derinlik yayınları

demir özlü

bir uzun sonbahar

roman / 2.baskı

DEMİR ÖZLÜ

BİR UZUN SONBAHAR

DERİNLİK 16

DERİNLİK YAYINLARI
«TÜRK YAZARLARI» 16
ROMAN DİZİSİ 4

Kapak : Tekin ARTEMEL
Fotoğraf : Anders THUNBERG

Birinci Baskı : Mayıs 1976
İkinci Baskı : Aralık 1979

Yayın Hakları (Copyright) Derinlik Yayınları 1979
Dizgi Gözlem Matbaacılık/Baskı : Kardeşler Mat.
Cilt : Kent Mücellithanesi

DERİNLİK YAYINLARI
Ankara Cad. Ankara Han No : 74/505
İSTANBUL

demir özlü

BİR UZUN SONBAHAR

ROMAN

derinlik yayınları
ANKARA CADDESİ,
ANKARA HAN
24/606 - İSTANBUL

BİR

Gülgün'le, askerlikten izinliyken, İstanbul'un yeni kahvelerinden birinde tanıştım. Güngör'le buluşmayı kararlaştırmıştık kahvede, karımı da yanıma alarak onu bulmaya gitmiştim.

Yazdı. İstanbul'un güzel yazlarından biri, ama askerlik yüzünden yazdan yararlandığım söylenemez. Ne de olsa askersiniz, izinli olsanız da.

Kendi başıma oturduğum bir evim yoktu, param sınırlıydı, karımla aramızda anlaşmazlıklar vardı; ondan bıktığımı anlıyordum, o da bu bıkkınlığımı durmadan körüklüyordu, belki o da bıkmıştı.

Bazı kadınların kavramlarla çalışmayan, açık seçik olmayan bir **zihin**'leri vardır; bana öyle gelir ki, bazı kadınların **zihin**'leri belirsiz, karanlık görüntülerin birinden öbürüne kayarak çalışır durur. Yüzyıllardır süren kadın köleliğinin, dünyalarının darlığının, toplumsal konumlarının sonucudur bu.

Bana kalırsa, birçok kentli kadın, yirmi bir, yirmi iki yaşında bir çeşit şizofreniye uğruyor; bilinci artık gelişmez oluyor, denizin çekilişi gibi geriliyor, karanlık denizin; çözülüyor, hantallaşıyor, bayır aşağı kaymaya başlı-

yor. Karımda da temelli bir bilinç çöküşünün başladığını sanıyordum.

Birçok sorunum vardı: sürgünde kalmıştım, çok sert günler yaşamıştım, insan sefaleti görmüştüm; bir savaştaki kadar değil tabiî, bir savaş öncesi kadar, param azdı, meslekî çalışmalarım yarıda kalmıştı, sinirlerim hastalanmıştı, askerlik dönüşü de ne olup ne biteceği belli değildi, iyice züppeydi karım, modaya ilişkin bir yığın düşüncelerle beni yoruyordu, iyice bıkkındım... Onunla askere gitmeden önce, küçük bir çatı katında birlikte yaşamaya başladığımızda, aramızda derin bir cinsel ilişki vardı oysa. Çok gençti, dar, güzel kalçaları vardı, teni esmer, duyarlıydı; onunla her an yatmak istiyordum. Sevişmeye başlayınca, duyarlılığı durmadan artıyordu, gerçek bir coşkuya varıyordu. Bağırmalarıyla, devinmeleriyle iyice coşuyordu aşk duygularımız.

Kahvede, küçük masanın çevresinde Güngör'le otururken iki kız sökün etti. Birisi, güneş gözlükleri takmış, esmer tenli alımlı bir kızdı —tanıştığımızda öğrendim adını: **Gülgün**'dü bu—, ötekiyse kumral saçları meçli ince, güzelce bir kızdı. Alışverişten geldikleri ellerindeki paketlerden belliydi.

Güngör tanıdıklarıyla ya da yeni tanıştıklarıyla ilk karşılaşmada yaptığı gibi pek sıcak karşıladı onları. Gerçekten, çok kez, ikide bir, onun birilerini pek sıcak karşılayışına bakmış da şaşmışımdır. İri gövdesinden beklenmeyen bir nezaket gösterisiydi yaptığı. İşin sonrası-

na da, epeyce tanık olmuştum. Ahbaplık uzayıp, bu arada pek çok içki içildi mi —çünkü Güngör içince iyi içiyordu— pek nazik karşıladığı dostuna oldukça ağır sözler oturttuğunu da görmüştüm.

Kızlar oturdular. Güngör:

«Bak, sizi tanıştırayım,» dedi. «Gülgün bu.»

Yirmi dörtle, yirmi altı yaş arasındaydı. Güneş gözlüklerini çıkardı. Olabileceği kadar güzel gözleri, eşsiz, esmer, yanık teni vardı. Karımın bu tanışmadan pek sevinç duymadığını, ama duygularını belli etmemek için iyice çekimser bir tavır takındığını, âdeta kendi içine büzüldüğünü hemen farkettim. İyice güzeldi Gülgün, incecik kolları, yüzü çok güzeldi, esmer cildinin mat bir duyarlığı vardı, kolayca rastlanamayacak bir deri rengiydi bu, duruşuyla masada herkesin üstüne çıkıyordu, ona bakmak iyice hoşuma gidiyordu.

«Buraya mı çıkıyorsunuz,» dedi. Bu kahveye ilk geliyordu, ama bu züppe kahvesinin adını çok duymuştu tabiî. «Sinemadan çıktık, sonra alışveriş ettik.»

«Güzel şeyler mi aldıklarınız?» dedi Güngör, gene de çok inceydi.

«Yok, yok... çok kötü, basit şeyler.»

«Her süre yapılan alışverişlerden biri mi?» dedim, abartmalı bir sesle.

Güldü Gülgün:

«Evet, her gün alışveriş ediyoruz, hiç ka-

çırmıyoruz» dedi gülerken.

«Büyük masraflar...» dedi Güngör.

Karım hiç konuşmuyordu. Benim bir uydummuş, aramızda herşey yolunda gidiyormuş gibi bir tutumdaydı. Oysa, kendi içinde, daha küçük ikinci bir 'ben' oluşturmuştu yüzde yüz. Bense, Gülgün'ün güzel yapısı karşısında, bir çeşit doygunluk duyuyordum, hoşlanmıştım onu görmüş olmaktan; çekingen değil, ona karşı, tersine cesur olmuştum, ama bir yanından yakalıyamamıştım daha onu, anlıyamamıştım iyice. Benim pek birşey anlamamış olmama karşın, o bana **eski bir arkadaşımmış** gibi bakıyordu, davranışlarında iyice sıcak, olgunlaşmış bir yan vardı sanki.

Arkadaşı kumral, iyi giyimli bir kızdı. Güngör'le yakınlıkları varmış gibiydi. O biraz sonra kalktı masadan, gidecekti. Gitti de.

Akşam karanlığı yaklaşırken biz de terkettik kahveyi. Güngör, karım, ben, **Boğaz**'a gidecektik. Güngör, bir araba buldu, Gülgün de bizle geliyor gibiydi. Önce bizle geliyor, geceyi bizle geçirecek sandım, bu özgür, evine karşı bağımsız tutumuna sevindim. Güngör, biz otomobile yerleşirken:

«Sen Bebek'te inersin!» deyince sevincim yarıda kaldı. Buna belki kısa bir süre karım sevinmiştir.

Otomobilde Gülgün yanımda oturmuyordu, aramızda karım vardı. Böylece Gülgün'le

pek birşey yok gibiydi. Güngör, onunla, ön taraftan uzanıp konuşuyordu. Gerçekten araba Bebek'e gelince Gülgün indi.

«Ciao» dedi Güngör, İtalya'daymış gibi. «Ciao, anacığım. Görüşürüz.»

Kız da

«Ciao» dedi, bize de elini salladı.

Karım Gülgün'le hemen hemen hiçbirşey konuşmamıştı; nedenini sorsam: 'ne ilgim var ki, ne konuşayım?' diyecekti; buna karşılık arada bir olduğu gibi suratı da asık değildi, hafifti, uçucuydu sanki, havalarda bir yerdeydi. Güngör'e:

«N'apar bu kız?» diye sordum.

«Hiçbirşey yapmaz. **Sıkılır,**» dedi.

«İtalya'da mı okumuş?»

«Epeyce bir süre İtalya'da kalmış.»

«Birşey yapmış mı orda?»

«Oturmuş.»

Birkaç soru sormuştum ama, hiçbir şey öğrenememiştim. Aslında Güngör'e kızın serbest yaşayıp yaşamadığını ya da evde oturup koca bekliyen cinsten mi olduğunu sormak istiyordum. Karımın yanında bu kadar sorabilmiş birşey de anlıyamamıştım. İlgisiz sorular sormak istiyordum ama Güngör'ün, sorularımdan bütünüyle o anlam çıkmasa bile, istediğim karşılıkları vermesini istiyordum. Kızın ince güzel yapısı, teninin eşsiz rengi bilincimin içinde yatıyordu. Güngör'se taş gibi sessizdi. Gülgün'ün güzel görünümünü düşündüm. Çok iyi giyimliydi. Evde oturup koca bekleyen kızların o hemen anlaşılır halleri yoktu üzerinde. Bir manken gibiydi, ama gösteriş düşkününe

de benzemiyordu. Doyurucu, insanı bütünleyici bir dost gibiydi. Derin bir sevgi duygusu da veriyordu insana.

Sonra onu unutmayı kararlaştırdım.

Yaz mevsiminin ortasıydı. Yazın en sıcak günleriydi. Bazen insanın içinden bir duygu yükselir, bir şeyi, büyük bir sevgiyi sarıp sarmalamak ister, ya da büyük bir sevgi, derin, hafif sular gibi onu sarıp sarmalasın!... Ardından çekip gider duygu. Elinizi otomobil penceresinin kıyısına yaslarsınız, başınızı da kolunuzun üzerine koyarsınız, unutursunuz duyguyu. Yaşam insana bütün istediklerini getirmez her zaman. Birtakım yürekten istenmiş şeyler elde edilemez de, gelir onun yerini başka şeyler doldurur. Ama en önemlisi, derin bir melankoliye düşmemektir.

Bu da böyle güzelim bir kızdı işte.

İKİ

Sanırım o haftaydı, karımla ayrıldık. Büyük bir kavga, ardından tam bir kopuş... Belki de tam ayrıldığımız gündü, Güngör'ün bana telefon edip de beni, Bebek'te bir eve çağırdığı gün. Karım evi terkederken bağırıp ağır sözler söylemişti yüzüme karşı. Ertesi gün de babasının otomobiliyle geldi, bavullarını almaya. Camdan baktığımda gördüm. Babası otomobilin içinde, evden elli metre kadar ötede duruyordu.

Akşamdı eve vardığımda, kapıyı karımın arkadaşlarından bir kız açtı, açık kumral saçlı bir kızdı.

«Oo, gel» dedi.

«Sen de mi burdasın?»

«Tabii, nerde olabilirim ki?»

İçeri girdiğimde, genişçe salonda değil, salonun öte yanında yer alan küçük odada **Gülgün**'ü gördüm. İnce bir görünüşü vardı, güzeldi gene. Odada, Güngör'le, biraz tombulca, çok özenli giyinmiş bir kız daha vardı. Bir burjuva ailesinin kızı olduğu, hemen anlaşılıyordu.

Güngör rahattı. Odada ve salonda dolaşıyor, içki içiyordu. Son günlerin yıpratıcı olay-

larından sinirlerim bozulmuştu, yorgundum iyice; sıkı bir dinlenmeye, değişikliğe, belki yolculuğa, uzun bir yolculuğa, bakıma gereksinme duyuyordum. İçki de yorar insanı, iç organlarda yarattığı yorgunluk bütün gövdeyi de duyguları da, bilinci de sarar. İçki içebilmek, içerken yorulmamak mutluluktur. O türlü yükseliş dönemleri de yaşamıştım, ama şu sırada **düşüş** içindeydim, içki bütünüyle yoruyordu beni. Aslında yorgun duygularım içkinin altında eziliyordu. Güngör, içkiye benden daha dayanıklıydı, belli bir dozu aşıp coşkuyu yakalamayı amaçlıyordu her gün, bense bu durumumla, coşkuyu yakalamama yardım edecek o dozu aşamıyordum.

Salonda uzun bir koltuğun ortasına oturdum. Düşünceler içinde gibiydim, ama düşündüğüm açık seçik bir şey de yoktu, sadece sinirsel bir yorgunluğun ağırlığı... sinirsel yorgunluk düşüncelerin de üzerine çıkıyor, düşünceler altta ezilip kalıyor, biçimsiz şeyler oluyorlardı.

Bana kapıyı açan kız geldi yanıma, karımın eski arkadaşlarından biri.

«Ne düşünüyorsun?» dedi.

«Birşey düşündüğüm yok,» dedim. «Sinirlerim bozuk galiba.»

«Niye kendini bozuyorsun, boşver!» dedi **Ara**. Ara'ydı adı, yan tutmayan bir ad, güzel kız adı, pek yenilikçi bir addı.

«Karımla artık ayrıldık.» dedim.

Hiçbir şaşkınlık göstermedi. Biliyor gibiydi. Belki de, hemen o gün karımı görmüştü.

«Boş ver!» dedi.

Gerçekten hiçbirşeye aldırış etmeyen bir kızdı, aptallık ölçüsüne varan bir vurdumduymazlık içerisindeydi. Dostça kucağıma oturdu.

«Vurdumduymazın birisin sen!» dedim.

«Sen de numaracının birisin!» dedi.

«Ne numaracısı?» dedim.

«Üzülüyor, düşünüyor numarasına yatıyorsun. Oysa birşey düşündüğün yok.»

«Biraz düşünüyorum,» dedim. «Sinirlerim bozuk.»

«Düşünüyor gibi yapıyorsun. Hepsi bu. Kız senle mi yaşayıp duracaktı ömür boyunca.»

«Kadın özgürlüğü yanlısı mı kesildin şimdi de?»

«Herkes istediğiyle yaşar,» dedi.

«Ama ayrılışımız o biçimde olmadı. Diyeceğim neden o değil?»

«Nedenlerin hepsi anlaşılmaz» dedi. «Bilinç-altı. Bilinçaltı.»

«Sandığımdan da kültürlü olmuşsun,» dedim.

«E, okuduk.» dedi Ara.

Gülgün bir kahve getirdi. Ara dizimden inmişti. Yeniden:

«Kendini zorlama,» dedi.

«Peki.» dedim.

«Budalalık etme!»

«Eskisi gibi gene arkadaş mı olacağız?» dedim.

«Her zaman arkadaşız.» dedi Ara.

«Eski günleri yeniden yaratamayız ki!» dedim.

«Yaratamayız. Çocuktuk o zamanlar,» dedi.

Yıllarca önce arkadaşlık etmiştik. O süre henüz kolejin son sınıfındaydı, on dokuz yaşındaydı. Babasıyla, o sürelerde, devam ettiğimiz, Asmalımescit'teki lokantalardan birine gelmişti. Saçları uzundu, iki yandan omuzlarına sarkıyordu. Gövdesini tanıyordum. Hafif ayva tüyleriyle kaplı sarışın bir çıplaklığı vardı. Şimdi doğrusu dostluk gösteriyordu bana. Hep düşünmüşümdür... akıllı, zekî, bilgili insanlardan çok, tam tersi olanlardan daha çok dostluk görmüşümdür. Şimdi iyice onu düşünecek halde de değildim. Gülgün, kahve fincanını almaya yanımıza gelmişti, birdenbire onun evinde olduğumu düşündüm. Ben de ona eski bir dostummuş gibi davranabilirdim.

«Nasılsın Gülgün?» dedim.

Güldü, genizden gelen bir sesle, tuhaf bir gülüşü vardı.

«İyiyim» dedi. Ara'yla bana bakarken bizimle iyice ilgili gibiydi. Öteki kız da gelmişti salona. Güngör içerdeki odadan bir yere telefon ediyordu.

Gülgün:

«Haydi, çıkıyor muyuz?» dedi biraz sonra.

«Çıkalım.» dedi Ara.

Güngör:

«Haydi gidiyoruz.» dedi.

O gece yemekte beş kişiydik. Ara yanımda oturuyordu, Gülgün karşısındaydı onun.

Güngör, Gülgün'le, öteki kızın —Evin'di adı— arasında oturuyordu.

Evin'se benim karşımdaydı. Onunla birkaç kelime konuşmaya çalıştım, pek birşey konuşamadık. Sadece Güngör konuşuyor, konuşacak şeyler buluyor, içkinin getireceği coşkuya varmak istiyordu.

Gülgün'le Evin bir süre İtalya'da birlikte kalmışlardı, zaten ikisi de İtalyan Lisesi'ni bitirmişlerdi. Ara da, Avrupa'dayken, bir süre onların yanına gitmiş kalmıştı. Yaşlı bir adamın pansiyonuydu bu, kaldıkları yer. Floransa'da ya da Roma'da. Belki iki kentte de kalmışlardı. Sanat yapıtlarını incelemek isteğiyle birkaç yıl... Aslında günlük yaşamlarını sürdürmüşler, genç kız olarak kendilerini bir biçime sokmaya çalışmışlardı. Tabii çoğunluk burjuva kızları gibi günleri sevgi, sevgili aramakla, bu konudaki duygulanımlarını, yolundan sapmamışsa **doğru dürüst**, yolundan sapmışsa **hastalıklı** arttırmaya çalışmışlardı.

Evin, görünüşünün de belli ettiği gibi, büsbütün zengin bir ailenin kızıydı. Bir süre sonra ister istemez, bir burjuva evliliği yapacağı, o evlilik içinde, o evliliğin sorunlarıyla yaşayacağı umulabilirdi. Gövdesi besliydi, edilgin bir varlıktı, fantazileri yoktu. Büyük otellerde kalarak yolculuklar edecekti. Belki çocukları olacak, belki kocasını sevecek, belki de evliyken başka adamlara tutulacaktı. İtalya'dan sözediyordu. Sokaklar, caddeler, kalabalıktı. İtalyanlar her yerde bağırışıyorlar, **pizza**'lar, **spagetti**'ler yiyorlardı. Kalabalıklar halinde sokakları dolduruyorlardı İtalyanlar. Gülgün'se:

«Bütün düşündükleri sevişmek.» dedi.

Sonra Evin'le konuşmamaya başladık. Gülgün bir ara bana bakıp:

«Siz gene flört edin bari.» dedi.

«Çok zor,» dedi Ara

Ben de

«Sen karışma.» dedim.

Ara'yla da konuşmak çok zordu. İlgilendiği, gerçekten ilgilendiği birşey yok gibiydi. Son yıllarda, henüz genç bir kız olduğu halde, iyice içkiye vermişti kendini. Hemen hergün, öğleden sonra votka içmeye başlıyor, ardından da abuk sabuk şeyler yapıyordu. Önüne gelenle de yattığını biliyordum. Belki yatarken pek birşey duymuyordu. Bir çeşit soğukluğa sürüklenmiş olduğu söylenebilirdi. Birkaç yıl önce duygusal bir bunaltı geçirmiş, bunaltı süreğenleşince, ailesince Avrupa'ya gönderilmiş, Viyana'da kalmış, ardından da İtalya'ya, Gülgün'le Evin'in yanlarına geçmişti. Bir yıl kadar sonra gene Türkiye'ye dönmüş, bunaltılarını burada yaşıyordu şimdi.

Güngör'ün bana yıllar önce:

«Yaşantımız bunaltılı kızlar arasında geçti» dediğini anımsıyordum.

Paris'teydik. Ya da Paris'den yeni dönmüştük. Orada, arkadaşımız olan Türk kızları da kolejli, yabancı okulları bitirmiş bunaltılı kızlardı. Oldukça varlıklı ailelerin çocuklarıydılar, biz pek varlıklı olmadığımız, çalışarak yaşayabildiğimiz halde, hep arkadaşlarımız, nedense bu çeşit kızlardan oluşuyordu. Okumuş olmanın yarattığı bir durumdu bu sanıyordum; ayrıca da kültür değişmeleriyle, batı kültürüne

geçişle ilgiliydi. Kendi sınıfımız içinde, çalışarak, yaşamını bütünüyle kurmuş, dengeli bir hayat yaşadığımız söylenemezdi. Yaşamı kazanmak için çalışmaktan, kültürle ilgili çalışmaktan, düşünceyle, etkinlikle ilgili çalışmaktan söz ediyorum. Daha uzun süre de bir denge kurulacağını ummuyordum. Bir çeşit küçük çocuklardık. Gençlik yıllarında gerçeküstücülükten, varoluşçuluktan etkilenmiş, bizi belirleyen kurallar dizininden kopmuştuk. Bu bir anlamda toplumdan kopmak demekti. Toplumu sonradan dıştan katışıyorduk. Çatışarak ya da alaya alarak. Böylece, bir ölçüde de yaşantımız kendiliğinden olmaktan çıkıyordu; **bilinç** zaman zaman yalnız kalıyor, kendi üzerine kapanıyordu.

Gülgün, Güngör'ün yanında arasıra gülen, ama ne söylediği pek anlaşılmayan bir kişiliğe bürünmüştü. Şimdi yorgun olduğumu daha derinden duyuyordum. Eve dönmek, derin, uzun bir uykuya dalmak istiyordum.

Bir süre sonra, artık, geceyi taşıyamıyacağım için kalktım.

«Çocuklar ben gidiyorum,» dedim.

Güngör anlayış gösterdi:

«Hadi, sen git,» dedi.

Oturuyorlardı. Lokantadan çıkmıştım. Kente dönen araçlar çok kalabalıktı, epeyce bir süre bekledim, boş bir araç geçmedi. O zaman yürümeye başladım ki, karanlığın içinden koşarak biri geldi, **Gülgün**'dü.

«Neyin var senin?»

Tam eski bir dostmuş ya da sevgiliymiş gibi davranıyordu. Onu elinden tuttum, Kolu-

ma girdi, deniz kıyısına konmuş banklardan birine doğru yürüdük.

«Gelmeyecek misin? Dargın mısın?»

«Hayır» dedim. «Niçin dargın olayım?»

Güngör'ün neşesi biraz zorlamaydı ama, sıkı bir dostumdu.

«Gülgün» dedim. «Birkaç ay önce, derin bir sinir bunalımı geçirdim ben. Ölümün kapısını yokladım. Kendimi toparlıyamadım daha. Bu örgensel bir bozukluk haline dönüştü. Üzerimde derin bir yükü var. Mutlaka kurtulmak istiyorum ondan. Ama şimdi yapamıyorum. Aldığım ilâçlar da etkiledi beni; durgun, eylemsiz yaptı. Bu yüzden askerlikten raporluyum. Birkaç gün sonra askerliğimi tamamlamaya gideceğim... Düzeleceğim ama.»

«Demek sinir bunalımını, kendini öldürme isteğini bilenlerdensin?» dedi.

«Evet» dedim. «Doğudaydım. Çok kötü koşullar altındaydım.»

«Ben de derin bir sıkıntı içindeyim,» dedi.

«Haydi artık çocukların yanına dön,» dedim.

«Dur, dönerim. Gece güzel. Ay falan da var baksana.»

«Var. Gecenin içinde oturuyoruz, iki eski arkadaş gibi. Sevgili miyiz yoksa?»

«Belki de sevgiliyiz,» dedi.

«Alkol içebilsem çok mutlu olacaktım. Ama kullandığım ilâçlarla çatışıyor. Sanki kanımı değiştirdi bu ilâçlar, alkole karşı hemen tepki gösteriyorlar. Eski halimi görmeni isterdim.

Çok neşeli, yaşama sevinciyle dolu birisiyimdir ben...»

Gülgün güldü.

«Bu defaki **kıt'am** İstanbul'da» dedim. «Gidince sana telefon edeceğim.»

«Beni istediğin zaman arayabilirsin,» dedi.

Berbat bir kışlaydı. Kare biçiminde bir yapıydı, ortasında geniş, toprak bir alan bulunan, bakımsız, hantal, her yanı dökülen bir yapı. İlk gün bir odada oturdum, arta kalan kırk günümü burada nasıl geçireceğimi düşündüm. Odanın, daracık bir penceresi vardı, karargâh bölüğünün yazıcılarının odasıydı. Alacakaranlıktı adetâ. Kışlanın koridorları geniş, aralıklı, yer yer göçmüş, tenekeyle tamir edilmiş tahtalarla döşeliydi.

Aşağıda, avluya yakın bir yerde, bir alt kat geçidinden 'şehir-içi' telefon etme olanağı vardı. Orada duran onbaşıya sordum, «tabii edebilirsin» dedi. Doğudaki Alaydan çok daha gevşek bir alaydı. Bozuk paramla telefonu birkaç defa denedim, Gülgün'ün numarasını düşüremedim. Ardından da yüksek rütbeli bir subay telefon etmeye geldi. Telefon etmekten caydım. Borazan çalmayı öğrenen askerlerin borazan seslerini duyuyordum. Daha, bu yıkıntı kışlada geçireceğim günlerim vardı. Orta avluya çıktım. Askerliğinin son günlerini tamamlamaya gelmiş biri... Doğudaki alayda dostlarım vardı. Burda dostlarım da yok henüz. Büyük bir asker kalabalığı... Eğitime de

gitmiyorlar. Daha çok araçların onarımıyla uğraşıyorlar... Avluda dolaşıyorlar, duvar diplerinde oturuyorlar, bir de bir yığın atölyeye benzer yerler var; terziler, öteki zanaatkâr askerler orada çalışıyor... eski askerî araçların başında durup aralarında konuşanlar var.

Kışlalar epeyce sessizdi. Dışarıda önemli şeyler geçse de kışlalar gene sessizdir. Politik olarak damgalıydım kışlanın içinde. Sessizlik içindeydim, dostsuz, sevgilisiz, ama iyi, kaygısız, sağlıklı duyuyordum kendimi. Gerçek, bir kışla gerçeği de olsa, imgeden iyidir. Ben de, bu kalabalık yalnızlık içinde epeyce toparlamıştım kendimi.

ÜÇ

Askerlik süresi dolmuş, çalışma yaşamına dönmüştüm. Bu değişikliğin, kendini duyuran büyük bir değişiklik olacağını sanıyordum; oysa yalın, kendini duyurmayan bir değişmeydi. Zaman, uzamış, uzamış, yıpranmış, bölünmüş, kopuk kopuk olmuştu. Herhangi bir eşya gibi, bıktırıcı zaman. İçim karanlıkla örtülüydü, ardımda bıraktığım kötü günlerin yaptığı yığınak bilincimi eziyordu. Düz arazide üstü örtülmüş herhangi bir siperdi, toprak üst üste yığılmış, üzeri de çalı çırpıyla, yeşil dallarla kapatılmıştı. Gelişigüzel bir çukurdu, hiçbir düzen verilmemişti.

İçinde yaşadığım toplumun koşullarını iyi bildiğimi sanıyor, 'çürümüş bağlantıların içinde bir tutsakdan başka birşey değilim' diyordum. Çevresi ateşle çevrili bir akrepden farksızdım. Bütün bütüne dövülmüş, allak bullak edilmiş iç dünyama karşılık, İstanbul, eşsiz sonbaharlarından birini yaşıyordu. Uzun sürecek, sapsarı, ılık bir sonbahar.

Kötü bir düşten uyanmış gibiydim, besbelli sinir hastalığının, ya da ilâçların örgensel etkisi sürüyordu. Hem doğu illerinde, kışlada gördüğüm insan sefaletinin görüntülerinden uzaklaşmak istiyor, hem de kendi özyurdumun insanlarının durumuna düşüncemde bir açık seçiklik kazandırmak istiyordum. Bil-

meliydim, herşeyi yerli yerine koymalıydım: Onların, daha kendilerinin açıkça savunacak durumda olmadıkları, doğaya da, tarihe de yapışık sorunlarının, ürkmeyen bir savunucusu olmalıydım.

İnsan, hiçbir süre, salt kahraman olmamalıdır diye düşünmüşümdür; daha doğrusu kahraman olurken bile kendisini bilmeli, ne alaycılığı bırakmalı elden, ne de neşelenmeyi, İnsan ikilem içindeyse, onu da bilmeli diye de düşünürüm. Nedeni ne olursa olsun, ikilem içindeysek bilmeliyiz onu. Birtakım ciddi işler yaparken, iyice düşünerek yaptığımızı sanırız da, aradan zaman geçtikten sonra anlarız duygu içinde davrandığımızı. Belki, daha doğrusu, bugünün duyguları yarının düşünceleri oluyordu, içine rahatça yerleşebildiğimiz düşünceler ya da kendisine ürküntüyle baktığımız düşünceler... Diyeceğim, bir yandan içim açlıkla doluydu; yaşamın getireceği bütün duygulanmalara karşı bir açlıkla.

Bir süre geziye gittim, denizi, sarıya boyalı evleri, sakin iskeleleri gördüm; ardından yeniden çalışma yaşamına döndüm. Askerliğini bitiren genç bir adam, ne olursa olsun, bırakılmış bir adamdır. Gülgün'ün güzelliğini ara sıra ansıyordum ama, imgelemim her yöreye kayıp duruyor, onu görmek düşüncesini saplantı haline getirmiyordu.

Gülgün beni telefonla aradı, buldu. Öğleden sonraydı, gene alışveriş etmiş, eve döne-

cekmiş, ama bu arada görüşebilirsek iyi olurmuş.

Karaköy Alanı'nın üzerine kurulu, köprüye bakan, geniş camları terasına açılan bir kahvede buluştuk.

«Günler iyi geçmiyor Gülgün. İçim bomboş. Kendimi boşlukta duyuyorum. Yeni bir yaşam kurmak için de hiçbir gereksinme duymuyorum.»

İnce, güzel bir görünüşü vardı, bir dost ya da yardımcı gibiydi, destekleyen, kişiyi birşeyler açımlamaya zorlayan bir tavrı vardı.

«Anlatmalısın. Anlat. Anlatırken bir adım daha at. Daha açık ol,» dedi.

«Gülünç, ilk gençlik yıllarının **varoluşçu** bunalımlarına döndüm sanki. Oysa, bütün o bunalımlar aştığım bir şeydi. Ama bu defa daha gerçek tabii.»

«.....»

«Biliyor musun, o yıllarda delice inanırdım içsel acıya. Şimdiyse içsel acının gerçek acı olmadığını, salt somut acının gerçek acı olduğunu iyice öğrendim. Gençlik bunalımları, nedeni boşlukta gibi görünen bunalımlar, hiçbirşey bunlar... İnsan denilen yaratığın hem çok narin bir yaratık, hem de alabildiğine güç saklıyan bir yaratık olduğunu bilmiyor değilim. **Delilik** de önemlidir. Nedensiz gelip, insanın içine oturan, somutlaşan bir **bunaltı** da. Sevgili bir arkadaşım kendini öldürdü ben askerdeyken: Tan Eren, belki onunla ilgili bir-

şeyler okumuşsundur. Ama başka türlü sorunlar içindeydi o. O olay da beni çok sarstı. Ama ben hapisi, sürgünü gördüm, uzun yıllar hapiste kalanları gördüm... O somut acılar karşısında, daha derin bir saygı duydum. Başkalarının yaşadığı somut acı beni daha çok sarstı. İnsan sefaleti, halk çocuklarının durumu, kışın, soğukta, baskı altında, hasta...»

«.....»

«Ne alışverişi yaptın?»

Küçük bir paketi yanındaki sandalyenin üzerine koymuştu.

«Hiç... Önemli birşey değil.»
«Hep alışveriş mi yaparsın?»

Güldü.
«Ben de aynı durumdayım. Boşluk içindeyim.» dedi.

«Olanakları olan insanlar batı kentlerine giderler, âdet bu; bu olanağı yaratabilirim, ama içimden gelmiyor o da.»
«Batıya git.»
«Bu topluma kök salmışım.»

Bu saatte tenha bir kahveydi, daha çok, kalabalık Karaköy Alanı'ndan gelip geçenin uğradığı bir yerdi. Daha güzel bir kahve olabilirdi. Kalabalık alan, denizin bir bölümü, gelip geçen araçlar, tıkalı cadde, karşı kıyı görünüyordu. Alanın eski halini de düşünebilirdim,

dardı eskiden, hızla biçim değiştiren, şişen, kabaran kentin ortasında o da geniş bir alan oldu şimdi.

«İtalya gibi bir yer.»

Güldü.

«Ben İtalyanım, biliyor musun, kendimi İtalyan sanıyorum. Ama sen de İtalyansın.»

«Nasıl yani, tutkulu ve kıskanç mı?»

«Evet, tutkulu ve kıskanç, **pieno di passione** e **jalousire.**»

«Çok tutkuluyum, ama kıskanç değilim.»

Doğrusu pek karşılaşmamış olduğum ölçüde güzel gözleri vardı. İri, koyu renk... Omuzları iyice dardı, ince gövdesinin, dar iskeletinin, kemiklerinin inceliği iyice belirgindi; elleri düzgün, parmakları uzundu. Tutamadım kendimi:

«Benim sevgilim mi olacaksın nedir?» dedim.

Büyük gözleriyle, biraz da gülerek baktı. Doğrusu, pek az görüşmüştük, onu da tanıdığım söylenemezdi. Ama o, çok yakın iki arkadaşmışız gibi davranıyordu. Ben de kör bir inanç taşırdım: **hemen** kendimi olduğum gibi ortaya koyduğumu sanırdım. Gerçekteyse alışılmışın dışında biriydi; bir insanı tanımak ne değin güç olursa olsun, kişi ne değin karmaşık olursa olsun anlaşılır. Ben umut kırıklığına uğramamak için, çoğu insanı, hemen gerekli değilse, deşmem bile. Birara görüştüğümüzde, Güngör, Gülgün'ü kasdederek, **'nouvelle vague'** bir kız demişti. Çağımızda birçok şeyin değiştiğini biliyordum, **nouvelle vague** sinemayı da biliyordum ama, bir kızdan söz-

ederken, bunun ne anlama geldiğini doğrusu iyice bildiğimi söyleyemezdim. **'Nouvelle Vague'** bir kız, senden ona çok bahsettim. 'Nouvelle Vague, 400 coups... v.b.'

Doğrusu, insanın her görüşünde, daha da çok beğendiği, gözünde büyüyen kadınlara rastlamak çok zordur. Üstelik benim böyle kızlara rastladığım da pek söylenemez. Kadınların gittikçe gözden düşmeleri, belki salt toplumsal bir sorundur, bunu da pek kurcalamamalı. Ama Gülgün'de beni durmadan artarak ilgilendiren, bir şey vardı. Artık, gittikçe daha çok görsel olmaya doğru yol olan dünyada, gözlerinin, teninin, yapısının güzelliği miydi bu? İyi giyinmeye özen gösteren, besbelli yığınla burjuva saplantısı olan, bir kızdı. Bir saksı çiçeğiydi bir yanıyla. Ama gizleri var gibiydi, ben de onlara kapılmışa benziyordum. Belirliyemediğim bir gizi, kafamda bir yığın soruyu —kişinin kafasında bir yığın soru oldu mu, imgeleme gücü de o soruları bir yığın fantaziyle süsleyebilir— oluşturan bir varlığı vardı.

Kapının önünde ayrılırken:

«Gene görüşürüz.» dedi.

«Görüşürüz» dedim. İçimden de 'fazla üstüne varılmaz bu kızın' diye geçirdim.

Kalabalık alanda güzelim bir sonbahar serinliği vardı. Alabildiğine geniş, her yerinde ayrı, kat kat gizler saklayan bir kenttir İs-

tanbul; o gizlerini de kolay kolay ele vermez, ortaya çıkartmak gerekir.

Küçük dalgalar kıyıyı dövüyor. Yeryüzünde daha birçok güzelim kent var diye düşündürüyordu insanı.

DÖRT

Yeryüzünde, daha birçok güzel kent var, ama, geceleyin, yarı terkedilmiş İstanbul'un Tünel tarafı da iyice güzel. Büyük Metro Han'ın birinci kat düzeyinden sarkan sokak fenerleri yanmaz. Metro Hanı, Tünel Geçidi denilen, önce merdivenle çıkılan, sonra Tünel Alanı'na dönülünce, daha genişçe asfalt bir geçit halini alan bir yol çevreler. Karşıda pencereleri karanlığa gömülmüş, geniş, 1885 yılında yapılmış başka bir han daha vardı. Altı, gündüzleri açık olan, geceleri demir kapıları kapanan bir sokak genişliğinde bir geçittir, Asmalımescit'e giden sokaklara açılır. Geçidin, hanın iç geçidinin iki yanında, gündüzleri açık, dükkânlar vardır: Temizleyici Sokrat, Kohen Hemşireler Kitabevi...

Bu iç geçit, kendisine dikey gelen, bir han içi sokağıyla öteki yana da açılır, Şişhane'den, Tünel Alanı'na çıkan merdivenlere, kıyısında kentin en güzel işyerlerinin bulunduğu ağaçlık merdivenlere yakın bir yere. O geçitte, hanın dibinde, alt katta küçük bir kahve de vardır. Metro hanın karşısında, bu geniş geçitli, eski yapının yanında, kiremitle örülmüş, geniş bacalı bir yapı daha vardır Ge-

niş bacasından bazan duman tüter. Sabahın erken saatlerinde Şişhane'den dönen yol boyunca, yukarıya, Tünel'in çıkış kapısının yer aldığı Metro Han'ın önüne doğru çıkarsanız, hanın bu yanında açılmış kapılar görürsünüz. Orada öğle için yemek hazırlayan kimseler vardır. Kullanılan su fazla gelir de kaldırımdan, yokuş aşağı akmaya başlarsa, bir işçi çıkar, büyük bir saplı süpürgeyle suyu yaymaya, akışını düzene koymaya çalışır, öyle ki, akan su, yokuşun dibindeki, kanalizasyon kapaklarının üzerine kadar gitsin.

Metro Han'ın karşısına düşen, sonra da o büyük geçitli, eski hanın önüne kıvrılan sokağın, kör köşesinde, bir Alman ailenin işlettiği bir lokanta vardır. Orada Gülgün'le birlikte akşam yemeği yiyoruz. Dar sokak dik açıyla, Asmalımescit'e çıkan yollarla birleşmek üzere kıvrılıyor, ama lokantanın önünden Tünel Alanı görülüyor. Geceleyin tenhalaşan Tünel Alanı... Eskiden beri, aradabir gelip gittiğimiz bir lokantaydı bu arkadaşlarla, yüksek tabanlı tek katlı bir yapı, lokantanın ortasında U biçiminde bir tezgâh yer alıyor. Üzerinde bira çeken sifonlar var, sarı madenleri parıldıyor.

«Bak» dedi Gülgün. «Sana açıkça söyleyeyim, çok geniş topraklarım var benim, Ankara'ya yakın, bir uçtan bir uca, o değin geniş ki, her yanı ekilemiyor bile. İçinde höyükler de var, höyükler açılsa ne türlü eski kalıntılar çıkacağı belli değil, ama şimdi kapalı höyüklerin hepsi, böyle uçsuz bucaksız bir arazi.»

«Peki, şimdi ekilip biçiliyor mu?»

Garson ilk ısmarladığım yiyecekleri getirdi, salata, sosis gibi şeylerdi bunlar... Tezgâhtan da çekilmiş bira geldi, uzun bardaklara doldurulmuştu.

«Köylüler ekip biçiyorlar, ama bir yanını. Büyük bir bölümü ekilip biçilmiyor.»

«Köylüler ürünün yarısını size mi veriyorlar?»

«Hayır. Babam öleli toprağı ekip biçen yok. Annemle ben ekip biçemiyoruz. Yani az bir gelirimiz olduğu söylenebilir. Toprağın bir yanında, birkaç kiracı var.»

«Baban öldü demek?»

Biraz sustu Gülgün.

«Evet. Ben küçükken. Onun, ayağında çizmeleri, uçsuz bucaksız arazi üzerinde at koşturduğunu anımsıyorum. Öylesine, ince, güzel bir adamdı...»

«Peki, annen?»

«Annem kendi halinde, her kadın gibi bir kadın işte. Şimdi başka bir kocası var. Ankara'da.»

«Ama annen burda oturuyor.»

«Kocası Ankara'da. Gelip gidiyor.»

«Politikacı mı?»

«İyice bilmiyorum ama sanmam.»

«Bence, mutlaka tutucu bir partinin üyesi, politikacı.»

«Bilmiyorum doğrusu. Ama madem ki soruyorsun, ben de bir anneme sorayım.»

Gülgün'ün arkasına düşen masada, üç kişi, üç erkek oturuyorlar, içki içiyorlardı. Öte

yanda oturanlar, lokantanın ortasında yer alan tezgâhtan ötürü görülmüyorlar.

«Şimdi toprakla kim ilgileniyor?»

«Annem arasıra gidiyor. Daha doğrusu, şimdiki kocasıyla bu toprak işi için evlendi, toprakla ilgilensin diye... Ama toprağın en verimli bölümünü köylüler zaptetti, onları çıkaramıyorlar.»

«İyi etmişler köylüler.»

«Neden öyle diyorsun?»

«Köylülerin toprağı yok. Toprağın köylülere dağıtılması gerek, er geç olacak bu.»

Düşündü Gülgün.

«Evet. Ben de toprak köylülere dağıtılsın isterim, ama bunlar pek korkunç yüzlü köylüler... Gör, sen de sevmezsin, bir başka türlü köylüler bunlar.»

«E, senin **Vague** dergisindeki yüzlere benzemez tabii yüzleri.»

«Dalga geç bakalım şimdi de.»

«O çevrenin köylüleri çirkin mi demek istiyorsun yani?»

«Çirkin, çok çirkin insanlar.» Durdu. «Aslında, şunu anlatabilmek istiyorum, babam uğraşabilirdi onlarla, o toprağa bağlı bir insandı.» Biraz bira içti. «Onu topraklarımız üzerinde at koştururken düşünüyorum. Ayağında çizmeleri de olurdu, at üzerinde. Gerçek şu: Babam öldüğünde ben küçüktüm, ama o öldüğünde ben de ölmüş sayılırım.»

«Neden seninle ilk olarak enine boyuna konuşmak olanağını bulunca hemen topraklarını anlatıyorsun?»

«Bil diye. Bu höyüklerden birinde Büyük İskender'in, Gordium'unun da olduğu söylenir, İskender'in Gordium'u bizim toprakların içinde.»

«Bu ilgi çekici.»

«Benim topraklarımı savunur musun?»

Şaşırmıştım doğrusu. Durdum. Sonra:

«Bilmelisin Gülgün, daha doğrusu tahmin etmiyor musun, savunmayacağımı.»

«Onun için anlatmadım. Bir şey yani...»

Gerçekten topraklarının savunulması gerekiyor muydu? Beni bir ölçüde tanıyor, **sol** düşüncelerim yüzünden sürgünde kaldığımı biliyordu; öyle olduğu halde, nasıl topraklarını savunmamı düşünebiliyordu. Belki insana yaklaşma biçimi buydu da, topraklarına sahip olma duygusundan ayrılmıyordu.

Ardından başka şeyler konuştuk, bira içtik, yemek yedik.

Gecenin içinde, cadde boyunca yürürken de inceydi, güzeldi. Bu kadar güzel bir kızla belki de dolaşmamıştım. Lokantadan çıkarken, Gülgün'ün ardındaki masada oturup içki içen üç erkek de güzelliğiyle ilgilenmişlerdi onun, az çok da belli etmişlerdi bu ilgilerini.

Derin, sakin bir geceydi. İnsana birşey söylemeyen, dinlendiren. Bizi içine alan sonbaharın durgun gecelerinden biriydi.

Onun üzerine varmayacaktım, düşünceme göre ya kendine özgü çarpıcı bir hava yaratmak istiyor, ya da aramıza birtakım engeller koymak istiyordu.

Sevgilim olması konüsunda birtakım adımlar atarsam, onları boşa çıkaracak diye bir

sezgi gelip içime oturmuştu. Mutlaka sevgilim olmasını istiyordum, ama bu isteği kafama iyice yerleştirip kendisine belli ettim mi, önümde birtakım boşluklar açacağını sanıyordum. Biraz aldırışsız görünmek, işi oluruna bırakmak en iyisiydi galiba.

O günler, derin düşler içinde yaşadığım günlerdi. Bu düşler içinde, cinsel görüntüler de başlıca yeri alıyordu. Yaş ilerler, gövde güçlenir; artık cinsel duygu tadımlık bir haz olmaktan çıkar, gövde ile birlikte güçlenir, koyulaşır. Sevişilince artık gövdenin bütün varlıksal ağırlığıyla sevişilir. Deniz, güneş altında uzar, bir kadın, hasır şapkası başında, hemen hemen çıplak, kumlar üzerinde yaklaşır. Beyaz bir gövdesi, dolgun bacakları, doyumlu kalçaları vardır. Çatıya bir kuş konar, sabahın yaklaştığı saatlere doğru düzenli aralıklarla çığrışır durur; çatı aralığından duyulur bağrışları. Sürgünden dönüş sonrası, kendimi kapadığım küçücük odanın penceresi çatı aralığının, dikdörtgen boşluğuna açılıyordu. Sürgünde, doğunun yüksek yaylalarında, dağlar arasındaki vâdilerde, beyaz bir at, dere boyunca koşardı. Orda, dere kıyısındaki çimenlerin yeşilliğine, vâdiye dağılmış askerlerin üniformalarının boz rengi karışırdı. Bense, öteki sürgün arkadaşlarımla birlikte, çimenlere uzanmış, dereden biraz daha yüksekte, gökyüzüne dalardım. Yüksek yaylanın yakın, gökyüzü boşluğuna.

BEŞ

Sürgün yaşamı üzerimde garip bir etki yapmıştı: Kendimi tutuklu sayıyordum. Yedeksubay okulu altı ay sürüyordu. Son günlerde, bölük barakalarının önlerindeki toplanma yerlerinde sıraya dizili saatlerce bekletilir olmuştuk. Bizim bölüğün toplanma yeri, öğrenci kantini, aynı zamanda çalışma yerimiz olan, çinko, büyükçe bir barakayla, depo olan tek katlı kerpiç bir yapı arasındaydı. Bir yanda da okulun ilk aylarında kaldığımız tek katlı başka bir yapı yer alıyordu. Güneşli günler gelmişti. Orada, toplanma yerinde de uzun süre bekletilmeler başlamıştı. Çoğu defa başımızda uzun zaman bir subay bulunmuyor, ya da küçük rütbeli bir subay gönderiliyordu başımızda dursun diye.

Okulun son günleriydi. Birkaç gün önce, çinko barakaya toplanmış, subay olarak gideceğimiz yerlerin **kur'a**larını çekmiştik. Torbadan Kütahya Jandarma Eğitim Alayı'nı çektim ben de. Kısa gelen bir hafta sonu tatiline çıktık. Pazartesi günü ise, diplomalar dağıtılacaktı. Bütün yedek subay adayları, bu defa barakanın aşağı yanındaki, geniş alandaydılardı. Son günlerde gözaltında tutulduğumu biliyor-

dum. Son haftalarda izinsiz bırakılmış, yedek-subay okulunun yakınındaki küçük kasabaya çıktığımda izlenmiş, okul yöneticilerine bildirilmiştim. Yanımda başka arkadaşlar da olduğu halde, yalnız benden yazılı sorgu istediler. Bana karşı birşeyler yapılacağını biliyor, zamanını bekliyor, biraz da aldırışsız davranıyordum.

Alanda yalnız başıma dolaşırken, takım komutanı yedek subay yanıma geldi.

«Bana bak, kuşkuların haklı galiba, diploman gelmedi» dedi.

«.....»

«Ben bölük odasına gidiyorum. Senin numarana gelince diploma sırası atlıyor. İstersen bir de sen gel bak.»

«Biraz sonra gelirim.»

Birkaç dakika sonra yeni binadaki bölük odasına çıktım. İçerde sadece takım komutanları, yedek subaylar vardı. Diplomalar, pencereye yakın bir masanın üzerinde yığılıydı. Bizim takımın diplomaları da orada numara sırasına göre üst üste dizilmişti. Baktım, gerçekten benim numarama gelince atlıyordu. Başka bir araya da sıkışmış değildi. O sırada, elinde not cetvelleriyle birisi girdi içeri; kendiliğinden, not cetvellerini benim diplomaları incelediğim masanın üzerine koydu. Beni bölük odasında çalışan görevli adaylardan biri sanmış olacaktı. Bizim takımın not cetveline baktım, herkesin sınıfı geçmiş olduğu, mürekkeple yazılmış bir yazıyla belirtilmişti. Benim

numaramla ismimin hizasındaysa, kırmızı kalemle üç çarpı işareti konulmuştu. Bunun anlamı üç dersten kaldığım demekti sanırım; böylece, tamamlama sınavlarına da bırakılmıyor, doğrudan sınıfta bırakılıyorum, **çavuş** yapılıyorum demekti. Takım komutanına:

«Söylediğin doğru» dedim. «Beni çaktırmışlar..»

«İstersen kaç git. Birileriyle görüş» dedi.

Bölük odasından, koridora çıktığımda, bölük komutan yardımcısı üstteğmene rastladım. Askerliği seven, sarışın, genç bir üstteğmendi, ama insanlara davrandığı gibi değildi, gizli düşünceleriyle, niyetleri vardı. Son günlerde onun haber alma servislerine bağlı olduğunu anlamıştım. Beni görünce, gülümseyerek, dostmuşuz gibi baktı.

«Ne var, ne yok?» dedi.

«Hiç, buralardayım.»

Aşağıya indiğimde boğazım biraz kurumuştu. Yatakhaneye gittim, bana verilmiş küçük dolabın içinde, kitaplarımı, not defterlerini karıştırdım, onların arasında **ideolojik** birşey olup olmadığına baktım. Hepsini bırakarak okuldan kaçacaktım çünkü.

Adayların kullanmadığı, şehirlerarası geniş yola açılan büyük Nizamiye'ye doğru yürüdüm. Güneşin altında asfaltın kıyısında otobüs, ya da otomobil bekliyordum. Beni izleyen varsa da, yitirmişti izimi. Biraz sonra bir otobüsün arka koltuklarındaydım, kente doğru giderken, boğa-

zım daha çok kurumuştu, doğrusu su içmeye gereksinme duyuyordum.

On gün sonra okula, gene aynı büyük kapıdan girerek teslim oldum. Kimse beni görmemişti. Önce, tanıdığım yargıç binbaşının odasına yan kapıdan girip onunla konuştum. Ardından Eğitim Merkezi olan üç katlı yapıya gittim, orada her zaman birçok yüksek rütbede subay olurdu. Zemin katta, tanıdığım bir üstteğmenin odasına girdim, beni görünce biraz şaşırdı, ama yabancı dil bilen, okuyup yazan bir subaydı, oturmamı istedi, odaya giren, çıkanlar vardı, başka bir sarışın üstteğmen geldi, bana yapılan işlemin haksızlığından sözetti.

«Teslim olmaya geldim» dedim, «Nereye göndereceklerse göndersinler!»

Biraz sonra odaya bir yedek subay girdi. Beni Tabur Komutanı'nın çağırdığını söyledi. —Zaten ondan sonraki askerlik yaşamı hep çağrılmayla geçmişti.— Üst kata çıktım. Tabur Komutanı, bir yığın albayla, yarbayın arasındaydı. Kendisi yarbay rütbesindeydi, bazı albaylar ayakta olduğu halde, o bir masanın başında oturuyordu. Ayakta duruyordum, Tabur Komutanı'ysa masaya gözlerini dikmişti. Üzüntülerini söyledi.

«Biraz sonra odamda başbaşa konuşalım» dedi.

Yarım saat sonra, bir jeep'le askerî bir merkeze götürülüyordum.

Gözaltında tutulacağımız, Askerî Konak'a gelince, kameryanın altında oturan, benim gibi çavuşa çıkmış **Neco**'yu gördüm önce. Daha öncesinde bir 'Askerî Konak' nasıl bir yerdi, gözümün önüne getiremezdim. Nitekim Haydarpaşa İstasyonu'nun önünde duran inzibat erlerinden, sabah okula teslim olmadan önce Askerî Konak'ın yerini sormuştum. Biraz ötede bir yeri gösterdilerdi.

Askerî Konak, herhangi bir askeri garnizondu; küçük giriş kapısı, cadde üzerinde bir yönetim binası, koğuşlar: Amerikan biçimi, madenî, yarı silindir barakalar, dikdörtgen barakalar da vardı. Bahçe içinde açıklık bir yerdi, biraz ötede de deniz görünüyordu.

Neco, kameriyede oturuyordu; üzerinde er elbisesi vardı, başında kep yoktu, yanında genç bir kadınla erkek vardı. Ben elimde bir çanta tutuyordum; içinde çamaşırlarla birkaç kitap vardı, sırtımda lâcivert sivil bir elbise. Neco'ya yaklaştım: O hemen kadınla erkeği tanıştırdı bana, tanıyordum, eski tanınmış solculardandılar. İçimde bir sıkıntı vardı: Altı aylık kötü bir dönemden sonra, daha da kötü bir dönem başlayacaktı, en az bir buçuk yıl sürecekti, sürgüne, ceza çekmeye gidecektim.

On yedi ay, ya da on sekiz ay sürgün! Bir yandan da 'Hiçbirşey bu' diye düşünüyordum. 'Yaptıklarımın, düşündüklerimin gizli cezasıysa, hiçbirşey' Çantamı alıp, evi bırakarak, sürgünümü çekmeye gelirken, ışıl ışıldı düşüncem;

yüksekti, içim yükseliyor, bilincim ışıldıyordu. 'Ummadığın yerde vururlar sana, yıkmak için seni, ama işte o anda yücelişiverir düşüncen, ışıldar, aşar gövdenin bütün güçlerini' diye düşünüyordum. İçimdeki sıkıntı, rahat vermeyeceklerini, günlük angaryalarla bezdireceklerini, belki durmadan yargılanmaya göndereceklerini düşünmekten geliyordu. Örneğin, öncesinde Askerî Konak'ı büyük bir kışla sanıyordum. Selimiye Kışlası'yla bir tutuyordum. Bir odaya tıkılacağımızı, elimizdeki kitapların, hemen bir suçlama aracı yapılacağını düşünüyordum. Onun için hemen sordum Neco'ya:

«İyi davranıyorlar mı Neco?»

«İyi, iyi, çok iyi» dedi Neco.

«Peki Herkül nerde.»

«Hastahaneye gitti.»

«Neden, hasta mı?»

Kadınla erkek ziyaretçiler güldüler.

«Yo, bahçede bir kümes yapıyor da, hastahane bahçesinden tahta seçmeye gitti.»

Askerî Konak'ın yanında bir büyük bir Askerî Hastahane vardı. Herkül mühendis olduğu için kümes yapımıyla görevlendirilmiş olacaktı.

«Demek sen de geldin artık?» dedi, kadın ziyaretçi.

«Evet ben de katıldım artık.»

Aynı dönemden üç çavuş: 3. Bölük'ten Herkül Millas (3. Bölük Piyade bölüğüydü.), 4. Bölük Silah Takımı'ndan kürt asıllı Neco, 4. Bölük Tanksavar Takımı'ndan da ben.

Bölük odasında çavuş olduğumu anlayınca, okul arkadaşlarımın birinden —incecik kara,

din ölçüsünde dürüst bir insandı, İngiltere'de mühendislik okumuştu— para alıp kaçmıştım, kitap dolabımı da düzenledikten sonra. Eski yıllarda yaptıkları gibi yapacaklarını, ardımıza düşeceklerini, okul içinde izleyeceklerini, tutuklayacaklarını, subay adayı giysilerini herkesin önünde sırtımızdan çıkarıp, er elbisesi giydireceklerini, sonra askerî bir araca bindirerek gözaltında tutacakları yere —Harbiye'nin Nezarethaneleri sanıyordum— götüreceklerini düşünüyordum. Daha bir yıl önce, çavuşa çıkardıkları, beş genç aydını böyle tutuklamışlardı. Adayların, bizim toplanma yerindeki kantin barakları tomsonlu askerlerle çevrilmişti. Bir tanesi çok üzülmüş, er elbiselerini giymek zorunda kaldığı odada başını duvarlara vurmuştu. Üzerimde esen yılgı buydu işte: Geçmiş günlerin anlatılan olayları, daha önceki yıllarda ere çıkarılanların geceleri üzerlerine çullanmakla ilgili anlatılanlar. Başını duvarlara vuran genç bir öğretmendi, parasızdı, köylü çocuğuydu. Ankara dolaylarından gerçek bir köylü çocuğu, Köy Enstitüsü'nde okumuştu, bakmak zorunda olduğu anası vardı. Onu sonraları Muş alayında tanıdım: İnce, uzun, karaydı, pırıl pırıl gözleri vardı; uzun yürüyüşlerden dönerken, benim bölüğüm, onun bölüğünün arkasından yürürdü: Önde, yeşil bölük flâması, 1. Bölük, Silah Takımı Çavuşuydu. Bense 2. Bölük Silah Takımı Çavuşuydum. O, uzun yürüyüşlerde, bölüğün arka sıralarında yürürdü; bu işe dayandı, hiç izin almadı, başardı bu işi, gerçek bir Anadoluluydu; tam ortasından Anadolu'nun, kemikli, ince kemikli, uzun köylü çocuğu, Muş'un tozu içinde —yaz ayla-

rında— benden on beş metre kadar önden yürürdü, askerliği benden bir yıl önce bitecekti.

Uzun yürüyüşlerden sonra, bütün köylü çocuklarıyla birlikte Alaya doğru çıkarken onun çilesini düşünürdüm. Ne de olsa benim az çok param vardı, büyük kentte yaşamış, dünya nimetlerinden yararlanmıştım, onun kemikli sırtına bakardım, biraz kamburca yürürdü; kendi kendime 'onun yürüyüşünü görmeyen, yurdumun çilesini anlayamaz' diye düşünürdüm. Öteki çavuşu da tanıdım: Muş'daydı. Kumral bir çavuştu, bir öğretmendi, içine dönük bir insandı, çavuş olmak onu yıkmıştı.

Öteki çavuşlardan ikisini de Patnos'da gördüm.

Ağrı dağından, manevradan dönüyorduk. Patnos Alayı'nın karşısındaki düzlüğe kamp kurmuştuk.

Askerlerle haber yollayıp, onları buldurttuk.

Sıcak bir karşılaşma oldu, hemen sarıldık birbirimize. Gözümde birer kahramandılar. Biri gene öğretmendi, güvenliydi, sağlam, sözünü bilir bir insandı; insan sevgisiyle dolu olduğu hemen anlaşılıyordu. Kötü, tatsız insanlar görmüştü, yaşama sevincini hiç yitirmemişti. Şimdilik ses çıkarmamayı seçmişti. Ama dönmeyecekti yolundan.

Ötekisi gözlüklüydü, hukukçuydu; kanını satıp parasını İşçi Partisi'ne bağışlamıştı; bu davranışını affetmemişlerdi; er üniforması iyice yakışıyordu ona; zaten ikisinin de üniformaları bizim ünlformalarımızdan yeniydi.

Patnos, iyice yüksek bir yaylaydı. Patnos'da hiçbirşey yoktu. Sadece Süphan Dağı vardı. Süphan Dağı... Genç, volkanik bir dağ, yaylanın ortasından, beyaz, kurşun rengi bir heykel gibi fışkırmıştı. Günün her saatinde renk değiştiriyor, karadan, lâcivertten, donuk, petrol renginden kızıla kadar... Tepesi yaz ortasında da karlıydı. Patnos'da insan, bütün gün, dağın değişen renkleriyle, görünüşleriyle oyalanabiliyordu.

O çavuşların beşincisi kürttü. Ağrı'lıydı. Onu askerliğimin bitimine doğru, Gülgün'le tanıştığım izin günlerimin sonlarında gördüm. İyice yakışıklı bir adamdı. Namlusunda duramıyan bir mermi gibiydi. O askerliğini bitirmişti, onla günlerce konuştuk, birlikte Adalar'a yüzmeye gittik. Yirmi ile otuz yaşı arası, tutuklulukla, sürgünle, hapisle doluydu. Birlikte, Büyük Ada'da ormanlarda dolaştık, Sedef Adası'na geçip yüzdük. Güneş, Ağustos güneşiydi, sanki rengi koyulaşmıştı. Yanımızda kızlar vardı. Görünmeyen ışıltılı, büyük değer taşıyan madalyaları vardı sanki. Onu çok beğeniyordum.

Sonraları da büyük madalyalarla süslü, ışıltılı insanlar gördüm. Bunlardan biri ermeni asıllıydı. Sarsılmaz bir gücü vardı, çok zengin bir ailenin çocuğu olduğu halde, büyük burjuvaziye başkaldırmıştı. Bir sanatçıydı, müzikçi, on yıl hapiste yatmış, suvari teğmeniyken er olmuştu. Madalyaları olan insanları, bazen üçü dördü birarada dururlarken gördüm; başkaları görmezlerdi, pırıl pırıl madalyaları eşsizdi, boyun eğmemiş insanlardı; ne para, ne kadın, ne gündelik yaşam, ne de zorbalık ezebilmişti on-

ları, öylece duruyorlardı işte. Yeni darbeleri de aynı sakin görünüşleriyle karşılayacaklardı.

Bizden tam bir yıl önce, beş genç çavuş gelip konaklamıştı bu Askerî Konak'ta. Beş okumuş, tutuklu kişi... On gün kadar gönderilecekleri birliğin belli olmasını beklemişlerdi. Hâlâ terhis olmamış onları tanımış askerler vardı Askerî Konak'ta. Şimdi de üç kişi kalıyorduk orda.

Komutanla konuşup, nezarete kabulümü istedikten sonra, Neco beni Herkül'le birlikte kaldıkları barakaya götürdü. Burası, revirin hizmetlilerine ayrılmış bir barakaydı, yarı silindir biçiminde bir barakanın denizi gören yanı. Altlı üstlü yatılan dört ranza vardı, üçü bir yanda, biri bir yanda. Tek ranza paravanayla ayrılmıştı, orada bir astsubay yatmaktaymış. Neco:

«Ben burada yatıyorum, burada da Herkül, ama sen gene istediğin yeri seç» dedi. «İstersen benim yerimi al.»

«Bunlar ne?» dedim. Masanın üstü kitap doluydu.

«E, okuyoruz burda.»

«Ekonomi Politik de mi?»

«Tabii.»

«Sabah kaçta kalkılıyor.»

«Kaçta istersen.»

«Yemek?»

«Erler getiriyorlar. Bizi seviyorlar.»

Biraz sonra Herkül de gelmişti. Masayı içerden barakanın önüne çıkardık, onların sırtlarında er elbiseleri vardı, bense sivildim, çevresine oturduk masanın, biraz sonra bir er elin-

de bir tepsi ile geldi. Orta boylu, esmer bir genç çocuktu, düzgün bir yüzü vardı. Şapkasının kokartı, koyu kırmızı renkteydi, bir sıhhiye eriydi. Bize sevgiyle baktı:

«Başka bir isteğiniz var mı abi,» dedi.

Orda, çimenlerin üzerinde, barakanın önünde, büyük ağaçların altında, ilerde bir yığın ağaç vardı. Sonradan oranın 1. Dünya Savaşı'nda ölen İngiliz askerlerinin mezarlığı olduğunu öğrendik. Denize karşı ilk defa, birlikte yemeğimizi yiyorduk.

Ertesi gün güneş doğdu. Barakanın yanındaki banka, güneş altında oturduk.

Otuz gün sonra sürgüne gönderildik.

ALTI

Tutukluluk duygusu böylece geldi yerleşti içime; dolayısıyla da hiçbir şeyden korkum kalmadı.

Sürgün yaşamının sonucuydu bu: kendimi küçücük bir odaya kapamıştım, tek penceresi çatı aralığına açılan küçücük bir odaya, sanki, bütün bir yaşam için, yeniden tutuklanmayı bekliyordum.

Bazen sabahın çok erken bir saatinde, bir kızla birlikte sokaklarda oluyordum, ortalık ışımış oluyordu, aydınlık bir günün sabah buğusunu henüz dağıtamadığı saatleriydi. Issız sokaklar, günboyunun kalabalık sokaklarından daha iyi oluyorlardı. Sanki yaşamın biraz gerisindeydim, daha bütünüyle yaşam örtüsünün tam içinde değildim; bu duygu da bana tatlı bir yalnızlık, bir ölçüde sinir gerginliğiyle, duygusal bir yükseliş veriyordu.

Bu yöredeki, kırlık bölgelere açılan, tenha yollarda da yürüyor, çeşitli mezheplerin küçük kiliselerine bakıyordum. Toplum, içinde yaşadığım toplum bütün katlarıyla, bütün katlarının insanlarıyla iyice bellediğim, kişiye-karşı çürümüş bir güç gibi görünüyordu bana. Sürgün gü-

zeldi, o sırada insan bir çeşit toplum kaçağı oluyordu.

Akşamüzeri kahvenin önünde, yuvarlak masanın başında iki arkadaşla oturmuş konuşuyorduk.

«Siz doğuda kaldığınız sırada epeyce değişiklik oldu,» diyordu Erten. «İlk anti-amerikan gösteriler, siz oraya yeni gittiğiniz sıralarda patlak verdi. Öğrenci hareketlerinin yapısını iyi bildiğim için söylüyorum, bunlar Halk Partisi'nin yöneticiliğinden çıkmış ilk gençlik yürüyüşleridir. Ama, sorun işçi sınıfı ile birlikte yürümekse, doğrusu kendi yaşama deneylerimden biliyorum, işçi sınıfı ile ancak parti içinde biraraya gelinebiliyor. İşçi Partisi'nde çalışırken işçilerle kaynaşmaya başlamıştık, ama artık partinin kapıları bize kapalı.»

«Seni de mi uzaklaştırdılar Parti'den,» dedim.

«Tabii beni de, parti salt bir iki grubun partisi olarak kaldı.»

«Ben çalışmıyorum ama, üyeliğim sürüyor,» dedi Hüseyin.

«Düşünce ayrılığından çok kişisel çekişme,» dedi Erten.

O sırada garson geldi yanıma.

«Sizi telefondan istiyorlar,» dedi.

Kahvenin gerisinde, bir köşeye konmuş telefona doğru yürüdüm. Gülgün'dü. Yakında, küçük bir yerdeymiş, beni çağırıyordu.

«Geliyorum,» dedim.

Masaya döndüğümde, Erten:

«Bunlar ilk hareketler» diyordu. «Eylemin heyecan olmaktan çıkması gerek.»

«Dış bir zorlama olursa, ancak kitleye yayılır,» dedi Hüseyin.

Bir süre daha orda oturdum. Kahvenin önünden geçenler vardı. Aslında, belli bir varlık vardı da, bir yere oturamıyordu sanki, sanki bütün bu kentte oturan insanların iç dünyaları bir yere oturmuyor gibiydi. Hava ılıktı. Sevdalılar gibi ayrıldım arkadaşlardan.

«Hadi çocuklar, sonra görüşürüz,» dedim. «Felsefeyi de sonraya bırak.»

Küçük bir lokantayla kahve arası bir yerdi burası, güncel isimlerden biri. Gülgün, kapının karşısına düşen masalardan birine oturmuştu, ben oturunca.

«Antika bir yer değil mi?» dedi.

«Evet, tuhaf, küçük bir yer.»

Apartmanların arasında bir yerdi. Cadde ötede kalıyordu. Dışa bakan yanı camlıydı.

«İyi bir müzik vardır burda.»

Teypte, o sıralarda güncel olan müzikler dönüyordu.

«Evleniyorum,» dedi Gülgün.

«.....»

Sinema oyuncusu olan **aday**ın adını söyledi. Bu çocuktan daha önce de bir arkadaş gibi sözettiğini ansıyordum. Ama ortalarda görüldüğü yoktu çocuğun.

«Demek kararlaştırdınız.»

«Evet.»

Güldü. Ciddi miydi, değil miydi, karar ve-

remiyordum daha. Üzerime bir bilgelik çökmüştü sanki.

«Ama onu senin yönetmen gerekecek. Bir çocuktur o. Eskiden beri tanırım.»

«Çok doğru,» dedi, Gülgün. «Baştan sona haklısın.»

«Ne yapacağını bilmez» dedim, aynı bilgelikle. «Ama iyice temiz yüreklidir.»

Olabilirdi. Olursa Gülgün'ün ilk evliliği olacaktı.

«Öte yandan bir de nişanlım var.»

«O da nerde?»

«Askerde.»

Bu defa da ben güldüm. Açıkladı.

«Daha doğrusu beni nişanlısı sayıyor.»

«Kendisi mi öyle sayıyor?»

«Askere giderken parmağıma bir yüzük taktı. Köy gelinleri yerine koydu beni.»

«Hani, nerde yüzük?»

«Attım tabii.»

«Evleneceğini nişanlına bildirecek misin?»

«Yok canım.»

«İyice mutluyum Gülgün. İstersen evlenirsin tabii. Haydi bakalım bir dene.»

Biraz sonra izin isteyip kalkacak sandım, belki bana bu haberi vermek için telefon etmişti. Bir süre daha geçti... kalkmadı, tersine oturmak ister gibi bir hali vardı. Teypte dönen düzik neydi bilmiyorum, ama insansı bir hava doğuyordu kahvede.

«Biliyor musun, ben ermeğe başladım,» dedi.

«İşte bunu bilemem.»

«Dün gece benim sinema oyuncusunun

kaldığı otele telefon ettim. Danışmadaki kız odasını aradı, biraz sonra 'odasında yok' dedi. O sırada, büyük otelin kapısından girdiğini düşledim, sanki gözlerimle gördüm. Telefondaki kıza 'bakın şimdi kapıdan giriyor olmalı' dedim. 'Evet' dedi kız. İçime doğmuştu. Gerçekten çağırdı onu telefona.»

«Böyle bir ruh alışverişiniz varsa, mutlaka evlenmelisin,» dedim

«Biliyor musun, aslında hiçbir anlaşma yok aramızda. Ne istediğini, ne yapacağını bilmiyorum. İşte öyle bir şey... Hiçbir şey aslında. Hiçbir şey.»

O yaz, sinema oyuncusuyla birkaç defa buluşmuştu. Bebek'te denizin üstünde büyük bir sal atmışlardı, hem plâj, hem lokanta olarak kullanıyorlardı. Afrika sözcüklerinden birine benzeyen bir ad verilmişti sala. Orada bir gece yemek yerlerken, sinema oyuncusunun Gülgün'e kötü bir yumruk attığını Güngör söylemişti bana. Başka bir masada oturan yaşlı bir adama baktığını öne sürmüştü kızın.

«Gülgün, Mahama'da, yaşlı bir adama bakıyor muydun?»

«Yok canım, kimseyi görmedim bile, hem tanımıyorum adamı.»

«Sinema oyuncusuyla yattınız mı?»

«Bunu sonra anlatırım.» İyice güldü.

«Kalkmak mı istiyorsun? Gitmek mi?»

«Kalkmamak. Senin vaktin var mı?»

«Var. Bir yere telefon etmeliyim ama.»

Tutku ateşleri içinde yansam da, gene de, beni saran belirsiz bir sorunun önünde olduğu-

mu biliyordum. Telefon edip, bir İşçi Birliği'nde yapılacak konuşmaya gelemeyeceğimi bildirdim arkadaşlara, sonra kendi kendime, yüklendiğim görevin borcunu fazlasıyla ödemeye sözler vererek. Masaya döndüm.

«İşçilerin sorunları seni ilgilendirmiyor değil mi?»

«Bir şey bildiğim yok benim.»

O sırada, dayanılmaz bir tutkuyla yatmak istiyordum onunla. Belki ondan sonra, sorunlar da, biraz ilgilendirir onu. Kalem gibi ince parmakları vardı, bu değin güzel bir genç kadın eli az bulunurdu. O parmaklarıyla **Vogue** dergisinin sayfalarını açıyordu. Yüzü de güzeldi, yakında evlenecekti; bu ilişkilerini anlattığı gün, nasıl onunla yatmak istediğimi söyleyebilirdim ona.

«Topraklardan yeni bir haber var mı?»

«Bize pek bir faydası yok sanırım.»

Durdu. Bu konuda biraz akıllanmış gibi

«Topraktan yararlanabilmek için, üzerinde oturmak gerek onun galiba. Oraya dönebilmek elimizde değil ki. Uzakta, bir topraklar işte.»

Yağmur yağıyordu. Sonbaharın, iyice içine yerleşmeye doğru yol aldığımız sonbaharın sürekli yağmurlarından biri. Kara ceketini giydi. Karalı, kırmızılı şemsiyesini açtı. Karanlık yavaş yavaş bastırıyordu. Koluma girdi, şemsiyesini ikimizi de yağmurdan koruyacak bir biçimde tutuyordu. Geliş-gidiş yolu ayrı olan caddenin karşı yanına geçtik. Caddeye dikey gelen, ağaç-

lıklı, nefis bir başka caddeye girdik. Islak cadde, ağaçlarıyla bir kış kartpostalındaki gibiydi. Rüzgâr da vardı, yağmuru üzerimize doğru püskürtüyordu.

«Biliyor musun, bizim buluştuğumuz günler hep yağmur yağıyor,» dedi.

Genç alkol düşkünlerinin devam ettikleri bir kulübün önüne geldik. Aşağıdaki mahallelere güneş vuruyordu, yağmur oralarda, karşı sırtlarda belki de durmuştu.

Gülgün, sonradan bu kulübe 'Bayram Yeri' adını taktı. Ona da oradaki genç, sıska alkol düşkünlerinden biri 'Kızılderili' adını taktı. Gerçekten genç alkolikler dehşetli içiyorlar, masalarla bar arasında gidip geliyorlar, birbirlerine lâf atıyorlar, gülüyorlar, iyice gürültü ediyorlardı. Gazeteci, avukat, mimar ya da eski sporcuydular. Alkolü müthiş seviyorlardı, yaşama biçimi haline getirmişlerdi. Klüpte birkaç tane de ötekilerden daha güzel kadın vardı. Güzel kadınların da oluşu, klüpteki insan yakınlaşmasını daha bir arttırıyor, gürültüyü kışkırtıyordu sanki. Ama Gülgün evleneceği için, öte yandan da aday, eskiden tanıdığım bir sinema oyuncusu olduğu için, onun da anısını düşündüğümden, Gülgün'ü o gece evine bıraktım, kendisi de başka birşey söylemedi zaten.

Kötü geçmiş günlerin boşalımı mıydı? her yere gidiliyor, yaşama dört elle sarılınıyordu;

müzik-hollerin alacakaranlığında bile birşey aranıyormuş gibiydi, bütün genç kızlaraysa bir bir bakılıyordu ilgiyle, bacaklarına, dar kalçalarına, göğüslerine, yüzlerine, ağızlarına.

Bir iki gün ya geçmiş ya geçmemişti, Gülgün'ü bir serginin açılışına çağırdım. Bir yığın tanıdık vardı, her kuşaktan ressamlar, öğrenciler, yazarlar... resimler de oldukça iyiydi, onu birkaç arkadaşla tanıştırdım. Salonun köşesine vardığımızda:

«Çok sıkılıyorum,» dedi.

«Çıkalım mı?»

«Çıkalım.»

Dışarda koluma girdi. Birkaç kadeh içmiştik. Sokak arasındaki eski lokantalardan birine yollandık. Küçük masaya oturduk, et, votka söyledik, biraz da tereyağı, içmeyi sürdürdük,

Beni tanıyan, masayı düzenleyen kadın, Gülgün'ün arkasından geçerken 'işte bu güzel' gibi bir işaret yaptı, ben de iki gözümü birden kırptım ona.

Gülgün'e hararetli hararetli birşeyler anlatıyordum, düşünülünce üzerinde, bunların deyimlendirlemez bir heyecanın getirdiği sözler olduğu anlaşıldı; içkinin yarattığı heyecan, onun güzelliğinin yarattığı heyecan, pek de olanaklı görmediğim, kendimi bir varlığın önünde boşaltarak varetmenin bütün bedenimde yarattığı heyecan, gücümün varlığımı etkileyerek, kendine yol açma isteğinin heyecanı. Gülgün de, beraber geçirdiğimiz günlerle, bana ayak uydurmuş, benle konuşurken iyice eğlenir olmuştu. Bir ara:

«Sana saygım var,» demiştim.

«Saygı mı?» dedi. «Bu saygılar... çok tuhaf. **Evin,** gördüğü saygı yüzünden aşk yüzü görmedim diye yerinir.»

«Böyle mi diyorsun Gülgün?» dedim anlamanın heyecanıyla.

«**Evet,** böyle diyorum.»

«Öyleyse gidip yatalım.»

«**Tabii.**»

Kendimi bir tüy kadar hafif duyduğumu anlıyordum. Ne kendime olan güvenim artmıştı, ne de, başarı saydığım bir durumu, takındığım tavırla kazandığımı düşünmek aptallığını gösteriyordum. Hiçbir şey düşünmüyordum... hiçbir şeyi gözden geçirmiyor, hiçbir şeyi çözümlemiyordum. Bilincim, gövdemin dışında ayrı, ağır bir varlık olmaktan çıkmış, varlığıma karışmıştı. Ben de genel bir varlığa karışıyordum. Kentin, öte yakasındaki boş olan evime —kendimi tutuklu kıldığım hücre değildi bu— hiçbir şey düşünmeden vardığımızı biliyorum. Odada, sedire oturduğumuzda beni öpmeye başladı, bir öpüşme, ya da bazen olduğu gibi ağızların birbirini bulması değildi bu, başka çeşit bir sevişmeydi, hafif sonbahar rüzgârı gibi yakalayıp geçen bir salgın, çok uzun süren bir virtuozluk... Bugüne değin böylesi bir şeyle karşılaşmadığımı biliyordum, bütünüyle etkinliği ele geçiren oydu... Şimdi kimbilir hangi kuşlar yataklarından çıkıyor, denizin durgun yüzünü hangi kanatlar yalıyordu... doğa da karışık, karmaşık birşey değildi; hava da birdi, toprak da. Ardımda bir sürgün kışlasının toprağı, kışın cam mavisi, soğuk göğü, yumuşak yamaçları yoktu. Biraz sonra Gül-

gün soyunduğunda, teninin esmer matlığını bir parlaklık olarak gördüm, orasını sıvazladım, tüylerle kaplı, şaşırtıcı ölçüde uzun, derin, ıslak bir yarıktı. Göğüsleri küçük, kalkıktı, onları elime aldım, ağzını öpmeyi sürdürürken kaygı verici uzun yarığa elimin kıyılarını sürüyordum... Ardından içine girmeme karşı koymadı... bunun beni aştığını duyuyordum... uzun bir süre beni içine aldı, bitti mi birşeyler onda bilmiyorum... birşey duyabilecek durumda değildim... ayrıldığımızda kendimde birşeylerin bitmediğini biliyordum... ama bunun bir önemi yok artık diye düşünüyordum; kalçalarını ya da bacaklarının içini öptüğümü biliyordum. Ardından deniz de çekildi... ıslak, düzgün kum kaldı geriye, Fagotlar ötüyor... hafif tuzlu su aşıyordu boğazımı.

Ertesi gece de birlikteydik. İnce, sırtında kara ceketi, yanımda yürüyordu. Gövdesini çok yakınımda duyuyor, gözlerine bakıyordum.

Onun mahallesindeki bir otelin, —kış yaklaştığı için otel bomboştu— altkatında, bir iki kadeh içmiştik. Annesiyle birlikte oturduğu ev, yukarıda kayaların üzerindeydi. O evin altında, bir kadın arkadaşımın kapısını çaldık.

Simra

«O, tanıyordum bu kızı» diye bağırdı.

Küçük salonda otururken, pek konuşmadığımızı görünce:

«Anlaşıldı» dedi. «Yatılmak isteniyor... Ben içeriye gidiyorum.»

Salondaki geniş sedirde Gülgün'le yanyana yatarken, o küçük bir kuş gibiydi. Henüz soyunmamıştı.

«Yatmalıyız Gülgün» dedim. «Buna ihtiyacım var. Dün gece de bitmedim.»

«Senin de çeşitli zorlukların var» dedi.

Üst yanını soyundu. İncecik kilotu mat, esmer tenini gösteriyordu, dantel bir dondu, o uzun tüylü siyahlık da belliydi orda. Donun kıyısında küçük bir bağcık vardı, bağcığı ve dantelleri okşadım, sonra da kendim çıkardım onları... bacakları sedirden sarkıyordu, hiçbir süre orasının kaygı verici uzunluğuyla ilgilenmedim, kendi sertliğim, kaygan, yapışkan, saydam, kokusuz bir yumuşaklığın içindeydi... öylece tükettim kendimi... ıslattığım ten esmer bir kadın teniydi.

YEDİ

Gülgün'le birlikte geçirilen günler bir başka türlü günlerdi. O, olayların üzerine bütün ağırlığını vermiyor gibiydi; bıktırıcı bir tavrı da yoktu, sanki renkli resimlerle dolu güncel bir dergiye bakıyordunuz, her sayfasında ayrı renklerle bezenmiş değişik resimler var gibiydi. Giyinişindeki incelikle, görünüşünün güzelliği de tamamlıyordu bunu. Fakat ona bütünüyle dokunmak elde değildi: kaçak, tam olmayan bir varlığı vardı, ele geçerken yitiyordu. Bazen evinden günlerce çıkmıyor, uzun süren bunaltı dönemlerine giriyordu. Ruhsal durumu iyi olduğu zaman evinden çıkmak istiyordu. Geri kalan günlerde, Bebek'te, yüksekte kayaların üzerinde olan annesinin evinde oturuyor, telefonlara karşılık veriyor, ben telefon ettiğimde anlayamadığım bir gevşeklik içinde oluyordu.

Belki varlığı, bütünüyle ortaya koyamayacağı kadar cılızdı; daha doğrusu kendini öyle yapmıştı, öyle sanıyordu; belki de kendini bütünüyle ortaya koysa, bıktırıcı olacağını sanıyordu. Her şeyi hafifti, uçucuydu sanki: her şey onunla birlikte bir şenlik parıltısı gibi yükseliyor, gökyüzüne asılı kalıyordu, ardından dağılıyor, yitiyordu.

Gene telefon ettiğimde:

«Bilmiyorum, evden ne zaman çıkabileceğim.» diyordu.

Fakat ben telefon ettikten sonra, ardarda bana telefonlar ediyor, evinden çıkmıyor, ama ilişkimizi de koparmıyordu.

Onunla geçirdiğim geceyi unutamıyordum. Esmer teninin parlaklığı, gövdesinin inceliği, organının şaşırtıcı uzunluğuyla, derinliği, tatlı yapışkanlığı bilincimin içine boylu boyunca uzanmış, yer etmişti. Değişik, gergin bir dönemde yaşıyorduk. Toplum gittikçe arttırıyordu devinimini. Köylüler köylerde, ağaların devletten zaptetikleri toprakları işgal ediyorlardı. Ama en devingen kesim, öğrencilerdi. Öğrenciler, polisle çatışıyorlar, fakülteleri boykot ediyorlar, gösteriler düzenliyorlardı. Bir yandan bu olaylarla ilgiliydim, öte yandan da Gülgün'le geçirdiğim zamanlarda tümüyle bu olayların dışındaydım. Böylece ikili bir yaşama oluyordu: birisi çalışmaysa, ötekisi kaçış ya da dinlenmeydi.

Odam bir hücre kadar küçüktü. Daha geniş bir odada yatıp uyuma olanağım olduğu halde, bu küçücük odada yatmak bana ayrı bir tad veriyordu. İmgeler içinde geçen, gerçek olmayan bir tutukluluk sanki.

Odada, üzeri sarı renkte deriyle kaplı, eski, tahtaları işlemeli bir iskemleyle küçücük bir komodin, tahta, küçük, tek kişilik bir karyola vardı. Odanın tek penceresi apartman boşluğuna açılıyordu, her zaman loştu küçük oda.

Orada usumda kopuk anı parçaları, görüntüler, sırtüstü uzanıyordum.

Evin ötesinde, kırlar pek de uzak değildi, yapılar biraz ötede bitiyordu. Kırlara yakın taş döşeli yollar vardı. Evler bahçeliydi. Ağaçlı taş döşeli yolların, bahçelerin gerisinde küçük kiliseler yer alıyordu. Odada, düşlerim içinde, bazen bir kadın gövdesinin diri sarışınlığı vuruyordu imgelemime. Ama, bu düşünce içime ağırlık vereceği için, onu çıplak düşünmekten kaçınıyordum.

Divanyolu'ndan geçerken, kalabalık bir polis, öğrenci çatışması gördüm. Öğrenciler büyük topluluklar halinde, aşağıya Sultanahmet'e doğru kaydılar. Adliye binasının bulunduğu çizgiden daha aşağıya inmediler ama. Bunun bir kaçış olmadığını o süre anladım. Eski gösterilerde, polis güçlü olursa, silahla saldırılırsa, başka bir yerde toplanmak üzere dağılırlardı öğrenciler. Bu o türlü bir dağılma değildi. Biraz aşağıya kaymış topluluklar hemen toparlanıyorlar, karşı saldırıya geçiyorlardı. Atılan taşlar polisler üzerinde etkin oluyor, polisler çözülüyorlar, kaskları yere düşüyor, ya aşırı bir öfkeye kapılıp beceriksizleşiyorlar, ya da saldırıdan cayıyorlardı.

Gerçekten yolun alt yanında hemen toparlanan öğrenciler, polislere karşı şiddetle bir direnç gösterdiler. Önceleri polisler çoktu. Gerçi daha önceleri, 1960 yılında da karşılaşmamış değildim, kendisine taş isabet eden bir polis tabancasını çıkardı, öğrenciler üzerine ateş açtı. Onu gören başka polislerde öyle yaptılar. Burda şaştığım, polislerin bir şey söylemeksizin

ateş açmalarıydı, çok yakından ateş ediyorlardı. Ama, içine yuvarlandıkları öfke içinde ne nişan alabiliyorlar, ne de düzgün ateş edebiliyorlardı. Tabancalarından çıkan kurşunlar, biraz ötede etkisiz kalıyor, yolun kıyısındaki ağaçlara çarpıyor, bir yere varmıyordu. Ateş edilmesine karşın, öğrenciler, taşla saldırıyı sürdürüyorlardı. Çatışmanın uzun süredir devam ettiği, buralara değin sarktığı anlaşılıyordu.

Boğazımda bir şey düğümlenmişti. Bizim öğrencilik yıllarımızdan daha farklı bir çatışmaydı bu. Sonraları, başka bir çatışmada, bir öğrenci, geniş bir yolu tutmuş polis barikatını göstermişti bana:

«Bak abi, barikatın şurası zayıf, ordan yüklenmek gerekiyor.»

Eski gösterilerde bu tür olaylarda, ya barikata hep birden yüklenilir, ya da hep birden kaçışılır, dağılınırdı.

Öğrencilerin arasındaydım. Biraz sonra direnen polisler azaldı, ardından da hemen hemen hiç kalmadı. O süre, öğrenciler Beyazıt Alanı'na doğru şarkılarla yürümeye başladılar.

Beyazıt Alanı'nın orda pek çok öğrenci vardı. Dağınık topluluklar halinde, ellerinde kitapları, taşları vardı. Kimisi de bir kız öğrencinin elinden tutuyordu. Alan şimdi onlarındı.

Biraz aşağıda Fen Fakültesi'nin büyük yapılarının oraya doğru yürüdü. Bu yandaki caddeyle, Şehzadebaşı arasındaki cadde arasındaki asfalt yol, bir anda öğrencilerle doluverdi. Sert, saatler süren bir çatışmaydı.

Bir bölüm öğrenciler:

«Polisler yapının içinde,» diye bağırdılar.

Fakültenin Vezneciler yanına bırakılmış bir polis otosunu, bir yığın öğrenci devirmek için sallıyorlardı. Güçle sallanmasına karşılık, koca otobüs devrilmedi. O zaman deposundan benzin alındı, yakılmaya başlandı. Kara bir duman çıkıyordu.

Fen fakültesinin sokağa açılan aralığından bir polis fırladı. Çok yakından ateş etmeye çalıştı. Ama bir anda atılan taşlarla yere yıkıldı. Kaskı başından düştü. Doğrulup, gerisin geriye kaçtı.

O sırada arabayı yakan topluluklar, polislerden ele geçirdikleri kaskları havaya atmaya başladılar, şarkılarını, sloganlarını bağırarak. Üniversite onların olmuştu.

O sırada Bozdoğan Kemeri'nin yanından doğru, **dahili elbiseli,** kasksız, omuzlarında piyade tüfekleri, donuk yüzlü asker birliklerinin geldiğini gördüm. Hiçbir şey söylemeden yolun üzerini tuttular.

Çatışma bitmişti. Üniversitenin çevresi bir bayram sonrası dağınıklığındaydı.

Ertesi gün büroma Neco gelmişti. Askerliğimiz birlikte bitmişti. O da İstanbul'daydı.

«Dün akşam Süleymaniye'de, öğrencilerin önde gelenleriyle konuştuk,» dedi.

«E, ne diyorlar?»

«İlle Filistin'e gideceğiz,» diyorlar.

«Filistin'e nasıl gidiliyor?»

«Nusaybin'in orda, açıklıkta, trenden atlıyorsun.»

«Sen ne dedin?»

«Gitmemelerini söyledim.»

«Doğru.»

«Gitmezsek, polis bizi burda yaşatmaz, diyorlar. Uzun süre içeriye alınacaklarını düşünüyorlar.»

«Hiçbir şey olmaz,» dedim. «İçeri alınmazlar. Alınanlar da çok az bir süre alınır. Burda kalmalılar. Çok kalabalıktılar.»

«Devrimci olarak belki kendilerinde bir aşama yapmak istiyorlar.»

Doğrusu birşey söyleyememiştim. Sorunun içinde, özellikle içinde olmadığı süre düşüncesini söyleyemiyor insan. **Seçme** işin içinde olanın **işi** oluyor.

SEKİZ

Gülgün'e telefon etmiştim.

«Hemen gel, n'olur,» dedi.

«N'oldu, neyin var?»

«Hemen gel. Hiç iyi değilim. Sonra anlatırım.»

«Geliyorum,» dedim.

Bebek'te, durakta kolayca buldum onu.

«Neyin var?»

«Çok kötüyüm. Çok kötüyüm.»

«Nereye gidelim? Nerde oturalım?»

«Uf, gidelim neresi olursa. Gel şu halk otobüsüne atlıyalım.»

Halkın bulunduğu yerlerde, genel olarak sıkılırdı Gülgün. Halk otobüsüne binmek istemesi hoşuma gitmişti, bir değişmeye mi zorluyor kendini diye, kesin olmasa bile, bir parça kuşkuyla düşünmüştüm. Otobüste oturacak yer de vardı, yan yana oturmuştuk. Otobüs, Boğaz'da, kıyı boyunca, kuzeye doğru gidiyordu. Akşam vaktiydi.

«Kendimi öldürmek istiyorum,» dedi.

Bir şey söyleyememiştim. İçten mi söylüyor, yapmacık mı? ne ölçüde yapmacık diye düşünüyordum; düşüncelerimi belli etmeden; düşüncelerimi belli edersem, onun duygularından

kuşkulandığımı anlarsa, bu, üzerinde olumsuz bir etki yapar diye düşünüyordum.

«Yo, kendimi öldürmeye girişmedim. Kendini öldürme duygusu bastırıyor üzerime. Çok bastırıyor.»

Şimdi söylediklerinin daha gerçek olduğunu sanıyordum, birkaç ay önce, ona kendi ruhsal bozukluklarımdan, bunaltılarımdan, genel iç çöküntümden sözettiğime pişmandım şimdi. Belki benim de etkim oldu diyordum kendi kendime. Ruhsal bozuklukların, ortamını bulunca, bir ölçüde, insandan insana geçici olduğunu da biliyordum. Askerliğimi tamamlamaya, İstanbul'daki, o eski, yıkık kışlaya gitmeden önce, Gülgün'le karşılaşmalarımda, kendi ruhsal çöküntümden sözetmemi iyi görmüyordum şimdi, etkilenmenin bu süre içinde, onda büyüyerek gerçekleştiği kuşkusunu taşıyordum.

Halkın küçük topluluklar olarak yığıldığı, bir yere gelmiştik. Boğaz kıyısıydı, ağaçlık bir yerdi. Yol kıyısında, küçük bir cami ile külliyesi vardı, yukarıya, sırtlara, —ağaçlarla kaplı sırtlara doğru— ağaçlıklı, parke döşeli bir yol çıkıyordu. Solda küçük caminin parmaklıklarla çevrili bahçesi, bahçenin üstünde, camiyle ilgili başka bir yapı vardı. Sağ yandaysa, halkın devam ettiği yola, ağaçlar altına da, yayılmış bir kahveyle, kahvenin üzerinde yeralan sıra sıra birkaç lokanta vardı. Lokantaların masaları da yayılmıştı parke döşeli yola, öyle ki, yol üzerinde, otomobillerin geçmesine yarayacak, cami yanında küçük bir bölüm kalmıştı. Lokantalardan birine girdik Gülgün'le, lokantanın camlı ön yanında —mevsim dolayısıyla açıktı camlar—

yol üzerine düşen, küçük bir masaya, yan yana, yüzümüz yola değil de, lokantanın içine dönük olarak oturduk.

«Burası iyi, çok iyi işte,» dedi Gülgün.

Kalabalık bir yerdi. Lokantanın iç bölümündeki masaların çoğu da doluydu. Pek az boş yer vardı. Yolun üzeri de hemen hemen doluydu.

«Burasını tuttun bugün de,» dedim.

Gerçekten Gülgün'ün gününe göre, nereyi beğeneceği, nereyi beğenmeyeceği belli değildi.

Garsona bira söyledik, yenecek biraz etle salata da gelecekti. Uzun bardaklarda, yavaş yavaş biramızı içiyorduk.

«Bir şey anlatacak mısın?» dedim.

«Pek de anlatacak bir şey yok,» dedi.

«Nasıl düşünüyorsun?»

«Kendimi öldürme saplantım devam ediyor, bugün çok bastırdı üzerime.»

Gülgün'le ortalama on beş gündür görüşmüyorduk. Arada bir telefon ettiğimde evden çıkamayacağını, kendini bırakmış, gevşek bir halde söylüyordu.

«Bak, dostunum Gülgün, sıkı bir dostunum.»

«Bugün telefon etmesen, böyle çıkmasak, hiç açılmayacaktım.»

«İyi oldu öyleyse.»

«Evde kalsaydım kendimi öldüreceğimi sanıyordum.»

«.....»

«Bana eskiden bir arkadaşından sözetmiştin, Tan mıydı adı.»

«Tan.»

«Nasıl bir çocuktu.»

«Çok güzel bir çocuktu. Pırıl pırıl, açık kumral saçları vardı. Açık renk bir altın gibiydi.»

«Nasıl öldürdü kendini?»

«Ben askerdeydim. Doğudaydım. Arsenik, ya da onun gibi etkili bir zehirle.»

«Bir anda öldüren bir şey değil mi?»

«Evet son zamanlarında yüzüğünde taşıyormuş. Sanırım, son yıllarında Almanya'ya gitmişti. Doktora yapacağını söylüyordu. Ordan çabuk dönmüş, döndüğünden beri zehiri taşıyormuş yüzüğünde. Bana bak Gülgün. İstersen anlatmıyayım?»

«Tersine, anlat, bilmek istiyorum. Olumlu etkileniyorum. Yaşamanın sevdiğim yanları da var gibi geliyor bana şimdi.»

«Benim sana anlattıklarım seni etkilemiş olmasın. Şimdi biraz da sevgilin oldum. Ruhsal çöküntü içindeydim, ama benimki askerlikteki koşullardan oldu. Dayanamadım baskıya, bir an... İlâçlar alıyordum, raporluydum. Şimdi çok iyiyim işte. Çok güçlüyüm, bir daha da bozulmayacağım gibi geliyor bana. Bak, Gülgün... sana da söylemiştim, intihar saplantısını ilk gençlik yıllarından beri saklıyordum, iki defa yüzeye çıktı, on dokuz yaşında, bir de ondan on yıl sonra, belki böyle eşit zaman aralıklarıyla gelen bir şey, ama şu derin sarsıntıyı geçirdiğim zamana kadar, üstü küllenmiş de olsa, o kötü saplantıyı taşıdım durdum. Bizim yetişme dönemimiz çok başka bir dönemdi. Bu duyguların içine gömülmüştük. Aslında, bir çeşit kendini öldürme girişimiyle kurtuldum o saplantı-

dan, sarsıntı zaten gelmişti, saplantıyı da onulmaz bir biçimde bilinç düzeyine çıkarmıştı, kendime yakıştıramadığım bir biçimde kıvranıp duruyordum saplantının içinde. Bir çeşit kendini öldürme biçimine, ama açıklıyamayacağım, bana şimdi çok karmaşık gelen... ayrıntılarını sorma, ama bir çeşit umutlu bir girişimle kendimi kurtardım. Şöyle bir benzetme yapıyorum şimdi: Bir yapı kurulmuştu, ben kendi kendimi kurmaya başlamadan önce de, başladıktan sonra da, yapı nasıl kurulursa kurulsun, boşlukları vardı; çürük yanları, çürük tuğlaları, taşları vardı, bir zaman gelince o yapı sarsılıyor, boşluklar yerine oturuyor, eskisinden daha sağlam bir yapı ortaya çıkıyor, sarsıntıyı atlatınca.»

«Tan nasıldı?»

«Çok başka türlüydü. Kendini öldürme olayında, öyle sanıyorum ki, insanın ilişkilerini aşan duygusal, metafizik, mutlakcı yanla, o somut ilişkiler, gündelik olaylar karışıyor birbirine. Tan'ınkileri de ben ayıramıyorum. Salt ailesiyle ilgili sıkıntılara, kendi sıkıntılarına bağlıyamıyorum. Yalınlaştıramam o olayı diyeceğim. Bizim kuşağın bir üyesidir Tan. Kuşağın, genel olarak taşıdığı duyguları en ucuna kadar götürmüş biri. Bizim bir eğilimimizin örneği, unutamayacağımız bir dönemeç noktası...»

«Nerde tanımıştın onu?»

«Nişantaşı'nda, zengin bir ailenin evinde. Çağrılıydık. Ev sahibesi kız da bizim kuşaktan, eski, tanınmış bir politikacının kızıydı. Bir yığın çağrılı vardı. Salona girdiğimde görmüştüm Tan'ı. İki salonun birleştiği yere yakın bir yerde, bir koltuğa oturmuştu. Çok açık renk bir giysi

vardı sırtında. Çağrılıların çoğu ceketsiz olduğu halde —yazdı— onun ceket vardı sırtında, kolları manşetliydi. Sırma gibi saçları, uzun, düzdü, arkaya taralıydı. O gün arkadaş olduk işte.»

«Sonra?.. Kendini öldüreli daha çok olmadı değil mi?»

«Daha çok olmadı. Ben Doğu'daydım. Aylarca sonra öğrendim. Belki benim içinde bulunduğum sarsıntıyı da etkiledi. Onun için bir yazı yazdım. Sonra da, hemen bu olay için düşünce yürütmenin, bilgiçce bir şey olacağını, soruna da yaklaşamayacağını düşündüm. Bir yana attım o yazıyı. Onunla tanıştığımda 1964 yazıydı. Benim de yaşantımda bir dönüm yeriydi. İşsiz kalmıştım, bambaşka bir yaşam bekliyordu beni, Parti'den de çıkarılmıştım, yalnız kalmıştım. Sosyalist bir partiden ayrı düşmek, başka partillerden ayrı düşmeye benzemez, yaşantısını kökten etkiler insanın...»

Bir süre daha bira içtik. Gülgün:

«Şimdi daha iyiyim,» dedi.

«Bu tedirginlik nereden geliyor?»

«Eskiden beri var.»

«.....»

«Hadi gidelim,» dedi. «Biraz da bizim evin terasında oturalım.»

Göğüsleri belirgindi, çok güzeldi, göğüslerinin üst yanı görünüyordu: esmer, mat, eşsiz teni.

Bebek'e, evine geldik. Dik yokuşu tırmanmış, kayaların üzerine bir kuş yuvası gibi tünemiş apartmana gelmiş, onun terasına çıkmıştık. Bütün Boğaz'ı gören bir terastı, yandaydı, genişti. Annesi geldi. İlk defa görüyordum. Sarışın,

orta boylu, Gülgün'e benzemeyen bir kadındı. Tanıştırdı bizi Gülgün. Annesi terastan gittikten sonra:

«Annenle tanıştıktan sonra artık nişanlı sayılırız,» dedim.

Eve döneli neşeli olmuştu. Gülüyordu. Yuvarlak, arkalıksız bir şeyin üzerinde oturuyordu. Uzun bacaklarından birini altına almış, ötekini uzatmıştı. **Vogue**'nin mankenlerinden başka bir şey değildi sanki.

DOKUZ

İnsan kendini, ne ölçüde yalnız sayarsa saysın, hiçbir süre yalnız değildir. İnançla bağlı olduğun partiden atılırsın, bir sosyalist için parti onun yaşama biçimidir, derin ölçüde yalnız kalırsın, sırasında yıllarca da sürebilir bu yalnızlık duygun. Senin partin sana inat çalışmaktadır, sen çalışamamaktasın. Kendine bireysel bir yaşam, oyalanacak zevkler, **snob** oyalanmalar bulursun, bir yandan acı çeksen de. Bir gün gelir, askere gidersin, yalnız olmadığını anlarsın, tutuklanırsın, gözaltına alınırsın, sürgüne gönderilirsin. Gün gelir, gene bireysel bir yaşamın içine sürüklendim diye düşünüyorsundur, bir sabah gelirler, askerî araçla evinden alırlar, sen de farketmişindir, sabaha doğru geleceklerini, savuşmamışsındır bir yana, beklemişindir. Yalnız olmadığını, çok çoğul olduğunu, dahası çoğulluğunun bütün insanlığın savaşına bağlı olduğunu görüverirsin birden.

1964 yılında Parti'den çıkarıldığımda, derin bir yalnızlığın içindeydim.

Koskoca kentin ortasında, Şişli'ye çıkan caddenin üzerinde, sekizinci katta, geniş bir terası olan çatı katında oturuyordum.

İlkbahar gelmişti, geçiyordu bile, yaz yaklaşıyordu. İşsiz, yalnız kalmıştım. Fitzgerald'la Boris Vian okuyarak vakit geçirmeye çalışıyordum. **'Lécume des Jours, Muhteşem Gatsby.'** Askeri bir ayaklanma bastırılmış, subaylar gizlilik içinde yargılanıyorlardı. Tutkulu solcu, biraz da karmaşacı, belki bir ölçüde de **snob**dum. Ankara'dan yeni dönmüştüm, Paris'ten de döneli iki yıl oluyordu. Bu kentin insanlarını hiç sevmiyor, halkı çok seviyor, toplumda büyük değişimler bekliyor, kendi başıma yaşıyordum.

Sekizinci kata, bu bütün kente yukardan bakan geniş teraslı çatı katında, pikaptan müzik dinleyerek, arasıra aşağıya, derin geniş caddeye bakıp kendini öldürmeyi düşünerek, yemeklerimi iyi yiyerek, Paris'te geçen günlerin yalın hikâyelerini yazarak, otuz yaşına yaklaşarak geçiriyordum günlerimi.

Güneş, karşıda, yedi ya da sekiz katlı yüksek apartmanların, ötesinde batardı. Yaz yaklaşırken sıcaklar da başlamıştı. Koyu rengiyle, koyu yumurta sarısı rengiyle, batının buğularına karışan güneş; akşamları, terastan görülen denize kadar uzanan yapıların çatılarını aydınlatıyordu. İyice boş kaldığım günlerde, masaya oturup, bütün pencereyi kaplayan öğleden sonrasını boydan boya doldurmuş güneşin ışıkları altında, yazı yazmaya çalışmakla, divana uzanmakla geçiriyordum zamanı. Kalorifer soğuk olduğu için, üzerine kitaplar yerleştirilebiliyor... **Gatsby le Magnifique**... **L'écume des Jours**... ya da Cesare Pavese'nin bir kitabı.

O yaşlarda bile, kendi üzerine dosdoğru düşüncelere varamıyor insan. Otuz yaşına yak-

laşılan günlerde, bütün hayatın geçtiği sanısına kapılabiliyor. Bomboş günlerde, öğleden sonraları da evde kalıyordum, herşeyi birden elden kaçırmış olduğumu düşünüyordum çünkü. Hayatın geçmiş olduğuna kesinlikle inanıyordum, yirmi üç yaş, büsbütün imgelerle süslü oluşuyla, en güçlü çağdır diyordum kendi kendime; o yaştan sonra geçen günleri iyice ansıyamıyor, anlamlandıramıyordum da. Böylece bir boşluk ortaya çıkıyor, güçlü olarak duyuruyordu kendini. 'Bizim günlerimizin bir bölümünü dolduran boşluklar... kendilerini varlığın içinden geliyormuş gibi duyuran, aslında bizi çevreleyen koşullardan, ilintilerimizin zayıflamasından gelen boşluklar... kendilerini mutlakmış gibi duyuran, aşılamaz kesinlikte görülen, nedensizmiş gibi varlığı sarsan boşluklar... Herşeyden tiksiniyordum, kaçıyordum, yaşamamı sınırlıyordum iyice: bu çatı katına kapatıyordum kendimi, günlerce, salt bu terasla, aşağıdaki caddeyle, biraz ötedeki, cadde üzerindeki sinemanın girişindeki kahveyle, biraz daha aşağıdaki, kentin alanlarından birine yakın bir kahveye gitmekle yetiniyordum.

Kendilerini, en aldırışsız biçimde tüketmiş olan alkolikler bile, güzel idiyseler gene saklarlar o güzelliklerini diye düşünüyordum. Diri varlığımla, iç yaşantım uyumsuzlaşmıştı, boş yere bunun kaynağını varoluşta, ya da nedensiz varlıkta arıyordum, oysa başkalarıydı... kişiye boşluğu da, kendini tüketmeyi de, saçmayı da ölümü de yükleyen başkalarıdır. İşte o günlerde tanıştım Tan'la.

Nişantaş'ta eski bir politikacının kızının evine çağrılıydık, bir serginin açılışında, tanışmıştık kızla. Bir süre sonra çağrısı ulaştı, beni de bazı arkadaşları da evine çağırıyordu. Hüseyin, alay olsun diye:

«Kız kapalı bir hayat sürüyormuş, bu çağrıyla açacakmış hayatını insanlara» diyordu.

Erten de alaycı bir tavır takınmıştı.

«Burjuvalar bizi partilerine çağırmadan yapamazlar» diyordu.

«Ne dersin, ne gözle bakıyorlar bize, acayip yaratıklar olarak mı?»

«Aslında biz sınıfsızız. Kendi sınıfımızdan koptuk, ama oturmadık daha tabana. Bizi acayip görüyorlar, biraz da eğlenceli, ardından da korkuyorlar. Burjuvaların yaşamlarını bir şey mi sanıyorsun sen. Hepsi sıkıntıdan geberiyor.»

Büyük, kalabalık bir parti oldu.

Ev, iyice klasikti. İki büyük salonla, ortalama bir salon büyüklüğünde giriş birleşiyordu. Duvar yanına masa üzerine yiyecekler, ayrı bir küçük masa üzerine de pek çok içki şişesi konulmuştu. Yapının pencereleri, eski yapılarda olduğu gibi, dardı; sokağa eğilerek bakılabiliyordu. Bütün salonda, az ama değerli, eski, tahta mobilya vardı. Kapının yanında da ince, üç kişilik, ama iyice zarif bir koltuk duruyordu. Küçük salonda, canlı, uzun, eski, tahta bir büfe vardı. Koltukların tahtaları işlemeliydi. Pencerelerin yanlarından, kalın, püsküllü perdeler sarkıyordu.

Tan, açık renk ceketi sırtında koltukta oturuyordu, manşetlerinin dışında kalan elleri, koltuğun tahta bölümüne doğru sarkıyordu. Saçları taralı, dümdüzdü.

Ev sahibesi genç kadın, bir süre önce kocasından boşanmıştı. İstediği süre, Avrupa'ya gidebiliyordu. İsviçre'den yeni dönmüştü bu defa da.

Birçok çağrılı vardı partisinde. Aralarında ünlü bir politika yazarı, Güngör, Hüseyin, Erten, gene kocasından yeni ayrılmış, siyah saçlı, güzel bir kadın, bir klasik filoloji öğrencisi, saçları açık kızıl renge boyamış bir kadın, başka kadınlar, birkaç tiyatro oyuncusu, bir iki şair.

Partidekilerin kimi koltuklarda oturuyor, aralarında konuşuyorlar, kimisi ayakta içiyor, kimi de dolaşıyordu salonlar arasında.

Kızın babası tek parti döneminin tanınmış bakanlarından biriydi. Erten:

«Tek parti dönemi bakanı olmak kolay mı?» dedi.

«Yok, yok, çok namuslu adammış.»

Politika yazarı:

«İstanbul'da birkaç kuşak zengin vardır,» diyordu. «İttihatçılar, cumhuriyetçilerin ilk dönemi, savaş sonrası zenginleri, Demokrat Parti zenginleri... Ama bırakalım da bunları, karımızdan şikâyete başlıyalım. Hey, ne konuşuyorsun orda, adımı geçirerek» diye seslendi, daha ötedeki, siyah saçlı, ince yapılı karısına. «Benim adımı geçirme diye kaç defa söylemedim mi sana.» Sonra yanındaki genç bir kadına dönüp

«Bıktım evlilikten...» diye dert yanmaya başladı. Genç, yakışıklı, tutarlı bir adamdı. Biraz sonra Tan'ın soruları üzerine ağırbaşlı bir konuşmaya daldılar.

Klasik filoloji öğrencisi tam bir zıpırdı. Herhalde, en azından on yıllık öğrenciydi üniversitede, öğrenimini bitirmeye de niyeti yoktu, turist rehberliği yaparak hayatını kazanıyordu, bazı gece klüplerinde yaşlı turist kadınlarla görünüyordu.

«Genç kadın kullanmaz mısın sen?» dedi Hüseyin ona.

«Efendim?»

«Hiç genç kadınla dolaşmaz mısın?»

«Şiddetli Oedipus belki arkadaş» dedi Erten.

«Sadece şiddetli Oedipus olsa bari, daha neler var» dedi klasik filoloji öğrencisi.

«Aile içi ilişkiler o kadar ileri demek» dedi Hüseyin, her zamanki güleç, iğneleyici haliyle.

Öğrenci de güldü.

«Ama, efendim bu kızlar bizle dansetmiyorlar.»

Ev sahibesiyle dansa başladılar. Biraz sonra da Güngör dansetti ev sahipleriyle. Kız, kolejde okumuştu, sonra da özellikle İsviçre'de kalmıştı.

Erten, öbür siyah saçlı genç dulun ardında gibiydi. Biraz sonra içerden, gene salona geçerken, onu, kızla, kapının yanındaki uzun koltukta oturuyorlar gördüm. Erten kızın elini öpmeye çalışıyordu. Kızın çekinir bir hali vardı:

«Bıraksana elini öpsün!» dedim kıza.

Uzun koltuğun üzerinde klasik resimlerdeki gibi oturuyorlardı. İçerdeyse dans edenler vardı. Kimisi elinde kadehle pencereden sokağa bakıyordu.

Güngör geldi, yanıma.

«Kadın dans ederken fena sokuluyor» dedi

«Felâket azizim.»

Öğrenci:

«Ben hanımefendiye âşığım» dedi.

Tedirginlikten sonra, iyi içiliyordu, sinirli bir eğlenme oluyordu ama, iyi eğleniliyordu. Meşrutiyet dönemi kalıntısı, eski bir evdi. Yerleşik, durmuş, oturmuş bir burjuva hali vardı. Çok içmiştik. Gece alabildiğine uzundu önümüzde.

Tedirgin olduğum zamanlarda sabahlamayı denemişimdir, doğrusu içki içerek geceyi sürükliyebiliyorsa insan, tedirginliği de uzunca bir süre için üzerinden atabiliyordu.

Vakit sabaha doğru gidiyordu. Salonda, sadece Tan, ev sahibesi ile ben kalmıştık. Klasik filoloji öğrencisi de biraz önce terketmişti evi. Tan'la konuşmaya dalmıştık.

«Hiçbir şey olmadı» diyordum. «Önce mesleğinden çıkarıyorlar, işsiz kalıyorsun, karın varsa ondan da ayrılıyorsun o sırada. Sonra Parti'den de atıyorlar kapı dışarı.»

«Nereye kadar gider dersin parti?»

«Yanlış, kuramsal tek yanlış yapan bir parti hiçbir yere gitmez. Ama ben bunu konuşurken söylüyorum. Hiçbir şey yazmaya çalışmam. Gelişmesi için elden geleni yapmak gerekir gene.»

«Gelişecek mi?»

«Bir süre daha gelişecek, hiç olmazsa bir süre daha tohum atılmış olur, sonra dağılsa da yeni sürgünler verir o tohum.»

Ev sahibesi, Tan'ın çok yakınına gelmiş oturmuştu. Çocuklar, Bayan M. adını vermişlerdi ona. Tan'la ilişkileri olduğunu anladım o sırada.

Sabaha doğru merdivenleri inerek çıkmıştım caddeye. Parke döşeli yol, bomboştu. Bomboş cadde. İlerdeki asfalt caddeye dikey olarak birleşiyordu. Birleştiği yerde, karşı yanda da devam ediyordu yol. Orası biraz boştu; karşıyı bir yığın apartman kaplamamıştı. Ortodoks mezarlığının bahçe duvarları görünüyordu. Mezarlıkta ağaçlar vardı, yoldan görülen çatılar bazı şapellerin çatıları olacaktı, oraya doğru gökyüzü açıktı. Güneş o yandan doğmuyordu, ama garip bir biçimde oradan doğuyor gibiydi. 'Hiçbir şeye sahip olmamalı insan yeryüzünde' diye düşünüyordum. 'Canlı olmalı, iyice sağlıklı olmalı, hiçbir şeyden de korkmamalı.'

Güneş, batıdan doğuyor gibiydi; güneş doğarken, ışıkları batıya vuruyordu sanki.

Ne de olsa yalnızlık içindeydim o çağda. Sokaklarda dolaşıp duruyordum.

Yaza doğru, bir de yazın sonunda büsbütün büyülüdür bu sokaklar. Hepsi de, Tepeba-

şı'ndan, ahşap tiyatro yapısının çevresindeki ağaçlıklı açıklıktan başlayıp, Şişli'ye değin uzanan bütün bu kalabalık caddeler.

Tepebaşı tenhadır. Otomobillerin park edildiği yöre de oldukça ıssızdır. Sanki ağaçlar da sessizliği arttırıyor gibidir. Parkın içinde oynayan çocukların da bağırıp çağırdıkları pek duyulmaz.

Orda, karşıda, güneşin vurduğu, beş altı katlı, çoğunlukla yeşil pancurlu yapıların altında, küçük bir yerde, kahve ya da çay içilebilir. İtalyan, Fransız mimarlarının bir dönemde, İstanbul'da yaptıkları yapılar. Erten, evine kapanıp, **Henri Michaux**'un şiirlerini çevirdiği dönemlerde, o eski gençlik yıllarında, bu yapıların güzelliğini bana anlatırdı. Sanki uğraştığı edebiyat türüyle, bu yapılar arasında bağlantı kuruyor, kendini, kendi iç dünyasını da yerleştiriyordu bu bağlantının içine. Kumral, çok sevimliydi. Üç yıl kadar, İngiliz Sarayı'nın ordaki, Panayot'un fıçılı meyhanesinde, biraz ötedeki Asmalımescit'te, Beyoğlu'nun her köşesinde birlikte içki içtik. Bizimdi bu kent: İstanbul. Burda yaşıyor, burda âşık oluyor, burda tutuklanıyor, burda atılıyorduk partiden. Açık renk, kirli bir trençkotu renkli bir fuları vardı, aklı yazarlarla, tek tük şiirlerle doluydu; hiçbir şeyin üzerinde fazla durmadan, hiçbir şeye fazlaca bağlanmadan yaşıyordu.

Bütün bu levanten yöreler, sanki bizim için yeni bir yaşamanın başlangıcı olacaklardı. Bizim için büyü buradan başlıyordu. Büyüyü duy-

mak, sonra da anlatabilmek istiyordu. Her yeni gelen ilkbahar mevsimiyle birlikte, bu büyü karşısında, yalnız unutulmuş, yaşamın geniş, dinmeyen akışı karşısında şaşkın, biraz da kırgın, içedönük, kalakalıyorduk. Caddeleri dolduran kalabalığın karşısında duyulan, ruhsal dağılış gibi bir şey... İç dünyanın içindeki boşluk, istek, çoğulluk, anlam veremeyiş, tutkuyla atıldığın çoğulluk içinde dağılış.

Hiçbir yere benzemez İstanbul. Dünyanın biricik körfezidir sanki; daha doğrusu dünyanın en sapa, en derin körfezi. İlk çağlardan beri, Marmara ile Boğaz'dan gelen akıntı, bu yöreye bir yığın gizemi yığıyor. İlk çağlarını unutmuş çoktan kent. Yunan ya da Roma çağlarıyla ilgili, açık, duruk, çizgileri belirli bir şey yok. Bizans'ın dış dünyadan koptuğu, kendi içine kapandığı çağlardan başlıyor giz. Derin yılanlı kuyular, yeraltı sarnıçları, labirentler, içiçe derin, karanlık salonlarla dolu yapılar, süslemeler, kıvrımlı anıtlar, sütun başlıkları, kendi üstüne kapanmış, bir de dalgaların durmadan atıp üstüste yığdığı, kökünü yitirmiş bir birikim.

Kentin en kalabalık caddesinde, çok uzaktan —caddede yürürken görülmüyor ama, koyu kırmızı rengi görünüyor— batıyor gün. Kendi üzerine kapalı caddede sanki bir kıpırtı bile yok. Yüzleri boyayla sıvanmış kadınlarla, galerilerin sattıkları giysileri giyinmiş erkeklerin yüzlerinde de bir tek kıpırtı yok.

Gece bastırdıkça, kendi üzerine kapanış artacak ama. Sokaklarda, sadece etli orospular kalacak, her köşebaşında, sonucu belirsiz bir serüvene çıkmış gibi, içkiyle yorulmuş erkekler dolduracak yolları.

Tan'ın evi, Topağacı'nda bir yol kavşağına yakın bir yerdeydi.

Akşam yemeğindeydik. Bayan M., Tan, klasik filoloji öğrencisi, bir de ben. Et yemeği gelmiş, bir yandan da şarap içiliyordu.

Tan çalışma odasından birkaç şiirini getirmiş, okuyordu. O okuduktan sonra, ben kâğıdı elime alıp, yeniden göz gezdiriyordum. Çok kapalı şiirlerdi. Tümüyle sözcüklere, tek tek sözcüklere indirgenmiş gibiydiler, tek tek sözcükler de alttan alta bir anlam yükü taşımıyorlardı. Ama parıltılı buluşlarla, sözcüklerin yanyana dizilişinde, gergin bir sıkıntı vardı. Aceleci, anlamak, çok uzaklara gitmek isteyen, şiir satırlarıydı.

Bu düşüncemi de Tan'a söyledim.

«Bence aceleci, atlamak, uzaklara sıçramak isteyen imgeler bunlar.» dedim.

Tan:

«Aceleci olduklarını kabul ediyorum» dedi. «Ama benim asıl işim şiir yazmak değil ki.»

«Niye, pekâlâ bir şair olabilirsin.»

«Şimdi Almanya'ya gideceğim» dedi. «Bu şiirleri sana bırakıyorum. İstersen bir edebiyat dergisine verirsin.»

Tan, liseyi de, teknik yüksek öğrenimini de hiç sınıfta kalmadan hemen hemen birincilikle

bitirmiş gibiydi. Liseyi bitirirken öğretmenleri onda **edebiyat** yeteneği görüyorlardı, ama teknik öğrenim toplum içinde daha iyi bir konum getirdiğinden matematik öğrenimi yapmaya zorlanmıştı. Matematikleri çabuk kavrayan bir zekâsı vardı, aynı soyuta yönelik zekâ, edebiyatta çok aceleci davranıyordu.

Çok güzel yemekler hazırlanmıştı. Yemeğin sonuna doğru Tan, içeriye, evin iç bölümüne birkaç şiir daha getirmeye gitmişti. Klasik filoloji öğrencisi de ardına takılmıştı onun. Yanımda oturan, Bayan M., biraz da kulağıma doğru eğilip:

«Annesi Tan'a aşırı düşkün» demişti. «Bilemezsin. Biz, burda bu salonda yalnız kaldığımızda, salonun kapısını çekip gidiyor, rahatsızlığını belli ediyor.»

Tan'ın annesi lise öğretmeniydi, okumuş bir kadındı. 60 Devrimi'nden sonra, derslerinde ilerici düşünceleri savunduğu için, gerici, devrimin getirdiği gelişmelere karşı kışkırtmalar yaratmak isteyen siyasî polis, aldığı bilgi üzerine, sınıfta bir erkek öğrenciyi görevlendirmiş; öğrenci ders sırasında öğretmenine saldırmış, olay günlük gazetelere yansımış, kadın tutuklanmıştı. Siyasî polisin bu ilkel kışkırtmalarına karşı, yönetimi ellerinde tutanlar, doğru dürüst bir tavır alamıyorlar, 'aşırı sol' santajına boyun eğiyorlardı.

Bayan M.'ye

«Tan'ın babası nerde?» dedim.

«Evi terketmiş, Kuzey Afrika'ya çalışmaya gitmiş. Bu durum annesini çok üzmüş, Tan'ı da.»

Biraz sonra Tan da, öğrenci de salona dönmüşlerdi. Annesi cezaevindeyken, eski bir solcu Tan'ı bulmuş, ona, inançlı, sınırları çizili, yolundan dönmez bir solcu olmasını öğütlemişti.

«Ama adam hoşuma gitmedi» diyordu Tan.

Tan'ın matematiklere çok yatkın zekâsı, bu konuda da düşünce çıkarımlarının üzerinden atlıyordu. Toplumsal ilerlemeyi, soyut bir alana taşıyarak düşünüyor, sosyalist görüşlerin aşılacağını, temel düşünceleri başka bilimlerin kavramlarına aktararak, başka görüşlerin sosyalist düşüncenin ilerlemesi, değişmesi, çöküşü konusundaki değişmeleri, Marksçı düşünceye de aktarıyor, bu konuda gerçek dünyada yeri belirli olmayan bir kurguya kayıyordu.

Ardından Tan Almanya'dan çabuk döndü. Babası da Kuzey Afrika'dan dönmüş, yanında Kuzey Afrikalı bir kadın getirmiş, Tan'la annesinin oturdukları sokağa yerleşmişti.

Onun intiharını aylar sonra askerde haber aldım.

ON

Gülgün'se, hemen bütün bütüne, evine kapanmış gibiydi.

Bebek'te, bir meyhanedeydim. Gülgün'e telefon ettim.

İyice gevşek bir haldeydi:

«Ne haber, n'apıyorsun?» dedi.

«İyi, burda yakındayım, sana geleyim mi?»

«İstersen gel, ama çabuk, hemen gel» dedi.

Bir süre daha bekledim, biraz da geciktim. Kapısını çaldığımda saat ona gelmişti. Biraz sonra kapıyı araladı.

«Geç kaldın» dedi. «Bu saatte gelinir mi?»

«Bir saat geciktim.»

«Seni eve alamam, yarın buluşuruz.»

Kendinden hiçbir şey vermeyecekti. Sevecen tavrı, sadece görünüşündeydi, bakışında, bazen insanı karşılayışında, bazen konuşurken; hepsi buydu. Onunla geçirdiğim, o iyice değişik, aklımdan çıkmayan, önce yarım kalan, sonra tamamlanan iki sevişme gecesinden sonra da, sevişmeye hiç yanaşmamıştı. Bir gece, hücre gibi küçük odamda, çok geç vakit yalnız kaldığımızda, aşka değgin, umulmadık, ama o değin de şehvet verici bir şey yaptı. Giyinik olduğum

halde —o da giyinikti— organımı giysilerin üzerinden sıvazladı, öptü. Ardından da yatmadı benimle.

Geceleri, çok geç vakitlerde onu evine bırakıyordum. Karşı karşıya bir kahvede, ya da yemek yenilen bir yerde otururken, ikimiz yalnız kalmak istemediğimizden midir, yoksa, onun canlı yaşamla ilintisinin eksikliğini tamamlamak için midir, nedir, bir 'hindi' imgesi uydurmuştuk. Neredeyse çıldırıyorduk artık hindiyle! Masada, ikimizden başka, akıllı, düşünceli bir de 'hindi' varmış, gibi davranıyor, bazı şeyleri ona soruyorduk. Neredeyse, bir içki kadehini de oraya, masanın köşesine, hindinin bulunduğu boşluğa koyacaktık.

Ertesi gün, Tünel tarafında, alabildiğine barok, eski, süslü bir pastahaneye Gülgün'le buluşmaya giderken, bilerek isteyerek, çok eski püskü, kirli giyinmiştim. Eski, lekeler içinde, sarımtırak bir kadife pantolonum vardı; onu bulup çıkarmıştım saklandığı köşeden, bir de eski, yakaları yenmiş, pek de temiz olmayan bir gömlek giymiştim. Bunu, onu denemek için yaptığımı pek söyleyemem, bir çeşit protestoydu onun tavrını; bir yandan da, benim bakımımdan iyice rahat olma isteğiydi.

Alabildiğine şıklığa düşkün Gülgün'ü, yüksek tavanlı vitraylı pastahanede, çaylarımızı içtikten sonra, oradan Taksim'e kadar yanımda yürümeye zorladım adetâ. Daha pastahanenin kapısını açıp girdiğinde, kıyafetimin kötü olduğunu görüvermiş, yüzü buruşur gibi ol-

muştu. Onun düşüncesine göre, ilişkimize, ciddi bir yön veriyorsak eğer, benim de örneğin evleninceye kadar durmadan süslenmem, buluşmalara böylece önem vermem, belli bir kalıba girmeye doğru yol almam gerekiyordu. Bu davranışımın altında, o kendine özgü duyarlığıyla, başkaldıran bir yan bulmuştu. Daha doğrusu, benim istediği kalıba girmeyeceğimin sezgisini edinmişti.

Taksim'e kadar sıkıntılı bir biçimde yürüdü. Dolmuş durağına geldiğimizde:

«İstersen sen buradan dön.» dedi.

«Yok, ben de Bebek'e gideceğim, orada arkadaşlarla buluşacağım.»

Birşey diyemedi. Birlikte oturduk, otomobilin içine; Bebek'e vardığımızda da hemen ayrılmak istedi. Içimden gülümsüyordum. Onun çekiciliğinden böylece kurtulduğuma seviniyordum. Son haftalarda geceleri uyanıyor, kendimi 'ondan kurtulmalısın' derken buluyordum çünkü. Ardından da bu sözleri uyanıkken yineliyordum.

«Biliyor musun?» dedi. «Anneme senin hakkında çok kötü şeyler söylemişler.»

İyice uzaktı benden. İçim rahattı, kendi kendisini uzaklaştırıyordu benden.

«Beni buralarda kimse tanımaz ki» dedim. «Kim söyleyebilir?»

«Söylemişler, söylemişler. Annem görüşmemize karşı çıkıyor.»

«Olur, görüşmeyiz» dedim. «Belki yıllar sonra görüşürüz.»

Yolun karşısına geçerken el salladı.

Hiçbir şey yıkılmamıştı içimde. Umut bağlamamıştım çünkü... Bir geziydi bu benim için. Sadece, 'toprakları çok mu değerli acaba?' diye düşündüm. Toprakları çok değerliyse, aile, Gülgün'ü yakın bir toprak sahibiyle evlendirmek isteyecekti daha çok, bugüne kadarki kural dışı yaşamını da görmemezliğe geleceklerdi. Topraklarının çok değerli olduğunu sanmıyordum. Kayıp giden, uzaklaşan, gözden yiten bir şeyin örneğiydi Gülgün. Onu, artık, içimde hiç duygu yükü taşımadan yeniden göreceğimi biliyordum. Önemli olan acımanın derin kuyusuna düşmememdi. Şöyle ya da böyle geçer hayat; önemli olan insanların dünyasına birşeyler katabilmektir diye düşünüyordum.

ON BİR

Üniversite öğrencilerinin giriştikleri eylemler durmadan artıyordu. İçten içe bir kaynaşma, yoğrulma vardı.

Aradabir cezaevine gidip tutuklanmış öğrencilerle konuşuyordum. Esmer, ince, uzun boylu bir öğrenciyle konuşurken, uzun masanın iki yanına sıralanıyorduk. Sarışın, iyice güzel yüzlü, biraz da Karadeniz şivesiyle konuşan, bir öğrenciyle karşılıklı oturmuş, konuşuyorduk bu ara. Konuşulan konular önemli değildi. Esmer öğrenci, hapishane içi düzenden sözediyordu. Ortaklaşa yemek yeme düzenine aykırı davrandığı için arkadaşlarınca cezalandırılmıştı. Sarışın öğrenciyle, Doğu'da askerken karşılaştığım, akrabası, genç bir subay üzerine konuşuyorduk.

Uzun, bitmiyecekmiş gibi uzun, bir sonbahar yerleşmişti İstanbul'a. İstanbul'un zaten uzun olan sonbaharlarından biri. İnce bir ceket, ya da hafif bir kazakla dolaşılıyordu. Soğuk, üşütecek gibi soğuk bir rüzgâr esmemişti daha.

Gündüzleri çalışılıyor, içten içe hareketlenen, her kesimi ayrı bir tutkunun ardında toplumun dönen çarkının kıyısında bir yerde, kendini o çarka kaptırmaksızın uğraşılıyordu. İşçi Birlikleri, ya da benzeri bazı derneklerde bir ölçüde çalışmak olanağı vardı. Herşey parça parça bütünlenmemiş görünüyordu.

Akşamları, bazen, kahvenin önünde oturuluyor, arkadaşlarla konuşuluyordu.

Gülgün telefonla konuşmaya bayılırdı. Bir gün, beklenmeden gelecek bir telefonun insanın yaşantısını değiştirebileceğini söylemişti de, iyice gülmüştüm. O sırada, tam Gülgünle koptuğumuz günlerde, aşk hayatımı kökten değiştiren, beni sevişmenin tam ortasına atan bir telefon aldım gerçekten.

İlk gençliğinde tanıdığım bir kızdı. İyice güzeldi. Yıllardır görmemiştim, yabancı ülkelerle ticaret yapan genç bir adamla evlendiğini duymuştum.

«Telefonunu santraldan aldım» dedi.

«O, n'oldu- nerden çıktın?»

«Ankara'da kardeşini görmüştüm. O seninle görüşmemi istedi.»

«Görüşelim tabii. Bugün mü?»

«Olur bugün.»

«Santral Otel'in alt katına gel. Danışmanın bulunduğu yere gelince, merdivenlerden aşağıya in, altta, çok güzel bir bar var.»

«Peki.»

Benden oldukça küçüktü, benden sonraki kuşağa çok daha yakındı. Biraz şaşırmış, biraz da hoşlanmıştım. Hüseyin'in, yolculuğa çı-

karken bana bıraktığı otomobile atladım, akşamüzerine doğru, Otel'e doğru yollandım.

Sıraselviler'deki otel, gitmeyi alışkanlık edindiğim bir yerdi. Arabayı, otelin önündeki dar yolda parkediyordum. Otele iyice yaklaştığım sırada, uzun saçlı, güzel bir kız gördüm. 'Böyle bir kız olsaydı buluşmaya gelen' diye geçirdim içimden. Aşağıya bara indim; **oydu,** biraz önce gördüğüm kızdı, saçlarından tanımıştım.

Bodrum katında, pencereleri, yukarda, sokağa erişen, ama geniş, loş bir bardı. Merdivenlerden indiniz mi, sağ yanda, tahta bir bar vardı. O yana yer yer camlı vitrinler konmuş, içerlerine içki kadehleriyle bardaklar yerleştirilmişti. Tahta masalar geniş, iyice güzeldi. Kızın yanında oturuyordum.

«Ben de şimdi geldim» dedi.

«Kaldırımın üstünde gördüm seni.»

Şişmanca, ama yüzü alabildiğine güzel, Maria adlı, Rum bir kız servisi yapıyordu burda.

«Ne istiyorsunuz?» dedi Maria.

«Konyak içer misin?» dedim Nazan'a.

«İçerim» dedi.

«İki konyak Bayan Maria.»

«Buz koyayım mı?»

«Sek olsun. Sek olsun değil mi?»

«Evet.»

Bar bomboştu, henüz erkendi buranın müşterisi için. Barın gerisinde içki şişeleri duruyordu. Karşıya düşen kapıdan içeri giriliyor, alt kattaki mutfağa varılıyordu. Köşelere, çin taklidi büyük vazolar koymuşlardı.

«N'apıyorsun? Yıllardır seni görmedim.» dedim.

Ben tanıdığımda, henüz on altı, on yedi yaşlarındaydı, altı, yedi yıl olmuştu. Soket çoraplar giyen bir genç kızdı. Akademi öğrencilerinin ünlü balolarında da ona rastlamıştım. Yarım yamalak ansıyordum, balonun ortasında masasından kalkmış, bizim oturduğumuz masaya gelmiş, biraz sonra gelen nişanlısı —daha o yaşlarda nişanlıydı— onu sanki sürükler gibi birlikte oturduğu masasına geri götürmüştü.

«Eski nişanlın n'oldu?» dedim.

«O da kocam gibi ticaretle uğraşıyor Dul bir kadınla evlendi. Kadının eski evliliğinden bir çocuğu var.»

«Kocan nasıl?»

«Ondan şikâyetçiyim işte.»

«Ne kusuru var adamın.»

Maria konyakları getirmişti.

«Başka birşey istiyor musunuz?» diye sordu.

«Sonra Bayan Maria.»

«Paralarımı harcıyor.»

«Nasıl?»

«İşleri iyi gitmiyor, hep benim paralarımı alıyor elimden.»

«İşleri kötü gidiyor olabilir. Paralarınız ortak değil mi? Kocan arkadaşın değil mi?»

«Paralarımı elimden alışı hoşuma gitmiyor. Sadece o kadar da değil. Kavga ediyoruz. Ben artık seni bırakıyorum diyor, evi bırakıp gidiyor, birkaç saat sonra dönüyor, özürler diliyor.»

«Bak. Bunu bilemem işte.»

«Ona güvenemiyorum. Bana güven duygusu vermiyor. Bu yaşta bir **gigolette** gibi duyması insanın kendisini, bilirsin, iyi bir duygu değil bu.»

«Demek kocanı hiç tutmuyorsun.»

«Tutmuyorum.»

«Sevgilim mi olmak istiyorsun?»

«Ne küstahsın» dedi yumuşaklıkla.

Birer konyak daha içtik. İki gün sonra buluşmak üzere sözleştik. Hüseyin'in arabasıyla, onu evinin önüne bıraktım.

Ekim ayı gelmişti. Koyu sarı bir hava. Gülgün melankoli içindedir diye düşünüyordum, **malinconico**. Nazan'la, deniz kıyısında yemek yiyip, arabayla ormanların içine gittik. Sevdalanmış gibiydim. Ağaçlar yapraklarını dökmemişlerdi; bütünüyle de, sararmamıştı yaprakları. Büyük ağaçların dibinde açıklıklar, uzayan görünüşler vardı.

Sevdalanmış gibiydim. Çalışmayı azaltmış, bir kıyıda kalmış olan bir parça paramı harcıyordum. Sonsuz olarak devam ediyordu orman. Arabayı bir yana bıraktım. O rahat görünüşün içinde, bir açıklığın sonunda, kütüklerle yapılmış masanın kıyısına, kütükten banklar üzerine oturduk.

Aylardır doğadan uzak olduğumu şaşkınlıkla farkediyordum. Açıklığın ötesinde yolun kıyısında bulunan ağaçlar, yolun öte yanındaki orman görünüyordu. Bulunduğumuz yerden

de başlıyordu, yüksek ağaçlarıyla orman. Hafta içinde, ıssız, geniş orman.

«Şimdi ne konuşacağız.»

Hiçbir şey söylemedi.

Elini tuttum. Bütün biçimleriyle, kendine özgü törenleriyle, yerine getirilecek bir sevda ilişkisi diye düşündüm. 'Hiçbir şeyi atlamadan, herşeyi yerine getirmeli.' O zaman:

«O kadar güzelsin ki, böylece, sade elinden tutmak bile yeter bana.» dedim.

Ekim ayının son günleri. Büro'da öğleye kadar çalışıyor, sonra da kaçıyordum bürodan. 'Nihayet bir süre de sevdanın içine gömülmeye hakkım var' diyordum kendi kendime. Bir sevdanın içine gömülmenin de, bir yığın toplumsal ilişkinin içine gömülmek olduğunu, ilk gençlik yıllarımdan bu yana, her sevda ilişkimde gördüğüm bu gerçeği, unutmuş gibiydim. Böylesi küçük bir tutkuyu, daha kısa bir süre önce, içe kapalı, bir ölçüde de melankolik, Gülgün'le ilişkimde yaşamıştım. Bir sevda ilişkisinin iki yanı vardır: karşılaşan iki bedenin birbirinden tat alan ilişkisi, onun da ötesinde, bir yığın toplumsal ilişki yumağı. Aşklarımız, yoğunlaşmış toplumsal ilişkilerimizdir, o, ilişkilerin en yoğun olduğu yerden patlak verir, kişiyi sonunda başka bir yere götürür.

Nazan hafta sonlarını evinde geçiriyordu. Hafta içinde buluşuyorduk. Ormana gezintiye gidişimiz, bir cuma günüydü. Ardından, hafta başında buluştuk. Öğle yemeğinde beraberdik.

Eşsiz, biraz ısıtan, ama insanı hiç ısırmayan, koyu renkli bir güneş vardı, deniz kıyısındaki yemeğimize parça parça dökülüyor, kişiyi bütün varlığıyla sarıyor, ama boğmuyordu. Yemeğimizi yerken, güneşin içinde sarıp sarmalanmış gibiydik. Yemekten sonra, eve geldik. Oturduk. Oturduğu koltuğun yanına gittim.

«Bu işi daha çok uzatırsak, daha kötü olacak, büyük bir sorun haline gelecek galiba» dedim.

«Evet, öyle» dedi.

O zaman, arka yandaki odaya geçtik. Salondaki başeğmiş haline karşın, önce soyunmak istemedi. Onu soymak bana düştü. Oyuncak bir tabancam vardı. Komodinin üzerine koydum.

«Bak bundan sonra nazlanırsan, vururum.» dedim. Güldü.

Orada çok uzun bir süre seviştik.

ON İKİ

«Erken evlenmekle çok yanıldım» dedi. Yirmi dört yaşındaydı, ortamala dört yıldır evliydi. «Bir işim, bir çalışma hayatım olsun istiyorum.»

«Başka ne istiyorsun?» dedim.

«Doğru düşünebilmek, sorunları doğruca çözümleyebilmek istiyorum.»

Ama pek birşey okumuyordu. Derin düşündüğünü de söyleyemezdim. Zengindi, maddî olarak herşeyi vardı. Daha da para ele geçirmek ister gibi bir hali vardı. İnsanlar önünde, düş kırıklığına uğramamak için, beraber vakit geçireceğim insanları, hemen inceden inceye çözümlemeye, kişiliklerini araştırmaya girişmezdim. Genişçe bir hoşgörü taşımak isterdim. Günü gelir, onlar bütün niteliklerini belli ederlerdi. O zamana kadar da, ağır bir düş kırıklığına uğramamak için, gerekli ruhsal hazırlığı yapmış olurdum ben de. İnsanların çok zayıf, cılız olabileceklerine de, çok güçlü, yüce, durmadan kendi kendilerini aşabilen varlıklar olacaklarına da pay bırakıyordum.

«Son yıllarda beni en çok etkileyen, yeğenlerimin durumu oldu» dedi. «İstanbul Üniversitesi'nde okuyorlar, bazen **forum**larına gi-

diyorum. Ne büyük bir özgürlük içinde onlar. Üç yıl önce ben de öğrenciydim. Bizim zamanımız gibi değil... Çok büyük bir değişiklik var. Böyle bir özgürlük içinde olmak isterdim. Ben fakülteyi bitirdikten sonra başladı bu gelişmeler. Forumlar beni çok etkiledi. Ne dersin, toplumda büyük bir değişiklik olacak değil mi?»

«İşin doğrusu ben de değişmelere yeterince yetişemiyorum. Bir buçuk, iki yıl sürgünde kaldık. Dönüşümde, çok değişik buldum ortamı.»

«Ama öğrencileri tanıyorsun?»

«Bizim kuşağın bildiklerinden, yaptıklarından çok farklı bir yere doğru gidiyorlar. İyice anlıyamıyorum. Yeni, bir insan kuşağı bunlar sanki. Olayların içinde sadece dürüst kalmaya çalışıyorum. Anlamaya çalışıyorum. Bana çok yabancı gelen oluşmalar da var, çok beğendiğim, hayran olduğum kişiler de, eğilimler de.»

«Birşeyi başaracaklar mı dersin?»

«Benim gördüğüm, çocukları bir çembere almak istiyorlar. Eskiden yargıç önüne düşünce suçlarından çıkarılırlardı, düşünceye yargıç da saygı göstermek zorunda kalır, biraz sonra serbest kalırdı, genç insan. Şimdi hep bayağı suçlarla yargıç önüne göndermeye çalışıyorlar onları... Silâh bulundurma, dinamit bulundurma, yaralama, özgürlüğü sınırlama, öldürmeye girişme... Ama nitelikli, güçlü bir akım bu dar çemberi de kırar, kendini tüketse bile, toplumu etkiler, bir ileri aşamaya götürür onu.»

«.....»

«Pek de konuşmamalı. Bu tür işlerin fazla konuşmaya gelir bir yanı yok.»

«Bizimkiler evde hep konuşuyorlar ama.»

«Onlar başka. Onlar konuşsunlar.»

Olayların ortasında sallanıp duran bir sandaldan başka birşey değilim diye düşünüyordum. Sevdanın içine de günden güne daha çok gömüldüğümü sanıyordum. Gençtim, henüz. Denizin dalgaları gibi, duyguların dalgaları da alıp götürüyordu varlığımı. Bir gün buluşmazsak, ikinci gün mutlaka buluşuyorduk. Buluşmadığımız gün de mutlaka telefon ediyordu.

«Seni rahat bırakmıyorum değil mi?» Yapışınca yapışırım böyle işte.»

Bu ilişki yüzünden fazla çalışamıyordum. İki günde bir, büroyu bırakıyor, onunla deniz kıyısına gidiyor, birlikte öğle yemeği yiyor, sonra yatmaya gidiyorduk. Çok güzel bir gövdesi vardı, kalçaları genişçe, bacakları uzundu. Yüzü, ağzı da eşsiz güzellikteydi. Evli, genç bir kadınla aşk yapmanın güzel birşey olduğunu söylemeden edemiyeceğim. İçinde yaşadığımız toplumda, aşk duygusunun karmaşık bir yapısı olduğunu da. Kocasının olması, buna karşın, benim karımmış gibi yaşaması ondan aldığım tadı, daha da arttırıyordu. Biz, yatakta, yanyana yatarken, kocasının imgesi de, belirsiz bir biçimde, üzerimizde uçuşuyor gibiydi. Bu ona olan tutkumu arttırıyordu. Alabildiğine yumuşaktı. Çok alçakgö-

nüllüymüş gibi davranıyor, bir bakıcı gibi, erkeği sarıp sarmalıyordu. 'Belki de **tuzağı** bu tutumunda' diyordum kendi kendime, 'kendini iyi koru' Kendi kendime verdiğim bütün bu öğütlere karşı aşkın içine, gittikçe battığımı da görmüyor değildim.

Kim ne derse desin! **Tendir** aşkı yapan. Kadın-erkek aşkını. İlk **gençlik** yılları bunalımlarını, saplantıyı, imgeci aşkı, melankoliyi bilmez değilim. Onları da yaşayan insan nitelikli bir insansa, kendini bırakmıyor, dertlenip, çok konuşmuyorsa, o insanın da yüce bir insan olduğunu bilirim. Ama cinsel aşk, 'tatlı deri' sorunudur. Ciltlerin birbirine yapışması, ayrılamazmış gibi olmasıdır birbirinden.

Ertesi günkü buluşmamızda:

«Akşamları sık sık bize gelsene!» dedi.

«Nasıl?»

«Akşam yemeklerine, hemen hemen her akşam misafir var zaten.»

«Kocanla birarada mı olayım?»

«N'olur?»

«Çok **gevşek** bir davranış değil mi?» «Göz göre göre.»

«Akşam yemeklerine istediğin zaman çık gel.»

«İkimizi de birarada mı görmek istiyorsun. Çok burjuva bu. Gelemem, yakışık almaz.»

Bu türlü bir kadın, çok erkeğin en zayıf, en yaralanabilir yanı olabilirdi. Güzel, sorunları varmış gibi görünüyor, temelde sorunsuz,

bütün duygusal çalkantıların sonunda, parasına, zenginliğe yaslanıyordu sanki; aklı başında bir insanın kolayca içinden çıkamıyacağı sorunların karşısında, o hemen toplum içinde tutmak istediği yerle, zenginliğinin korunması düşüncesine sıçrıyabiliyor; alabildiğine iki yanlı, çok alçakgönüllü, çok yumuşak, çok sevecenlik doluymuş gibi görünüyordu.

İçinde yüzdüğüm yumuşak sevdanın, kendimi koruma içgüdümü uyaran ilk sireni oluyordu bu. Kendini koruma içgüdüsünün uyanması, bencil bir duygu değildir diye düşünüyorum, eğer insan pek yalın birisi değilse, korumak istediği bir yaşama tavrı, yolundan ayrılmak istemediği bazı düşünceleri varsa. Burjuvazinin de kendi barikatları, kaleleri, koruganları vardır, onunla bir ilintiye girmişsen, içine alıp emecektir seni. Kalın, derin, güçlü koruganlardır onlar, eşit koşullarda savaşıyorsanız, bireysel savaşta, iyice güçlüdür burjuvazi. Onun için onu yığın olarak yenebilmek gerekiyor.

Kocası, Avrupa'ya işleri için gitmiş. Gelip beni evimden aldı. Yumuşacık bir geceydi. Yanyana yollarda yürüdük. Ardı, boydan boya cam kaplı, çimenli, yemyeşil ışıklı bir bahçeye bakan bir barın kıyısında, birkaç kadeh konyak içtik. Ilık bir rüzgâr vardı. Durgun, hiç bitmiyeçekmiş gibi uzayan bir sonbahardı: 1970 sonbaharı.

Sabahleyin, Taksim'e doğru yürürken Ara'ya rastladım. Orada, ağaçlıklı kaldırımın kıyısındaydı.

«Ne haber Ara?»

«O! merhaba.»

«Nereye böyle?»

«Annemin evine gitmek için dolmuş bekliyorum.»

«Gel bir kahve içelim şurda.»

Kahveye girdik. Kaldırıma yakın masalardan birine oturduk.

«Biliyor musun Evin evlendi.»

«Yo, duymamıştım. Kocası kim?»

«Akrabası oluyor. Balayı için İtalya'ya gittiler. Roma'dan bir kart atmış. 'Çok garip birşey evlilik' diyor. 'Birşey anlamadım evlilikten.'»

«Gülgün n'apıyor?»

«Uzun zamandır görmedim. Sen görüyor musun?»

«Ben de epeydir görmedim. Eve kapanıyordu.» Başımı kaldırdım ,Güngör, arkama kadar yaklaşmış, bir süredir sessiz duruyor orda.

«O, **torşon**, nerden çıktın? Buralarda mısın ulan?»

«Tabii, buralardayım.» dedi. «Arayıp soruyor musunuz? Otelde kalıyorum.»

«Nerde?»

«Asmalımescit'te otellerde sürünüyorum.»

«Vah, vah, acınacak adama bak.»

«Tabii, ulan, hepiniz hayatınızı değiştirdiniz. Bir ben **anti-conformiste** kaldım. Bak, eski çizgiyi sürdürüyorum.»

«Paris nasıl geçti?»

«On beş gün kaldım, eski Paris değil. Orda, canım sıkıldı.»

«Allah bilir sıkıntıdan zayıf düşmüşsündür?»

«Aslandır Güngör» dedi Ara.

«Aslandır ya, dünyayı görmez. Böyle ilk gençlik duygularıyla, melodram konuları kurup durarak kafasında sürünür durur.»

«Ha, ha» dedi Güngör. «Şimdiki hayatım eskisinden iyi. Ben kendime sadık kaldım.»

«Güngör, nerelerde dolaşıyorsun?» dedi Ara. Elini, Güngör'ün eli üzerine koyup.

«Ne o kızım boşta mısın?»

«Yo, bir sevgili buldum. Fazla haşiş vurmaktan başka bir kusuru yok» dedi Ara.

ON ÜÇ

Kasım ayı gelmişti. Ekim ayının son günü iki gün için yolculuğa çıkıp, hemen geri dönmüştüm. Beni bekliyen yumuşaklık, içine çeker gibiydi beni.

Görüşmediğimiz günler, neredeysem telefonla buluyordu beni; böylece sadece beraber olduğumuz günlerden değil, arada hiç görüşmediğimiz günlerden de haberdar oluyorduk. Geceleri, aynı yatakta, birlikte yatmaktan daha sıkı bir beraberlik gibiydi nerdeyse; insanı, saran, sürükleyen, sevimli bir havası da vardı üstelik: hem çok sıkı bir beraberlikti, hem de tam bir beraberlik değildi; yerleşmiş, kolay aşılamaz kuralları yoktu, bir yandan da her zaman yitirilebilir bir beraberlik olduğundan, çok daha, gergin, duyarlıydı; her zaman boşluğun, hiçliğin, yitişin tehlikesini taşıyan bir ilişkiydi bu. Savrulmanın tehlikesini...

Öğleden sonraları, yatmaya gitmediğimiz günlerde de buluşuyor, mutlaka bir gezinti yapıyor, ya da birlikte çay içiyorduk. Kasım ayı da ilk haftasından başlayarak, böylece geçiyordu. İlk hafta başında öğleye doğru evinde görüştük, iki gün sonra, hafta ortasına doğru, öğleyin, Hüseyin'in bana bıraktığı araba-

sıyla gezintiye çıktık, hemen ertesi günse, birlikte öğle yemeğine gidip, hemen sevişmeye koştuk. Her kocayı böylece aldatmak istemezdim ama, sevdanın içine bu değin gömülünce de, insanın gözünün fazla birşeyi görmediğini, düşünce ulamlarının da, duyguları yönünde işlemeye başladığını açıklamaktan çekinmeyeceğim.

Yatarken, iyice tad aldığını belli ediyor.

«Artık bırakamayacağım galiba.» diye sayıklıyordu.

Gevşeme anlarında da iyice yumuşak, hoşgörür ve alttan alır oluyordu.

«Senin gibi birisini görmedim?»

«İşlet bakalım ben zavallıyı.»

«Biliyor musun, evlendikten sonra, kocam ayrı, sen ikinci âşığımsın.»

«Birincisinin kim olduğunu sakın söyleme. Olmayacak birisidir de senle yatamaz olurum.»

«Söyleyeyim mi adını?»

«Sakın söyleme.»

«Yalnız onunla niçin seviştiğimi söyleyeyim istersen?»

«Bak, onu söyle, dinleyebilirim.»

«İlk tanıştığımızda, daha yeni evlenmiştik kocamla. Hemen bana duygusal eğilimini kocamın yanında göstermek cesaretini gösterdi. Onun için ilgi kurdum onunla, hemen ertesi gün, telefonla. Hemen yattık.»

«Çok ilgi çekici.»

«Yalnız evli o da. Hiç beraber gezemezdik. Buluşuyor, aşk yapıyor, hemen ayrılıyorduk.»

«Şanslı adammış!»

«Pis, beni küçültmeye çalışma, biliyorum ne küçük olduğumu!»

«Yaşın da küçük.»

«Yirmi beş yaşına geliyorum.»

«Daha çok aşk yaşayacaksın galiba.»

«Senden sonra yaşamayacağım.»

«Kıvır yalanları bakalım.»

Onu bazan evinin önünden alıyordum. Bazan da daha öteden, sokağın caddeyi kestiği köşebaşından, ya da, caddenin öte yanındaki, caddeye paralel, biraz daha ötedeki başka bir caddeden. Hüseyin'in arabasıyla, küçük ağaçlı bir alanı geçiyor, o geniş alana yakın bir yerde bekliyordum. Hemen hemen hiç bekletmiyordu beni. Birkaç dakika geciktiğim vakit de:

«Çok geciktin. Gelmiyeceksin sandım,» diyor, sabırsızlık gösteriyordu.

Buluştuğumuzda gene kocasından sözaçtı:

«Boşanacağım kocamdan!»

«Birşey söyleyemem, çünkü birkaç defa daha söyledin bu düşünceyi, sonra caydın.»

«Boşanmalıyım. Hem ben onu bırakmış olmuyorum ki, o beni bırakıyor.»

«Nasıl?»

«Kapıyı çarpıp giden o değil mi?»

«Sonra gene geliyor ama.»

«Bu güvensizlikten bıktım.»

«Sonsuz bir güven mi arıyorsun?»

«Yok yok, boşanırsam bir daha evleneceğimi sanma. Evlilikten tiksiniyorum.»

Doğru söylemiyordu. Bu düşüncelerini açıkladığı günlerde ben gene büyük ölçüde inanıyordum ona, kocasından boşanmak istediğini, pek becerebilecek olmasa da, birbaşına, özgür yaşamaya gayret edeceğini sanıyordum. Sonradan daha iyi anladığım gibi, doğru değildi bunlar, hiçbir düşüncesi içten değildi, kendi duygularını aceleci, yerleşik bir tarzda da olsa, iyi tanıyor, ama kendini açık olarak koymuyordu ortaya. Örneğin, bu söyledikleri, kocasından boşandığında, benden evlenme güvenceleri almak içindi; aslında benle evlenmek istediğinden değil, şimdi bu güvenceleri vereyim, onla evlenme düşüncesine kendimi bağlıyayım istiyordu, benle evleneceğinden değil, tersine, böylece kurtulacaktı benden, onla evlenmeyi bekleyen, sürüklenip duran birisi olarak gözünde küçük düşecektim, iç-dünyam da hırpalanacaktı böylece; bu arada ben onunla evlenmek için sırada beklerken, iki kişi üzerinde birden egemenliğini kurmuş olmasından, iki kişiyle birden oynamasından gururlanacak, egemenlik duygusunu doyuracak; beni bıraktığı zaman da, kendisiyle evlenmek için sıra bekleyen zayıf bir yaratığı bırakmış olacak, hiç acı duymayacaktı.

Bir ölçüde, daha, içtenliğine inanıyordum ama, bu duygusal yapıyı da sezmemiş değildim. Onun için, sorunu başka türlü koydum ortaya.

«İstersen boşanırsın kocandan, istersen boşanmazsın. Yalnız, boşanmadığın sürece,

yılbaşından sonra bütün ilgimi keseceğim seninle. Boşanmanı istediğimden, seninle evlenmek istediğimden değil. Seninle evlenmeyeceğim belki. Ama, yılbaşından sonra da evli bir kadınla ilgim olmayacak.»

Sustu kaldı. Sonra:

«Sert bir düşünce değil mi?»

«Sert, mert, biz böyleyiz kızım.»

Böylece, sinirliliği arttı. Beni sarsmıyacağını sanıyordum ama, durum ardından oldukça beni de sarsmaya başladı.

Evimin yakınında güzel, eski mahalleler vardı. Yalnız kaldıkça, oralarda dolaşıyordum. Evin bir sokak ardından öteye, kırlar başlıyordu. Orda otomobil tamir atölyeleri, biraz aşağısında da İslâm Mezarlığı vardı. Yukarı doğru çıkınca, yeni yapılmış, yüksek apartmanları geniş asfalt caddenin iki yanında yükselen, iyice sakin bir mahalleye varılıyordu. Çok uzun sürmüyordu bu caddeyi aşmak, yürüyerek yukarıdan gelen dar bir yol, bu asfalt caddeyi kesiyor, daha geniş, ağaçlı bir açıklığa varılıyordu.

Orda biraz aşağıda, çok büyük, kırmızı kiremitle yapılmış, bir bölümünün üstünde, büyük kiremitten baca yükselen bir yapı vardı. Bu kırmızı kiremitli, Fransız tarzı yapının ne olduğunu öğrenemedim önce, sonra yanına gidip gezdim: Havagazı İşletmesiyle ilgili bir yapıydı, yüksek, kırmızı, iyice ilgi çekiciydi. O raları hem açıklık yerlerdi, hem de biraz yapı-

larla doluydular. Sokaklar vardı. Halk bahçeleri, yazın yazlık sinema olarak kullanılan yerler. Küçük çikolata imalâthaneleri, küçük ilâç fabrikaları vardı. Öğle vakti işçiler, atölyelerinden çıkarlar, yol üzerine yayılırlar, oradaki gezici satıcıların sattıkları, böreklerden, köftelerden... yerlerdi. Canlı, kadınlı, erkekli, gürültülü, şakacı topluluklardı. Yoldan geçen yabancılarla pek ilgilenmezler, gelip geçene uzaktan, birşey anlatmıyan bakışlarla bakarlardı.

Büyük kırmızı kiremitli yapının, bu yandaki köşesinde, bahçe içinde, büyük iki Fransız yapısı daha vardı, yüksek, açık gri renkteydiler, Fransız okulları olarak kullanılıyorlardı.

O köşeden, aşağıya, daha kırsal olan yörelere değil de, doğru karşıya yürürseniz, tenha, ağaçlı, taş döşeli bir yola varırdınız. Apartmanlar, sağda, ötede, biraz yukarda kalırlardı. Yol, iyice sakin, gölgelikti. Sadece sol yanında seyrek yapılar vardı. Şarap imalâthanelerine benziyen yapılar. Ama onların içinde şarap imâl edildiğini sanmıyorum. Biraz daha yürüyünce, yüksek demir parmaklıklı bir bahçenin içinde, gotik küçük bir yapıya rastlanırdı: Gürcü Katolik Kilisesi. Bahçesinde, yüksek, koyu gölge veren ağaçlar vardı. Yüksek, yeşile boyalı demir kapısı bütün hafta kilitli kalır, pazar âyinlerinde açılırdı. Sokağa bakan kilisenin arka yanıydı. Ön kapısı, bahçenin içine, tam karşıya açılıyordu. İşte o yanda, ince, uzun, iyice güzel bir kulesi vardı.

Bütün o birbirine birleşen sokaklarda yürüyerek, insan belki bir ruh dinginliğine var-

mak istiyordu. Durmadan süren, uzun yürüyüşler... Ya bir alana, ya başka bir sokağa, ya da bir kilisenin, bir tapınağın önüne çıkıyordu. Evler bitiyor, kır başlıyordu. Şimdi düşününce, aradan yıllar geçtikten sonra, o yürüyüşler, kendi üzerine kapanmak istemeyen bilincin ürkek titreşimlerinden başka bir şey değil gibi geliyor bana.

ONDÖRT

«Gülgün, hemen hemen hiç evden çıkmıyor» dedi Güngör, onu aramaya, oteline gitmiştim, giriş katındaki küçük salonda oturuyorduk. «Ne garip kız?»

ERTEN: Bayan M. sonraları Ankara'ya geldi yerleşti. Bizim küçük profesör de orda yedeksubaylığını yapıyordu. Küçük profesör, onun için müthiş para harcıyordu. Zengin bir kız için de durmadan para harcamak?... Bir gün sordum kendisine: 'Bu kıza fiyaka mı yapıyorsun? Yapabileceğin bir gösteriş olmasa gerek, o zaten zengindi, gördü böyle şeyleri.' O: 'Böyle şeyler benim hoşuma gidiyor, ben kendi karmaşalarımı doyuruyorum?' dedi. Bayan M., o kendine özgü tutuk konuşmasıyla: 'Ölmeseydi, hep Tan'la evlenecekmişim gibi bir duygu vardı içimde' deyip duruyordu. Oysa, o sıralarda, Tan'a sormak olanağını bulmuştum: 'Bunlar önemli kadınlar değildir' demişti Tan. Dul kalmış olmasını bir başarısızlık sayıyordu Bayan M. Tan'la evlenmek istediği

kuşku götürmez, herkesle evlenmek istiyordu, Tan'ın ölümünü bir efsane yapmak istiyordu kendine, sevgilisi, o bütün bir kuşağın sevdiği parıltılı genç ölmüş de, evlenme olanağı böylece yitmiş gibi. Herkesle yatıyordu. Sen ona, 'sakın cinselliğini yitirme' demişsin, bunu hep tekrarlayıp dururdu, sanki bu önemli öğütü dinliyormuş gibi, tersine, canı yatmak istiyordu da, bu öğüdü paravan yapıyordu kendisine. Ankara'da çok görüştük, kahvelerde, barlarda, evlerde... Yeni yeni olmayacak oğlanlar çıkarıyordu ortaya. Küçük kardeşinin arkadaşları, sağdan soldan bulunmuş insanlar, bir defasında, sıcak bir yaz günü evine götürmüştü beni, biraz sonra kuaförü geldi oraya, oturdu, belki benim gitmemi bekledi durdu çocuk, ben de kalkıp gitmedim, iş o kerteye varmıştı.

HÜSEYİN: Bu çöküş tuhaf bir şey azizim. O sıralarda bir Avrupa yolculuğundan döndüğünde, 'ne yaptın bakalım oralarda?' diye sormuştum, insanlardan, tanıdığı insanların dünyasından söz etsin istiyordum. **'Helena Rubinstein'**da saçlarımı tarattım demez mi? O andan sonra pek de konuşamadım onunla artık.

GÜNGÖR: Gülgün bir defasında dünyayı yıktı başıma. Hem benimle gezmeye çıktı, hem de suratı asık, kapkara, bir hüzün saksısı gibi oturup durdu; sonra, dayanamadım 'seni evine göndereyim, istersen' dedim, gitmedi, gece yarısına değin de ayrılmadı yanımdan, sonra bir otele uyumaya gittik, asla yatmadı benimle, beynimi oyup duran bir hali vardı, ayrı

bir yatakta yattı, uyudu mu, uyumadı mı bilmi yorum.

HÜSEYİN: Bütün bu kadınlar, yaşadığımız günlerin kadınlarıdır işte. Paris'te **Nadya** vardı, onu hiç bir zaman unutamıyorum, o olumlu bir örnek. Neşeli, çevreyi ışıtan bir kızdı.

GÜNGÖR: Bizi hep tedirgin, karmaşalı kızlar geldi buldu, hayatımız onlarla geçti.

ERTEN: Çok güzel, sağlıklı, genç bir kız bulacağım kendime.

Sürgün yaşamı, karımla ayrılmaktaki gerginlik, derin bir sevda tutkusu yaratmıştı bende. Öyle ki, kadınların güzelliklerini birer birer görüyor, her yanlarına ayrı ayrı bakıyordum. Güzel bir genç kadınla vakit geçirmeyi, yazı yazmaya, ya da başka bir uğraşa değişiyordum.

Nazan da alabildiğine güzeldi, fazla makyajlı olmayan yüzü, duru, çocuksuydu, yapısı çok güzeldi, ağzı insanı kışkırtıcı biçimde aralıktı.

O'nu, o gün, cadde üzerindeki bir sinemanın önünden aldım.

«Kocam, evden çıkınca, hemen seni bulmaya koşuyorum.» dedi.

«Böyle aşağıdan konuştuğuna göre, bana hazırladığın bazı tuzaklar var demektir.»

«Hiçbir tuzak yok. Seni seviyorum. Hep seni düşünüyorum.»

«Mutlaka birşeyler yapacaksın bana, hadi hayırlısı.»

Hüseyin'in arabasıyla yukarı yollardan Boğaz'a iniyorduk. Uzun bir gezinti olacak. Deniz, hafif dalgalıydı. Kuzeye açılan boğazdan fazla sert olmayan bir rüzgâr esiyordu.

«Mutlaka sağlam bir kişiliğe kavuşacağım» dedi.

Birşey demedim. Yapay ya da gerçek, önüne gelen her sorunun içine girerse insan bir daha çıkmaz diye düşünüyordum.

«İspanya'ya da yolculuğa gideceğim.»

«Ne zaman?»

«Bu yaz.»

Taksim'in alt yanında, geniş bir caddenin kenarında, bodrum katındaki küçük bir lokantaya girdik, öğle yemeğini yemek için.

«Ah! bir tanıdık var burda.»

Ünlü politika yazarını ben de görmüştüm.

«Ziyanı yok» dedim.

Kendini toparlamıştı, önce düştüğü şaşkınlıktan çıkıyordu, yanakları al al olmuştu hafifçe.

«Çok yakın bir dostumuz. Ama hiçbir yerde dedikodu edeceğini sanmıyorum. Sağlam bir kişidir, sır saklayan cinsten.»

Yazarı ben de selâmladım.

Oturduğumuzda:

«Bak o da bir kızla. Herkes karısından ya da kocasından kaçıyor.»

İnce, uzun, beyaz örtülü, dar masalarda, salçalı et, salata yedik, az bir ölçüde de içki içtik; kırmızı şarap.

«Bakalım nereye gidecek bu işler, bu karı koca işleri» dedi.

Rahatlık içindeyim. Kendimi birşeyler anlatmaya zorlamıyordum. Eskiden Beyaz Rusların işlettiği bir lokantaydı, daha çok böyle kaçak sevgililer gelirlerdi, iyi, temiz, rahat bir yerdi. Yazar bizden önce çıktı lokantadan, yanımızdan geçerken yeniden selâmlaştık.

Eve giderek aşk yapılıyordu. Denizin dalgalarının, ardarda, kıyıya biriktirdikleri gibi, bir birikim olmasa, büsbütün arınmaktı aşk yapmak, gövde kendini buluyor, bütün sıkıntılı fazlalıklarını atıyordu. Gövdenin kendini arıtması, bilincin de arınmasını getiriyordu beraberinde. Ardından, insan kendisini de, gövdesini de seviyordu.

Aşk yaparken, arada bir, küçük odada, saate bakılıyordu. Buradan, bütün o gezintiler yaptığım arka sokaklardan gidilince evi yakındı. Akşamın yedisi dolaylarında evinde oluyordu. Onu evine yakın bir yere bırakıyordum. Evin önünde duran otomobili, çok ağır olarak yerinden kımıldatıyordum. Otomobil, yukarıya doğru, ağır gidişiyle sevdamızın koyu yükünü taşıyor gibiydi. Tam bir aşk oluyordu. Evden ayrılırken, artık, karanlık basıyor oluyordu. Evine yakın bir yerde, akşam yemeği için alışveriş etmek üzere iniyordu. Ona çiçek alıyordum.

«Bütün gece seni özleyeceğim.» dedi.

«Ama ben sana bütün yüreğimi açtım. Yaşamanı istediğin biçime sokabilirsin.»

«Evde çok sıkılacağım. Geceleri sıkılıyorum.»

«Söyledim işte, açtım sana bütün yüreğimi.»

«Senin gibi güçlü olması gereken birisine yakışmaz yüreğini açmak.»

«Şimdi yüreğimi açamayacak mıyım ben yani?»

«Yakışmaz sana.»

«Peki öyleyse, ne diyeyim.»

Caddeye döndüğüm yerde iniyordu. Bitmeye doğru yol alan sonbaharın, evlerine dönen kalabalığı oluyordu kaldırımlarda. Gün erken batıyordu. Bazen akşamüzerine doğru hafif bir yağmur yağıyordu. Kaldırımlar ıslanıyordu. Sonra geçiyordu.

Bir **âşık**tan başka birşey değildim. Düşünüp, kararlaştırmıştı sanki, yerim belli olmuş gibiydi. Rahatça içine yerleştiği evliliği süsleyen âşıklardan biri. Temel olan, onun için, evliliğin kurgusal bir bağ olarak kalmasıydı, bu içini rahatlatıyor, sahip olma duygusunun çoğunluğunu doyuruyordu, ötesi özendiği şeylerdi, özendiği bir adam olunca, onu da çekip almak istiyordu, bir süre için, yaşaması için de belki bu böylece sürüp gidecekti.

Kendimi düşünüyordum. Bu ilişki, duygularım ne değin, ondan yana bastırırsa bastırsın, bana yakışır mı diye? Otomobilin ön camından, karanlık ön caddeye bakıyor, trafiği tıkalı yolu aşmak istiyor, hem de kesin bir yargıya varamadan düşünüp duruyordum.

Taksim'e doğru trafik azaldı, o sıra hızlandırdım arabayı. Ardından da kahvenin karşısına park ettim.

Hüseyin kahvedeydi.

«Hüseyin, getirdim arabayı.»

«Nerde? Karşıya mı koydun?»

«Bak, karşıda.»

«Dursun sende» dedi. «Yarından sonra Beyrut'a gideceğim, film seçmeye. Bir gün için işime yaramaz.»

«Hüseyin, bize yakışır mı, evli burjuva kadınlarının âşığı olmak.»

«Gene bir belâya çatmışsın galiba. Kim bu?»

«Kim olduğunu falan sorma da, sorduğuma cevap ver.»

«N'apacaksın? Bizi çeviren ilişkiler bu.» dedi Hüseyin. «Önemli olan senin ilişkiler içinde kendini yitirmemen.»

«Âşık olamam ya!»

«Bir burjuvaya âşık olmak, kafanı o sınıfın duvarında parçalamaktır.»

«Keseyim mi bu ilişkiyi?»

«Hayat böyle geçiyor. Topluma karşı görevlerini savsaklama. Sorun bu. Başka çeşit birşey yapmaya gerek yok. Yaşarken, **sectaire** olmak doğru değil.»

«Özel hayatla, toplumsal hayatı ayırmak doğru değil.»

«Ama hayat içinde konumun buysa, ona bu koşullar altında çok sert davranman ne getirir, bir çeşit zoraki hastalanma olmaz mı bu?»

«Tam inançlarımın doğrultusunda yaşamak isterdim.»

«Herkes kendi bulunduğu sınıf içinde hareket eder. **Hedefi** gözden kaçırmadan. Sadece şu ölçü olsun kafanda: inançlarımın gereklerini yerine getiriyor muyum? yoksa özel

yaşamam yüzünden savsaklıyor muyum onları; bilinçli ya da bilinçsiz olarak.»

HÜSEYİN: Belki de genç yaşta ölmeyeceksin. Yaşlandığın zaman, hepsini birden bileceksin. Bütün bu toplumdaki oluşumları, insanları, her tabakayı, kişileri... Çökmüş, gelip geçmiş olanı, onların güneşin ağır ağır batışı gibi yıkılışlarını, yeni oluşan insanı, çatışmayı, kalıcı olabilen birkaç değeri, tümünü, herşeyi... Yaşlı bir kurt gibi, bildiklerini olumlu yönde kullanmış, ihtiyar bir kurt.

Düşünceli, bunalımlı günlerdi. Kasım ayının ortasına varmıştık handiyse. Ertesi gün gene buluştuk onunla. Yukardan, caddeye yakın bir yerden onu aldım. Güneş parça parça caddenin üzerine vuruyordu. Yılın en güzel günleriydi. Hem güneş vardı, hem de sıcaktan bunaltmıyordu, üşütmüyordu da, tatlı bir mevsim sonu meyvası gibiydi, koyulaşmış, tatlılaşmıştı. Cadde üzerindeki kahvelerden birinin kaldırımında soğuk süt içtik. Öğle üzeri, çalıştığı yerden bir arkadaşını aldık. Siyah saçlı bir kızdı. Deniz kıyısına indik. Öğle güneşi biraz daha ısıtıyordu. Güneşin içinde yitmiş

gibiydik. Pek, önemli birşey konuşmadık. Deniz sakindi. Otomobille, yokuşu yukarı doğru çıkarken, buralardaki, küçük, cılız ağaçların yapraklarını dökmüş olduğunu gördüm. ilk defa.

ON BEŞ

Büroda otururken tanıdığım bir genç geldi.

«Abi, S. fabrikası sahibinin ev adresini bulabilir misin?»

«Çok mu gerekli?»

«Çok gerekli. Onun işçilerinin bağlı olduğu sendikanın bilmesi gerekiyor.»

Sendika merkezine gidip adresi aldım Biraz sonra geldi. Adresi okudu.

«Tamam abi.»

«Adresi almıyor musun?»

«Aklımda tutarım.»

Akşamüzeri, Taksim Parkı'na yakın bir yerde gene onu gördüm. Yanında saçları çok kısa kesilmiş tanımadığım başka bir genç vardı. Yürüyorlardı.

«Abi sana söyleyeceğim.»

«Söyle.»

Yanındaki kısa saçlı genci işaret etti.

«Ankara'dan geldi. Bütün bombaları yapmayı biliyor. O herifin, garajına bomba atacağız bu akşam. Yeri gittim gördüm. Garaj evinin yanında. Mercedes arabası orada duruyor. Araba havaya uçacak. Eve birşey atmayaca-

ğız. Cana zarar gelsin istemiyoruz. Arabasının parçalanması o herifi yeterince korkutur.»

«Neden onu seçtiniz?»

«Fabrikasındaki grevde bir işçi öldürülmüştü. Unuttun mu?»

İşçinin adını biliyordum. Kısa saçlı genç, oldukça uzun boyluydu, geniş, güleç bir yüzü vardı. Biz konuşurken sustu, omuzlarını kıstı, durdu; bir şey söylemedi.

Bir pazartesi günüydü. Sokaklar canlı bir kalabalıkla doluydu. Insanlar yaşamaya yeniden başlıyor gibiydiler.

O sırada Ankara kentinin ortasında herkesi şaşkına çeviren bir banka soygunu oldu. Gazetelerde başlıklarda yer alıyordu. Gazeteler günlerce soygunu yapanlar olarak, bazı gençlerin adlarını yazıp durdular. O sırada Ankara'dan postaya verilmiş bir mektup aldım. Üzerinde birşey yazılı değildi. İçinde de birkaç satır vardı.

«Eylemler için küçük burjuva anarşizmi deyip geçmek kolaydır. Tarihi yazanlar bunu böylece yazıp geçebilirler. Ama, temel olan, tarihi yazmak değil, tarihi yapanlar içinde yer almaktır.»

Altında, gazetelerin ortaya attığı isimlerden biri vardı, soyadı yoktu.

Bitmeyen, bitmeyen bir sonbaharaı. Anlaşılan sıkı durmak gerekiyordu.

Nazan yabancı dil dersi almaya gidiyordu. Akşamüzerine doğru, ders çıkışı okulunun

önünden onu aldım. Birlikte çay içmeye gittik. İnsanların kendilerini eleştirmeye, gözden geçirmeye başladıkları dönemlerdi. Toplumda olanlar, insanlar istemese de, böyle bir kendi kendinle hesaplaşmaya götürüyordu insanları. Bu hesaplaşma kolay değildi. Ortada, kendine karşı cesur genç bir kuşak vardı. Kendini eleştiren eski kuşaklar da yaşamalarında aa ister istemez, küçük ya da büyük boşluklar bulacaklardı.

Onu evine biraz erken bıraktım.

Büromda bir not vardı, Gülgün arcmış beni, görmek istiyormuş. Telefon etiğimde, daha telefon zilinin ilk çalışında açtı telefonu.

«Ne o, telefonun başında mı bekliyor sun?»

«Evet.» dedi, hafifçe gülüyordu.

Telefonu hemen açmıştı ama, sadece benden telefon beklediği söylenemezdi, başka yerlere de telefon etmiş gibiydi.

Akşam karanlığı basarken, Taksim'e yakın bir yere, geniş tavanlı bir kahveye geldi.

«İyi değilim» dedi. «Eski dostum olarak seni aradım. Başka tanıdıklarımı da aradım ama, bir ses çıkmadı onlardan. Sen iyi bir dost gibisin.»

«Tabii, dostunum.» dedim, içim ezilerek. Çapraşık duygular içindeydim. Gülgün iyice güzeldi, ama artık benim için bir çekiciliği yoktu. İyi, sağlam, sağlıklı olsun istiyordum. Ona ellerimle dokunabilmek, onu tutabilmek, ona güçle sarılabilmek istiyordum. Elde değildi bu. Aradan geçen zamanla, daha ince, daha uçucu olmuş gibiydi. Üzerinde, yeşil bir bu-

luz, kırmızımtırak bir fular vardı boynunda.

«Hiçbir işe yaramıyorum.» dedi.

«Dur bakalım.»

«Sana da her zaman dostça davranamadım.»

«Herhalde elinde değil.» dedim. «Buna pek inanmam ya. Daha çok, herşeyin insanların elinde olduğuna inanırım.»

«Kendimi bilemiyorum, kollıyamıyorum da. Ama en temeldeki, tedirginliğimin en temelindeki şey; hiçbir şeye yaramamam, hiçbir şey yapamamam.»

«Seni dinlemek daha iyi» dedim.

«Roma'da yaşlı bir adamın pansiyonunda kalıyorduk Evin'le, ikimiz. Çok yaşlı bir adam. Geçen gün bir kart aldım ondan. Şimdi düşünüyorum da, ondan başka kimseyle evlenemezdim, diyorum. Bana evlenelim demedi ama, ona yakın bazı şeyler dedi. Orada kalacaktım. Roma'da, Milano'da sokakta gördüğüm insanları da katıyorum, burda tanıdıklamı da, 'o adamdan başkasıyla rahat olamazdım.' diyorum.»

«Babanı çok mu düşünüyorsun?»

«Babamı çok düşünüyorum. O yaşıyor olsaydı, herşey başka türlü olacaktı. Gece düşümde çoğunlukla babamı görüyorum, gündüz uyuyorum, gene onu düşünüyorum. Gündüz uyuduğumda korkunç düşler görüyorum. Pencereden gördüğüm deniz yarılıyor, beni içine çekiyor... Sana daha garip birşey anlatayım mı?»

«Anlat tabii Gülgün.»

«Milano'da bir çocukla tanışmıştım. Genç, güzel, kara saçlı bir çocuktu, belki biraz kadınsıydı, göğsü bağrı açık dolaşıyordu. Bir hafta sonu pikniğe çağırdı beni. Kentin dışına ormanlık bir yere gittik. Birden üzerime saldırdı. Cinselliğe karşı bir çekinmem olduğunu bilirsin. Çekingenlik gösterince, dövmeye başladı beni. Ormanı niçinde, bir çukurun içindeydim, her yanımı koparmaya başladı, beni öldürecek gibiydi, çok zor, yaralar içinde kurtuldum elinden.»

«Bu da kurduğun bir düş olmasın?»

«Kurduğum bir düş değil, gerçek bu. Çok korkunç olmuştu. Yüzü insanlık dışıydı, boynunda da bir arma vardı, ölümü simgeleyen.»

«Gülgün, biraz dikkat etsen, duygu hayatını bu tür ezilmeye döndürmesen.»

«Sana gerçek diyorum. Gerçek. Gerçekten oldu bu.»

«Gerçektense de unutabilirdin. Senin eğilimin değilse.»

Susmuştu. Ben de söyleyecek birşey bulamadım: Sonra onu evine götürecek araca bindirdim.

Akşam beni evden aldı Nazan. Bir süre önce Gülgün'le konuştuklarımızın etkisindeydim.

«Ne düşünüyorsun sen?» dedi.

«Hiç, geceyi. Ne uzun bir sonbahar mevsimi oldu değil mi?» dedim. «İstanbul'da her yıl uzun olan sonbaharların en uzunlarından biri.»

Sokaklarda yürüyorduk. Şimdi en güzeli yürümekti.

«Kocan gene yok mu?»

«Yok.»

«Benimle yeni tanıştığın günlerde, ansıyor musun? 'doğru düşünebilmek istiyorum' demiştin.»

«Evet, ansıyorum.»

«İşte şimdi ben doğru düşünebilmek istiyorum.»

Susuyordu. Ne söylemek istediğimi anlamış değildi.

«Sakinlik, sessizlik istemiyorum. Her halde güçsüz, çok yorgun... değilim.»

Büyük caddeye çıkmıştık.

«Öylesine karmaşık ki herşey, şu sırada doğru düşünebilseydim.»

Sokak lâmbaları yanıyordu. Burada hiç bir yer uzakta değildi. Onla daha önce de gittiğimiz bir yere gidiyorduk. Büyük bir apartmanın yana bakan yüzünden giriliyordu. Arka yandaydı. Çift kapıyla girilebiliyordu. Yerler, düz renkte halı döşeliydi. Girer girmez, sağda, siyah, uzun tezgâh başlıyordu. Işık düzeni iyiydi. Kıvrımlı tezgâh, sonuna değin uzanıyordu. Tezgâhın gerisi, bir arka bahçeye bakıyordu. Yemyeşil, bakımlı bir bahçeydi, bütün yerler çimenle, bakımlı çimenlerle kaplıydı. Suyu döndürerek savuran fıskıyeler, gecenin içinde de dönmelerini sürdürüyorlardı. Ağaçlar, orta boydaydı, yeşil bitkiler de vardı, kimisinin dipleri ışıkla aydınlatılmıştı.

Tezgâhtan başka, çok sayıda olmeyan, rahat koltuklar konulmuştu. Ama en güzeli, bu

yandaki aydınlık duvara yerleştirilmiş cam içinde saklanmış bitkilerdi. Renkleri kırmızı, yeşil, erguvandı. Yapay, ama güzeldiler.

Bütün bu yerler, pek kısa sürmeyen bir yaşamanın içinde ister istemez yerlerini alırlar. Hayat, sanıldığından çok daha uzundur Yaşım, yirmi yaş çevresindeyken, çabuk öleceğimi sanırdım. İnsan belki de çabuk ölmeyi bilmelidir. Insan yaşamı için bir **romans,** gerçekten içten-duyarak yaşadığı bir **romans** yeterlidir, ondan sonrası yeniden, yeniden yaşamaktır.

Belki bu yüzden, bütün lokalleri, kahveleri, bistiroları tanıyordum.

ON ALTI

Ormanda dolaştık. Bütün ağaçlar yapraklarını dökmüştü. Gezinti yollarını sapsarı yapraklar dolduruyordu. Kimi yerde, yapraklar parka bakan işçilerce süprülmüş, yolun kıyısındaki, küçük hendeklere yığılmıştı. İnce dallar üzerinden, derin, geniş, denizin ötesinde de uzanıp duran gökyüzü görünüyordu. Sarı, sapsarı bir sonbahardı.

Dönüşte, büyük bir otelin alt katında bulunan bir kahveye girmemizi istedi. Deniz görünüyordu. Yüksek tavanlı, geniş bir yerdi, kentin zenginleri, o durgun, bir anlam verilemez, gösteriş budalaları gelsin diye yapılmıştı. Geniş masalarda oturuluyordu. Çaylar da sütlü kahveler büyük, porselen bardaklarda içiliyordu. Servis arabası geliyor, istedikleri pastayı seçiyorlardı. Pastahanenin tavanı varlıklı oluşun ağırlığını taşıyor, varlıklı oluşu kışkırtıyordu sanki. 'Oturun, zenginlik içinde derin düşüncelere dalın! Burada sizi kimse rahatsız edemez!'

Nazan, karmaşık varlığının yalanlarıyla örülü ince zekâsına karşın, gene de düşüncelerini belli eden birisiydi. Bütün gezinti boyunca bana uzaktı. Kafasının içinde birşeyler var-

dı, girdiği duygusal labirentten çıkmak istediği belli oluyordu.

«Anlattığın bütün yakınmalara karşın, gene de eskisi gibi olmak istiyorsun.» dedim.

«Nasıl eskisi gibi?» dedi.

«Eleştirdiğin kocana dönmek, eskisi gibi olmak. Ondan ayrılmamak... Yaptıklarını gizli yapmak... Kesin bir tavır takınmamak... İki yanlı bir yaşantıyı sürdürmek, hep onu o iki yanlı yaşantıyı aramak...»

«Yok böyle birşey. Yalnız...»

Düşünce birdenbire geldi bilincime, zihnimin, o binbir renkli açılıp kapanır kapının derinliklerinden gelen sezgi, kapladı bütün bilincimi, yayıldı, doğruluğunu ısrarla üsteleyen kesin bir düşünce oldu.

«Bak anlatayım sana düşüncemi Türkiye'ye faşizm geliyor. Uzun, karanlık bir dönem yaşanacak...»

Durdum. Doğrusu kendi söylediklerime biraz kendim de şaşıyordum. O ana kadar, faşizmin geleceğini açık seçik düşünmemiştim. Olayları, sadece devrimci bir tırmanışın yükselişi olarak, belki sonuca varmayacak bir yükseliş olarak, düşünüyordum. Ama içimden yükselen derin duygu, bu kadınla ilişkimi de içine alan duygu zorluyordu doğruluğunu.

«Çok erken bir yargı gibi görebilirsin. Ama onu söylüyorum sana. Sen seziyorsun bunu, bilmesen de seziyorsun. Temel yönsemen bu... Faşizm geliyor Türkiye'ye. Sen devrimci çalkantıya aldandın, beni buldun. Şimdi bilinçli olarak düşünmesen de, seziyorsun Faşizmin gelmekte olduğunu... Faşizm geliyor. Sen

de eski yerine dönmek istiyorsun... Kendi mülkiyetinin içine.»

«Olaylar sürüyor ama.»

«Sürsün, Türkiye her süre faşizmi yaşadı, ama, gerçek, çok kapalı, düzenli bir faşizmi daha yaşamadı. Yaşayacak bunu. Yıllar geçecek... belki ondan sonra güçlü sol bir hareket olacak. Ama şimdi faşizm geliyor. Onun ürküntüsünü duyuyorsun sen. Devrimci yükseliş bitti senin için. Düşünmesen de derin bir sezgin var, mülkiyetinin düzenlediği derin bir bir sezgi.»

«Bilmem ki.»

«Burjuvazi böyle durumlarda kendi sınıfının içine kaçar. İyi niyetli burjuvalardan sözediyorum.»

Çelişkilerin bu denli keskin olduğu toplumlarda, insanın duygusal yaşamında da kesin dönüşler olur diye düşünüyordum. Genç yaşlardan beri görmüştüm, yaşamıştım. Birdenbire alınması gereken duygusal yargılara hazırlıklıydım. Bu konuda eğitmiştim kendimi. Bu kadına karşı da uygulayabilmeliydim bunu. Birdenbire, bu duygusal ilişkiden silkilip çıkarabilmeliydim kendimi. 'Git, bir daha gelme.' 'Burda bitti bu. Bu kadar işte.' Toplumun atar damarları çok derin çünkü... her süre yeniden, canlılık taşıyan damarı bulmak zor... sürekli aldanabilirsiniz... sürekli görünüş, tutum, bütün o üst yanlarda yer alan tabakalar aldatabilir sizi... her defasında yeniden... her defasında yeniden başlayabilirsiniz... yeniden

her zaman... Ama, belli bir olgunluğa da erişmek gerekirdi. İçten bir bağ kopmalıydı, sonra titreşimler, o hüzünlü çalgının titreşimlerini getirse de. Belli etmemek gerekirdi bunu. Çok olağan, bir şey olmamış gibi davranmalıydı. Burda kadın kendi sınıfsal konumu yüzünden sezer sizi. Gene aynı nedenden ayrılır sizden... en temel içgüdüsüdür bu onun.

Biten bir sevki ilişkisinden sonra sokaklarda dolaşıp durmaktır önemli olan. Uzun, İstanbul'un en uzun sonbaharlarından birinde. Sarımtırak bir ışık dökülüyordu gökyüzünden. Varlıklı bir kadının, esnek, gövdesine yaslanmıştım sanki. Yumuşaklığına gömülmüştüm. Ordan savruluyordum işte.

Taksim'e doğru yürüdüm. Arka yandaki asfalt yolun kıyısına, bahçenin yolla birleştiği yere, bir katlı, yüksek üçgen çatılı bir öğrenci lokali yapılmıştı. İçerde tanıdığım öğrenciler vardı. Kapıyı açıp girdim. Arkada ayrı bir bölüm gibi, gene sokağı gören bir oda vardı. Orda oturarak düşündüm.... Gökyüzü görünüyordu. Gökyüzü her zamanki gökyüzü müydü? Ardından, ön yanından Boğaz'ın göründüğü bahçeye çıktım. Büyük eski yapının ön bölümünde öğrenciler vardı. Ayrı ayrı topluluklar olmuşlar, aralarında alçak sesle birşeyler konuşuyorlardı.

ON YEDİ

Kahvedeydik. Erten

«Öğrenciler işçi değiller ki, davranışları istedikleri sonuca varsın.» dedi.

Hüseyin

«Öğrencilere dayalı örgütün işçi sınıfı örgütü olduğunu öne sürüyorlar. Çok yanlış bu. Bu yanlış üzerine kurulu davranış, olaylar içinde geniş halk tabakalarını çekimser bırakır.»

«Halkın içinde örgütlenilmemiş ki.»

«Bir kıvılcım olmak istiyorlar. Devrimi yaratacak ateşi tutuşturmak istiyorlar.»

«Devrimin koşulları var diye düşünüyorlar. Dergilerinde 'devrimin nesnel koşulları vardır, sorun öznel koşulları yaratıp tamamlamaktır' diye yazıyorlar.»

«Devrimin koşullarının varolduğuna inanıyorlar. Ama örgütleri halk içinde örgütlenmiş değil.»

«Devrimin koşulları bütünüyle tamamlanmış değil.» dedi. Hüseyin. «Kapitalizm dış koşullara bağlı olarak yükseliyor. Kapitalizm yükselirken, birçok halk tabakası onun düşüncesini taşır, o düşünceden etkilenir. Belki de bireysel bir yüce davranışla, bu aldatıcı düşünce kabuklarını kıracaklardır.»

«Öyle.» dedi Erten.

«Bilebilir misin? Bilebilir misin bütünüyle bir devrimin gelip gelmiyeceğini? Daha doğrusu, bir bölük gözü pek insan, yaşamlarını ortaya koyup devrime kalkışırsa, nasıl heyecanını duymazsın bunun.»

«Devrim olmayacaksa o heyecana kapılmaya da gerek yok.» dedi Erten.

Hüseyin kızdı:

«Ama burada oturup eleştirmeye de yatkın değildir bu iş. Hareketin içinde değilsen... hareketin dışında kalıp, hareketin bütün kuramsal doğrularını görüyorsan, yanlışlarının bilincindeysen de, iyi bir davranış değil, oturup, eleştirip durmak. Herşeye karşın... büyük bir gençlik kalabalığı ayaklanıyor. İstersen küçük burjuvazi ayaklanıyor de. Halkın bilinçaltını ortaya çıkarmaya çalışıyor sanki. Öz isterlerini, kendi kendine söylemekten de sakındığı asıl haklarını. Halkla, tarihin bir yerinde, aynı yerde, karşılaşıyorlar. O öğrenci örgütünün yanlış üzerine kurulu kuramlarına bakma. Yaygın, etkin bir davranışın, devrimci oluşuma katkısı vardır, bir üst düzeye sıçratabilir onu. Belki, gençlerin arasında doğrudan halkın geleneklerine uygun kapalı çekirdekler de vardır.»

Filistin'in nasıl bir yer olduğunu bilmiyordum. Büyük bir ağırlığın alabildiğine yüklendiği bir kavşak yeri, elâstiki, güçlü bir yumaktı orası belki. Yaz aylarında Filistin'den bir genç insan dönmüş, gazetelerde devrimcilik, devrimci eğitim... üzerine açık seçik açıklamalar yapmıştı. Polis durdurmamıştı onu. Polisle iliş-

kisi olduğu düşünülebilirdi. Şimdi de, eylemler içinde adı geçmiyordu. Filistin'e gitmiş gelmiş bir gençle konuşmuştum. 'Oldukça karışık bir yer' demişti. 'Büyük bir çekişme var. Çok kahraman insanlar yetişmiş. Ama herşeyden haber alınabiliyor. Bilgi toplamanın da kaynaştığı bir yer.' Yargılamak güçtü 'Yetişme çağında, amerikan askerlerinin İstanbul'a gelip yerleştiğini görmüşsündür. Yirmi yıl içiçeydiler senle.' Genç kuşak, düşünce etkinliğiyle oluştu. Başka bir kaynaktan çıkmadı. Düşünce bu toprağın insanıyla karşılaşınca, bu bükülmez yapı doğdu.

O gençle konuşurken:

«Nasıl yargılıyorsun?» diye sormuştum.

«Yargılamak güç.» dedi. «Orda oluşup duran kanla ateş dolu çemberle bağlantı kurduğunda, emperyalizm belki seni daha çok, o çemberin içine çekmek istiyecektir. Ama belki de zorunlusun o çemberin içine çekilmeye. Belki dibi boylamak, o ateş çemberinden geçmen gerekli senin de. Zor da olsa...»

«Pek bir yargı veremiyorsun sen de değil mi?» demiştim.

«Ülke olarak, verdiğin uzun demokrasi savaşı belki köşeyi dönmeni kolaylaştırır. Ama belki de...»

«Ben n'apabilirim ki?» dedi Erten. «Bir memurum sonuçta ben.»

«Susup otursun» dedi Hüseyin.

Kahvenin önünde ağaçlılık, geniş bir bulvar vardı. Kentin soluk alan yerlerinden biriydi. Yüksek apartmanların gölgeye gömüldüğü saatlerde, bulvarı dolduran büyük ağaç-

lar da kuş sürüleriyle dolardı. Büyük bir kentin durgun yüreği... Ötede geniş bir alan vardı. Daha uzakta, bir kilisenin kubbesiyle, küçük kuleleri görünüyordu. Duygularla, düşünceler, birbiri üzerinden akan efsane ırmakları gibiydiler, sanki görünmeyen bir denize akıyorlardı. Öyle ya birçok katı vardır cehennemin, eğer bir cehennemde yaşıyorsan.

Güngör geldi. Otururken:

«Bu akşam bir 'program' var mı?» dedi.

Ben, hâlâ, ırmakları, ırmakların aktığı denizi, cehennemin katlarını düşünüyordum.

Hüseyin:

«Gidelim bir köşede sakince oturalım.» dedi.

Erten gülümsedi.

«Bir iki tane de kız arkadaş olsaydı.» dedi.

Ankara'da elleri bağlanmış bir şoför, banyo küveti içinde ölü bulundu. Birkaç yabancı yapının kapısına, bir profesörün dairesi önüne bomba atıldı. Bir banka daha soyuldu. Başka bir soygundan sonra bir genç ağır yaralandı.

Gece geliyordu. Hafif bir serinlik başlamıştı.

ON SEKİZ

İstanbul, yıllarını içinde erittiğim bu kent sana hiç de yabancı gelmiyordu. Çeşitliydi, bir yığın birbirine benzemez mahallesi vardı. Büyük apartmanların doldurduğu geniş bulvarları vardı. Dar sokakları, rum, yahudi, eski biçim yapılarıyla, durgun, gölgeli, pis sokakları vardı. Alanları vardı. Yığın yığın işsizlerin doldurduğu alanları vardı. Lüks içinde yüzen evleri vardı.

Nazan'ı artık aramayacağımı biliyordum. Gelip kendisi beni bulmuş, sorunlarını bana yansıtmış, o yumuşaklığı içine çekmişti beni. Ama ardından, daha da ağır yüklenmişti üzerime: temel sorunu içine çekmişti beni: burjuva evliliğinin çelişkisi içine, boşanıp boşanmama sorunu içine. Aslında o sorunun insanı değildi. Boşanmak onun için artık burjuva olmamak, burjuvaziden kurtulmak demekti. Oysa kurtulmak istemiyordu burjuvaziden. Tersine korkuyordu yitirmekten durumunu. Durumunu kurtarmak istiyordu. Işığa yönelen çiçekler gibi. Gene varolmak istiyordu. Toprağın ayakları altından kaymasıydı onu korkutan. Sınıfının en duyarlı kişilerinden biriydi.

Ama o aradı beni. Belki Kasım ayının son günüydü. Telefon edip evine çağırdı beni. Vakit öğleydi henüz.

Yahudi burjuvazisinin de oturduğu kentin o ünlü mahallesine gittim. Merdivenleri çıktım. Salonun ortasında oturuyordu. Kapıyı açan hizmetçisi hemen gözden yitmişti. Üzeri sedef kakmalı ailesinden kalma, tahta komodinin önündeydi hemen koltuğu.

«Oh! İyi ki geldin,» dedi.

«N'oldu! Niye kaygulusun?»

«Belki gelmezsin diye düşünmüştüm.»

«Ama telefonda geleceğimi söyledim sana.»

«Geleceğini söyleyip de, gelmezsin belki diye düşündüm.»

«Gelmeyecek olsam, öyle söylerdim.»

Aceleci bir hali vardı.

«Hemen çıkalım istersen,» dedi.

«Tabii, hemen çıkalım. Niye acele ediyorsun?»

«Kocam gelebilir bugün.»

Güneşli bir gündü. Güneşin yanık sarı parçaları bir bir kentin üzerine düşer gibiydi. Hüseyin'in bana bıraktığı otomobile oturduk. Kontaktı çevirip, arabayı hareket ettirmekte acele ediyordum.

«Acele edelim dedimse, bu kadar da değil,» dedi.

«Kocan şimdi bizi burda görürse ne der?»

«Birşey demez tabii. Sen arkadaşım değil misin? Arkadaşlarım arasındasın.»

Köşeyi döndüm ana caddeye çıkmak için. O süre, hapishanede tanıdığım sarışın genç aklıma geldi.

'Ağabey, bu arabayı bana verir misin?'

'Ne yapacaksın?'

'Birşeyler taşıyacağım.'

'Benim arabam değil.'

'Sahibi verilmesine razı olmaz mı?'

'Bilmiyorum, bir solcu, ama belki özel mülkiyetine çokca bağlıdır.'

'Arabayı bana vermez mi?'

'Sen kendin araba bulabilmeliydin, gizli bir işin varsa.'

Levent sırtlarından Boğaz'a giden yolda ön lâstiklerden birinin patladığını farkettim, yolun kıyısına aldım arabayı.

«Gördün mü lâstik de patladı.»

«Ne kötü şans.»

«Sabahleyin de biri patlamıştı. İstepneyi takmıştım. Yedek lâstik de yok şimdi.»

Arabayı yolun iyice kıyısına almıştım.

«Bir arabaya binip, öteki lâstiği tamirciden alacağız. Sonra gelip burda takacağım Başka çare yok.»

Neden sonra çift yanlı yolun öte yanından bir taksi geçti.

Yeniden kentin içine dönüyorduk. Arka sokakta, tamirci sabahleyin bıraktığım lâstiği tamir etmişti. Onu arabanın bagajına yerleştirdik, yeniden Boğaz yoluna doğru yöneldik.

Yağmur yağmıyordu ama hava kapanmıştı. Işıklıydı, ama bulutlar vardı. Taksi hareket

ettikten sonra, ben lâstiği değiştirme işlemine başladım. Her şey yeniden tamamlanmıştı. Tam otomobile oturmuştuk ki:

«Ah!» dedi. «Çantamı unuttum taksıde.»

Boş yere, taksinin önceleyin durduğu arka yana doğru baktım. Sonra karşı yola, sonra da ileriye. Elbette yoktu taksi.

«Namuslu adamsa geri getirir,» dedim.

«Nereye getirecek?»

«İçinde hiç hüviyetin yok mu?»

«Doğru var. Ama Avrupa'dan gelmiş, çok güzel bir çantaydı.»

«İçinde çok paran var mıydı?»

«Yoktu. Pek param yoktu.»

«Ne vardı?»

«Banka cüzdanım vardı. Tabii banka cüzdanımla şoför para çekemez... Zaten yarın sabah, hemen bankaya uğrarım, yeni bir banka cüzdanı alırım. Cüzdanımın kaybolduğunu söylerim. O yandan bir tehlike yok. Başka da bir şey yoktu çantada. Ama çanta çok güzeldi. Avrupa'dan gelmişti.»

«Şoför getirir belki. Ama niye o kadar üzülüyorsun? İnsan birşeylerini yitirebilir.»

«Ama çok güzel bir çantaydı. O çantayı ele geçirmek için çok uğraşmıştım.»

Deniz kıyısındaki gezintimiz hiç de iyi geçmedi. Olaydan dolayı ağır bir darbe yemiş gibiydi. Düzeltilemez, çok ağır bir kayba uğramıştı sanki. Kendini toparlıyamadı. Yemek de yemek istemedi. Çaresiz döndük. Benim eve gelince, birşeyler yemesini söyledim ona. Ta-

bağa koyduğum, birkaç parça kuru şeyi doğru dürüst yemedi bile.

Ertesi gün şaşkındım. Bir tatil günüydü. Ona telefon edip, çantasını yitirmesi sorununu sormayı düşündüm. Bir yandan olayın, onu bunca altüst etmesine bir anlam veremiyor, bir yandan da iyice anlamak istiyordum durumu. Ama telefon etmemeyi uygun buldum, bastırmaya çalıştım duygularımı.

Kapı çalındı: oydu. Erkenden gelmişti. Ağlıyordu. Saçlarını okşadım. Birden içimde bir sıcaklık yükseldi ona karşı.

«Niçin ağlıyorsun?» dedim.

Daha güçlü ağlamaya başladı. Saçlarını okşuyor, boyuna susmasını söylüyordum ona. Sonra ağlamasının nedenini söyledi. Kocası, boşanalım demiş.

«Bunun için mi ağlıyorsun?» dedim.

«Bu böyle sürmez ki» dedi.

«Ben de boşanmanı söylemiştim sana. Sen de evliliğinden memnun olmadığını anlatmıştın. Boşan işte, kocan da isterken boşanmayı.»

«Boşanmalı mıyım ondan?»

«Boşanmalısın. Benimle evlenmek üzere değil. Beğenmediğin bir ilişkiyi bitirmek için boşanmalısın. Aldatmaya mecbur olduğun adamı bırakmalısın. Dürüst bir yaşam sürmelisin. İstersen bir yığın sevgili değiştir. Ama herkesi bilsin bunu. Ona gereksinme duyuyorsan öyle yap. Bütünüyle serbest yaşa istersen. Ama apaçık olsun bu.»

«Çok sertsin bu konularda,» dedi.

«Burjuvalık bu! Bu iki yüzlü ahlâk burjuvazinin ahlâkı. Açıkça yaşa. Sınıfsız bir insan ol istersen, bohem ol istersen, istersen yozlaşmış biri ol.. bunların hepsi de burjuvazi içinde, onunla bağıntılı durumlardır, ama ne olursan ol, gene de burjuva olma.»

«Sen çok katısın. Bu anlayışla nereye gidilir. Belki güçlü birisin sen. Sen çok güçlüsün. Kurallar koyup, onları yaşıyorsun.»

«Güçlü falan değilim ben. Güçlü falan değilim. Sadece, eleştiri duygusu olmalı insanda, o eleştiri duygusunu kendine de yöneltebilmeli.»

Bunalım içindeydi. Yeniden ağladı. Kendini küçük bir koltuğun üzerine attı. Bir an, aklının başında olmadığını düşündüm.

«Gidip kendimi toplayacağım,» dedi. «Kocam iyi bir ailedendir. Onun iyi bir aileden olması çok önemli benim için.»

Ailesinden kendisine kalması gereken, birtakım gelirleri elde etmek için çalışıyordu bir yandan. Başka bir büyük ev satın almayı düşünüyor. Batıya yolculuklara da çıkmak istiyordu. Bunları da anlattı o anda.

Sinirsel buhran, bu toplumda genç kadını, daha olumlu bir yere götürmez, daha yapıcı, aşkın bir insan yapmaz. Bunalım, isteklerini, öz isteklerini iyi belirliyememesinden, istekleri arasındaki çelişkiden geliyordu. Buna-

lımı atlattıktan sonra, artık, isteklerini gerçekleştirmenin ustası olacaktı. Amacı kocasını aldatmaksa, artık, bunalımlara düşmeden, duygusal tuzaklardan uzak, daha büyük bir iç dinginliği içinde aldatacaktı kocasını. Bir daha ülkede devrim olacağı kuşkusuna düşerse, belki daha açık yaklaşmaya çalışacaktı, kendisinden olmayan guruba. Güçlünün, güncel olanın yanında olacaktı hep. Burjuvazi yaşadıkça, yenilmeyecekti. Burjuvazi yıkılınca düşecekti yaşamının gerçek bunalımına.

O günlerde annesine, yakın akrabaların evine gitti. Kendisi üzerinde konuşmalar açtı. Bir insandı sonuçta. Aşılması, değişmesi gerekli bir insan. Duygularına kapılmıştı. Güzelim bir cildi vardı. Bembeyazdı. Ağzı, yüzü iyice güzeldi. Bacakları düzgün, uzundu. Yatarken soluyordu. Kendini vermek istiyordu. Gövdesinin yumuşaklığına batmıştım; o gövde, benim gövdemin yanında derin bir haz kuyusuydu. Bitmeyen, çok tatlı bir cinsellikti. Yattıktan sonra elleriyle gövdemi okşuyor, alabildiğince yumuşak konuşuyordu. Yüceltiyordu beni. Dışarda yürürken de güzel oluyordu. Boylu bosluydu. Endamlıydı.

Ertesi gün akşam üzeri telefon eden ben oldum.

«Nazan.»

«Söyle canım.»

«Beni artık aramamanı rica ediyorum.»

«Öyle mi istiyorsun.»

«Evet öyle istiyorum.»

ON DOKUZ

Uzun, güzel bir sonbahardı. Bence, İstanbul'un uzun olan öteki sonbaharlarından daha da uzun sürmüştü. Yaz yavaş yavaş geçmişti. Ağustos ortasında hava serinlemeye başlıyordu. Daha doğrusu, serin bir rüzgâr başlardı. Ardından Eylül ayı gelirdi.

Sonbahar hiç geçmeyecekmiş gibi gelip yerleşmişti. Hava durgunlaşmış, serin rüzgâr da, o ne üşüten ne de yakan kıvamıyla hafifften esmesini sürdürmüştü. Günler geçtikçe güneşin rengi sararmış. Gün uzamış. Gitikçe pişmiş bir çömlek gibi, daha koyu bir sarılığa dönüşmüştü o ateşten tekerlek. Uzun günler aydınlık, sapsarı sürüp durmuştu. Kış gelmiyordu. Böyle uzun, bitimsiz bir sonbahardı.

Kentin sokaklarında, caddelerinde, kaldırımlar üzerinde dolaştım. Eski yapılara baktım. Çıkmaz ara sokaklara girdim. Yokuşun aşağısında, sokağın aralığından, daha aşağılardaki mahallelerin göründüğü o tepeler üzerine kurulu kenti gezdim. Düşünüp durdum da

bir yandan. İnsan bu, yüzyıllardır birbirine kapalı, çeşitli ırkın oturduğu bitimsiz kentte yaşlanabilirdi. Bir yerde, bir odada, zihninde açılıp kapanın kapılar, birbiriyle ilintisiz bir yığın görüntü. Geçmiş yaşamımı düşündükçe, onu da çok uzun buluyordum. İlinti kurulması güç bir toplumdu. Herşey çabucak geçiyor, değişiveriyordu. Çarkları birbirinden çok ayrı yerlerde dönüyordu sanki.

1970 yılı sonbaharı çok uzun bir sonbahardı. Çok uzaklarda, başka yerlerde, görünmez bazı çarklar gümbür gümbür dönüyordu. Yaralıydım. Canımdan can koparılmıştı. İlintisiz kalmıştım. Suç bende değildi. Çılgın bir toplumdu. Yaralı oluşumu unutmayı kararlaştırdım.

Hapishaneden tanıdığım sarışın genç bana haber salmıştı. Onu görmeye gittim. Sokak arasında bir kahvedeydi. Az konuşuyordu. Yüzüme doğru eğildi.

«Abi, para gerekli, biraz da silâh, bir silâh kaçakçısı falan.»

Ertesi gün buluştuğumuzda, benim de kısa konuşmam gerekiyordu:

«Kapıdan girdikten sonra, onun adını söyle. Sana gösterirler. Seni tanıyacaklar Parayı

o sana verecek. Silâhlar da her halde yarın akşam pastahanede teslim edilecek sana. Ben bilmem, istersen sen gidersin. İstersen başkalarını yollarsın.»

Ağustos 1974

Demir Özlü 9 Eylül 1935'de İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Kabataş Erkek Lisesi'nde, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yaptı (1959). Paris'de öğrenci olarak bir yıl, bir yıl da er olarak Muş'da kaldı. Şimdi İstanbul'da, avukat.

Önceleri şiirler yazan (1953 - 55) Demir Özlü, sonra varoluşçu ve gerçeküstücü öyküleriyle tanındı. Kitapları: **Bunaltı,** öyküler, 1958 — **Soluma,** öyküler, 1963 (Türk Dil Kurumu 1964 Öykü Ödülü) **Boğuntulu Sokaklar,** öyküler, 1966 — **Öteki Günler Gibi Bir Gün,** öyküler, 1974

Bir Uzun Sonbahar, roman, 1976, **Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları,** roman, 1979.

Yazarın büyük ilgiyle karşılanan romanı «Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları»ndan daha önce yazılmış olan «Bir Uzun Sonbahar», gerçekte «Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları»nın bir devamıdır. 12 Mart öncesini, 1970 sonbaharını konu ediniyor.

İçinden geldiği toprak sahipleri sınıfı gibi yokoluşa doğru giden tuhaf bir genç kız... Kişilikleri parçalanmış küçükburjuvalar...

50 Lira